

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ PRVNÍ ROČNÍK

6

**Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy**

**Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany**

Některé problémy vědy v ČSLA

V průběhu rozvíjející se vědeckotechnické revoluce stává se věda a její aplikace reálnou výrobní silou, jedním z hlavních činitelů společenského pokroku a nezbytnou podmínkou progresivního rozvoje národního hospodářství. Významu vědy věnují socialistické státy a jejich komunistické strany stálou pozornost, neboť rychlé zvládnutí vědeckého a technického pokroku je jedna ze zásadních podmínek vítězství socialismu nad kapitalismem.

XXIV. sjezd KSSS názorně ukázal úlohu a místo vědy a techniky v celé obrovské šíři jejího uplatnění ve všech sférách života sovětské země. Výstižně to charakterizoval soudruh Brežněv ve zprávě XXIV. sjezdu KSSS, když řekl: „Rozvoj vědy a techniky je hlavní páka budování materiálně technické základny komunismu. Proto musíme u tak závažné otázky, jako je rozvoj vědy a techniky, vidět jasně perspektivy a přihlížet k nim v praktické činnosti. Perspektivy jsou přitom takové, že převrat v rozvoji výrobních sil, který začal pod vlivem vědy a jejích objevů, bude stále významnější a hlubší“.

S ohledem na nutnost urychlit růst produktivity práce, XXIV. sjezd KSSS zdůraznil úlohu socialistické vědeckotechnické revoluce, v níž se uskutečňuje nová jednota pokrokových sil dělnické třídy s rozvojem vědy a techniky. Úloha vědy jako bezprostřední výrobní síly má vzrůst natolik, aby zajistila vysokou vědeckotechnickou úroveň veškeré výroby, a to nejen v jednotlivých oborech, ale v masovém měřítku. Zde půjde především o to, aby se rychle realizovaly a masově uplatňovaly vědecké výsledky v praxi.

Urychlení tempa vědeckotechnického pokroku se v Sovětském svazu spojuje se sociální skutečností socialismu a komunismu, s úlohou lidského faktoru ve vývoji socialistické společnosti. Rozvoj socialistické vědeckotechnické revoluce uvolňuje lidskou energii a iniciativu. Tvořivá lidská činnost umocňuje pokrok v oblasti materiálních výrobních sil i v oblasti vědy a kultury.

Závěry XIV. sjezdu KSČ se opírají o sovětské zkušenosti a plně se ztotožňují v hodnocení vědy a jejího významu pro rozvoj socialistické společnosti se závěry XXIV. sjezdu KSSS. Rezoluce XIV. sjezdu KSČ ukládá urychlit tempo vědeckotechnického pokroku, soustředit síly, investiční prostředky i vědeckovýzkumné kapacity na řešení klíčových problémů a energicky vystupovat proti projevům lokálních zájmů, které by vedly k tříštění sil. Na prvé místo přitom klade požadavek rychlejšího zavádění výsledků vědy a výzkumu do praxe. Vědeckovýzkumnou práci orientuje na potřeby společenské praxe při výraznější koncentraci na rozhodující programy rozvoje národního hospodářství a důslednější koordinaci se zeměmi RVHP.

Tyto úkoly XIV. sjezdu platí v plném rozsahu i pro organizaci vědeckovýzkumné práce na úseku obrany státu, neboť věda není jen faktorem rozvoje národního hospodářství; je i reálnou silou a jedním z důležitých činitelů budování obrany státu. Má význam pro rozvoj všech prvků válečného potenciálu státu: vytváří předpoklady pro stále zvyšování morálně politického potenciálu a úrovně vzdělanosti

obyvatelstva, je hybnou silou rozvoje národního hospodářství a zvyšuje tak ekonomický potenciál státu. Pro branný systém je vědeckovýzkumná práce základem rozvoje, který bezprostředně ovlivňuje celou oblast vojenského potenciálu země.

Ve výstavbě ozbrojených sil, v jejich řízení, plánování jejich použití k obraně země i v celém systému obrany socialistického státu je dnes, za současné situace třídně rozděleného světa, rozvoj a využívání vědy nezbytnou podmínkou zabezpečení obrany proti všem útokům imperialismu. Ve stálém boji kapitalismu se socialismem je socialistická věda jedním z intenzifikačních faktorů trvale působících na zvyšování kvality ozbrojených sil

i všech opatření, zajišťujících bezpečnost naší země i obranné soustavy států Varšavské smlouvy.

Věda je proto v tomto smyslu významný politický činitel a její řízení je především politickou záležitostí. Rezoluce XIV. sjezdu KSČ ukládá učinit realizaci výsledků vědeckotechnického rozvoje osou národohospodářských plánů a celé řídicí činnosti. Plnění těchto úkolů pokládá za výrazný rys stranického přístupu vedoucích pracovníků. Proto veškerá organizace vědeckovýzkumné práce ČSLA musí vycházet z rozpracování zásad a úkolů stanovených XIV. sjezdem KSČ pro rozvoj vědy a z jejich aplikací na podmínky systému obrany státu.

Současná politická východiska

Vědecká základna armády byla v letech 1968/69 silně zasažena pravicovými oportunistickými a antisocialistickými proudy. Mnozí pracovníci vědecké výzkumné základny podléhali elitářským tendencím a do jejich vědomí i práce už v předchozích letech postupně pronikaly prvky maloměstáctví a západní buržoazní ideologie. Někteří ambiciózní pracovníci, zvláště v oblasti společenských věd, se domnívali, že ne Ústřední výbor KSČ a velení ČSLA, ale oni mají rozhodovat o výstavbě armády a obraně státu. Negovali principy demokratického centralismu, který určuje každému jeho místo v řízení socialistické společnosti. Do vědy pronikaly prvky netřídní interpretace společenských jevů, revize marxismu-leninismu pod rouškou zdánlivé objektivizace vědy, založené na popírání stranickosti vědy, negaci bohatých poznatků Sovětské armády apod. Proto také zásadní podmínkou a prvořadým úkolem pro rozvoj vědy je postavit její chápání, funkci i rozvoj na marxisticko-leninský základ. Z toho je nutné odvozovat její poslání v armádě.

Posláním vědeckého výzkumu ve vojenství je, aby podle požadavků velení, v závislosti na vojenské politice strany, na potřebách internacionální obrany socialismu a na potřebách vývoje branného systému ČSSR zkoumal, jak nejeфективněji budovat obranu státu, jak ji zabezpečit, jak uspokojit potřeby praxe armády a obrany státu, aby to odpovídalo perspektivním podmínkám koaličního vývoje obrany států Varšavské smlouvy. Úkolem vědecké fronty je, aby zajišťovala potřebné vědecké podklady pro výstavbu a řízení, a aby řešení přijatá stranickými a státními orgány pomáhala ze svého odborného hlediska realizovat podle

požadavků praxe. Úkolem vědecké fronty ale není, aby se snažila přebírat funkce stranických a státních orgánů, aby sama řídila. Vědecká fronta nemůže své řešení sama transformovat do praxe, ani nesmí vykonávat nátlak na vedoucí politické orgány, aby prosadila svoje návrhy. Odstraňujícím příkladem zde bylo známé „Memorandum“ VPA, které dokonce ani nelze považovat za výsledek vědeckého bádání. Takovýto způsob nátlaku byl projevem reakčního zneužívání pojmu věda a usiloval o anarchii v řízení.

Je ovšem povinností praxe, aby po zralé úvaze přijímala a realizovala potřebné a požadované výsledky výzkumu, neboť v současné době se vztahy mezi výzkumem, vědou a technikou, praxí a výrobou zásadně mění. Všechny tyto činnosti se stávají vzájemně propojenými systémy.

V chápání jednoty teorie a praxe se u nás prosazovaly extrémní názory. Jednou krajností byl požadavek „absolutní svobody“ vědy a rozvíjení „vědy pro vědu“, nebo „teorie pro teorii“. Prvky tohoto názoru se začaly projevovat i v jednání bývalé Vědecké rady. Podle tohoto názoru by do řízení vědy neměl nikdo co mluvit — věda by se měla řídit sama, tj. vědci a výzkumní pracovníci by ji měli řídit sami podle vlastních představ.

To je zajisté neudržitelné stanovisko. Vědci a výzkumní pracovníci zpravidla nemohou komplexně posoudit potřeby a možnosti státu a obrany země. Stát přece nebude „platit“ za práci, kterou nepotřebuje. Zvláště v oblasti obrany státu je krajně nutné usměrňovat výzkum na vyřešení úkolů, které jsou pro budování obrany státu důležité. Jinak vzniká chaos a anarchie ve výzkumu, řeší se úkoly pro obra-

nu státu podružné nebo i nepotřebné a na ty hlavní nezbývá výzkumná kapacita.

Druhý extrémní názor se prosazuje požadavkem, aby věda sloužila výhradně jen bezprostředním potřebám momentální praxe. Prosazování tohoto požadavku je škodlivé praxi i vědě. Nebylo by však marxistické a tedy ani vědecké, kdybychom se proto měli vzdát zásady, že věda má sloužit potřebám praxe, zejména potřebám perspektivní praxe. Věda v ČSLA má především účelový charakter: s patřičným předstihem řešit problémy nejefektivnějšího zabezpečení obrany socialistického státu.

Je samozřejmé, že i věda má svou teorii, svůj výzkum a svou praxi. Musí tedy pracovat i sama na sebe. Bez toho by se nemohla vyvíjet, nemohla by zlepšovat metody výzkumu, způsoby řízení, zaostala by a neplnila by úspěšně úkoly pro praxi obrany státu. Ale to vše musí být účelově zaměřeno na potřeby armády a branného systému a nesmí být podřizována subjektivním představám či osobním nebo skupinovými zájmy.

Z uvedeného vyplývá nutnost řídit vědu. Je jisté, že řízení vědy v armádě má své specifiky a že ji nelze řídit stejně jako bojové útvary a jiné součásti armády. Hlavní úsilí v řízení vědy se věnuje orientaci věd na řešení klíčových problémů obrany státu a jeho socialistického řízení. To může zabezpečit jediné stranické řízení. V našem státě řídit budování obrany bezprostředně Komunistická strana. Je tedy zcela logické, že orientuje i vědu na řešení otázek, které vyžaduje rozvoj a řízení společnosti a strany. Stranické řízení pomáhá vědě důsledně respektovat marxisticko-leninská východiska, dává jí dlouhodobou společenskou perspektivu a pomáhá společensko-politické angažovanosti vědy. S tím úzce souvisí problém internacionální obrany socialismu proti imperialismu. Mezi společnou obranou socialismu a obranou jednotlivých socialistických států je přímý dialektický vztah. Základem tohoto vztahu je totožnost internacionálních a národních zájmů. Zájmy nadnárodní, zájmy celého

socialistického společenství, jsou totožné s největšími zájmy každého národa, každého socialistického státu. Prvotním zájmem každého národa, každého socialistického státu je zachování jeho existence, obrana proti imperialismu. Ta může být v současných podmínkách zajištěna jen společnou obranou socialistických států. Čím lépe je zajištěna společná obrana, tím vyšší je bezpečnost každého zúčastněného socialistického státu. Na druhé straně pak, vyšší kvalita obrany každého socialistického státu zvyšuje i kvalitu jejich společné obrany.

Proto zásadním kritériem řešení obrany našeho státu je budování této obrany jako součásti společné obrany států Varšavské smlouvy, které v čele s SSSR jsou zárukou obrany světového socialismu a jeho dalšího rozvoje. Takto chápáná obrana naší socialistické vlasti je základním kritériem i pro rozvoj vědy ve vojenském, protože plně odpovídá soudobým podmínkám třídně rozděleného světa a také charakteristikám vedení války v podmínkách rozvíjející se vědekotechnické revoluce. A to je základní pojetí naší obrany, jak jej uskutečňuje Ústřední výbor KSČ i jak je dáno naší Ústavou.

Žádná věda nemůže existovat bez filosofických základů a bez ideologických aspektů, neexistuje vně ideologického boje. Tím méně se může bez těchto základů obejít věda, jejímž úkolem je provádět společenskou a třídní povinnost — sloužit zabezpečení obrany proti agresivnímu imperialismu. Třídní charakter a stranickost nikterak nesnižují vědeckost a objektivnost výzkumu, jak se nám snaží namalovat odpůrci marxismu-leninismu. Naopak, právě marxismus-leninismus jako skutečně vědecký systém v plné míře vzvažuje vědeckost a objektivitu práce. Vždyť teprve marxismus-leninismus sám dal vědám o společnosti ucelený vědecký základ, revoluční teorii i praxi.

Proto je také základním úkolem Vědecké rady, aby důsledně, vždy a všude strážila výrazné respektování politických, třídních a internacionálních východisek rozvoje vědy v naší armádě.

Vnitřní integrace vědy

Objektivním rysem současné vědy jsou její tendence směřující k integraci vědních oborů a oblastí. Složitě procesy roz-

voje společnosti i vědekotechnické revoluce objektivně nutí k integrovanému interdisciplinárnímu přístupu k jejich výzkumu. Proto i vrcholné řízení vědy v ČSLA je efektivní jen v tomto integrovaném interdisciplinárním pojetí, kdy dochází k soustředění úsilí na hlavní úkoly. Proto dosud trávající, určitá izolovanost a roztrže-

^{*)} Pod pojmem „věda“ se rozumí celý systém, t. j. vědecká, výzkumná a informační základna včetně vědeckých kádřů, materiálního a technického zabezpečení, metod výzkumu, systému plánování a řízení, úkolů i výsledků vědeckovýzkumné práce.

těnost výzkumů i jejich řízení je již anachronismus a brzda výzkumu nejdůležitějších problémů systému obrany státu i zvyšování efektivnosti vědecké práce v ČSLA.

Jiná je otázka řízení uvnitř vědních oblastí a uvnitř jednotlivých výzkumných úkolů. Rozvoj uvnitř vědních oblastí je zřejmě účelné řídit oborově a také je zpravidla namístě parciální oborový přístup k řešení dílčích odborných výzkumných úkolů, nebo kombinace obou způsobů: interdisciplinárního i oborového. Nové perspektivy se ukazují ve způsobu řízení po hlavních směrech rozvoje vědeckovýzkumné práce, neboť hlavní směry a komplexy výzkumných úkolů nelze řešit jinak, než soustředěným integrovaným úsi-

lím, na kterém se podílejí ve své působnosti všechny řídicí složky MNO a ČSLA. Důležitou a klíčovou koordinační, metodickou i výkonnou úlohu centra musí uplatňovat Správa vojenského školství a vědy, která v tomto směru se již svého úkolu ujímá.

Řízení vědy je nedílnou součástí celého vrcholného systému velení a řízení ČSLA. Součástí tohoto vrcholného usměrňování vědy v ČSLA a vědeckým objektivním centrem se v tomto pojetí stává Vědecká rada MNO. Její činnost je koncipována tak, aby nenarušovala nedílnou velitelskou pravomoc náčelníků zodpovědných za řízení vědních oborů v ČSLA, ani jejich vědeckých poradních orgánů.

Mezinárodní spolupráce a socialistická integrace vědy

Jednou z hlavních charakteristik současné epochy rozvoje vědy je její postupná integrace ve velkých nadstátních celcích. Mezinárodní integrace vědy je jedním z průvodních jevů vědeckotechnické revoluce. Dochází k ní do značné míry odděleně v socialistickém a v kapitalistickém systému, což je důsledek třídního rozdělení světa. Socialistická integrace vědy je nezbytnou podmínkou efektivnějšího a progresivnějšího rozvoje socialistické vědy. Ve vazbách na výrobu je také jedním z hlavních předpokladů rychlejšího rozvoje národního hospodářství, výstavby i obrany socialistických zemí. Tento trend podporuje i zákonitá nutnost ekonomické integrace socialistických zemí, která je v současné době nezbytnou podmínkou relativního i absolutního zvyšování tempa rozvoje i růstu efektivnosti národního hospodářství i zabezpečování obrany.

Vědeckotechnická i ekonomická integrace má uvnitř socialistického tábora mnohem výhodnější podmínky než v kapitalistickém světě. V socialistických státech mají orgány státní moci na hospodářském a vědeckotechnickém úseku daleko širší pravomoci než stejné orgány kapitalistických států. Mezinárodní spolupráce socialistických zemí je založena na přátelství, vzájemné důvěře a poskytování oboustranných výhod. To jsou hlavní předpoklady, proč může být mezinárodní integrace socialistických zemí mnohem rychlejší a účinnější než v kapitalistickém systému, kde jsou mezinárodní vztahy založeny do značné míry na vzájemné nedůvěře a na konkurenčním boji.

V socialistickém táboře jsou předpoklady, aby se existující koordinace, uskutečňovaná činností plánovacích orgánů

plánovitě měnila ve vyšší stupeň, v integraci. Tento proces probíhá cestou koordinace národohospodářských a vědeckotechnických plánů, cestou koordinace hospodářské a vědeckotechnické politiky. Základem této koordinace a integrace je Rada vzájemné hospodářské pomoci. V současné době usilují akademie věd socialistických zemí o koordinaci plánů základního výzkumu. Z této dvoustanné i mnohostanné spolupráce akademií věd jsou již vesměs kladné zkušenosti a poznatky. Naše Akademie věd sjednala v nedávné době plány krátkodobé i dlouhodobé vědecké tematické spolupráce s Akademií věd SSSR a některých dalších socialistických zemí.

To svědčí o tom, že se v průběhu posledních let v systému socialistických států ujasnil význam internacionální socialistické integrace vědy jako nezbytné podmínky a součásti politické i ekonomické integrace i jako podmínky dalšího progresivního rozvoje socialistické vědy a že se již počíná uskutečňovat v praxi.

Moskevské porady komunistických a dělnických stran konané v červnu 1969 hodnotí v tomto směru XXIII. mimořádné zasedání RVHP z dubna 1969 jako kvalitativní obrát ve vývoji ekonomiky a vědy socialistického systému a významný předěl v dosavadním rozvoji ekonomické spolupráce socialistických zemí právě z toho důvodu, že se tam položily základy k této socialistické integraci vědy, techniky a výroby. Závěry zasedání ÚV KSČ z června 1970 hodnotí význam socialistické integrace vědy takto: „Československo se v duchu závěrů XXIII. a XXIV. zasedání RVHP aktivně podílí na postupné realizaci a na rozpracování k o m-

plexního programu vědeckotechnické integrace. V nové etapě našich vztahů s bratrskými socialistickými zeměmi bude třeba dále podnětně rozvíjet a prohlubovat vzájemnou všestrannou spolupráci.

V našem vlastním zájmu je, aby všechny kroky a opatření na úseku integrace směřovaly k posilování spojeneckých svazků v rámci Varšavské smlouvy i Rady vzájemné hospodářské pomoci. V oblasti vojenské praxe se v posledních letech došlo významného pokroku v posílení integrace systému společenské obrany socialistických zemí Varšavské smlouvy, opřeno o mohutný potenciál Sovětského svazu. V oblasti vojenské vědy a vojenských aplikací ostatních věd se během řady let vytvořily některé dvoustranné i vícestranné vztahy mezi řídicími orgány i mezi některými výzkumnými a vědeckými institucemi naší armády a bratrských socialistických armád.

Mají dosud charakter koordinace v některých dílčích výzkumných úkolech, nezakládají však dosud širokou systematickou spolupráci na klíčových, rozhodujících problémech. Pro socialistickou integraci této oblasti jsme sami dosud málo udělali.

Vědecká rada je odhodlána, v družném úsilí s funkčními orgány, maximálně usilovat o prosazování integračního trendu v rozvoji naší vojenské vědecké a vědeckoinformační soustavy. Opřít se můžeme a musíme především o sovětskou vojenskou vědu, která představuje základní zdroj poznatků pro řešení všech problémů obrany. Výhodná bude také nabídnutá a prakticky připravovaná spolupráce s vědeckou frontou Lidové armády NDR i s ostatními bratrskými socialistickými armádami. Cesta k systematickému posilování mnohostranné koaliční integrace vede i přes rozvíjení dvoustranné spolupráce.

Vnitrostátní spolupráce

Obrana státu není a nemůže být jen záležitostí armády a ministerstva národní obrany. Buduje se společným úsilím všech resortů státní správy, společným úsilím všeho lidu pod řízením Komunistické strany Československa. Tak je to zakotveno v zákoně o obraně Československé republiky ze dne 18. dubna 1961, který vychází z ustanovení Ústavy Československé socialistické republiky ze dne 11. 7. 1960.

§ 2 tohoto zákona stanoví:

„Obrana republiky zahrnuje opatření k zabezpečení obranyschopnosti země v míru i ve válce na všech úsecích hospodářského a společenského života, zejména budování ozbrojených sil a zvyšování jejich pohotovosti v souladu s požadavky současného vojenství ...“

Ve „Zprávě o činnosti strany a vývoji společnosti od XIII. sjezdu KSČ“, která byla schválena XIV. sjezdem jako základní linie pro další činnost strany, soudruh Husák řekl: „Obrana naší svobody a socialistických vymožeností je trvalým úkolem celé společnosti, nejen ozbrojených sil, ale i všech státních společenských organizací a institucí, které zabezpečují úkoly obrany země komplexně v jednotném branném systému státu. Tyto úkoly se hodí zanedbaly ...“

Zákon o působnosti federálních ministerstev, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1971 ukládá ministerstvu národní obrany jako federálnímu ústřednímu orgánu státní správy pro zabezpečování obrany ČSSR mimo jiné náročný a zodpovědný ú-

kol, rozpracovávat základní otázky války a vojenské vědy a rozvíjet vědeckou činnost pro potřebu branného systému Československé socialistické republiky. Tento úkol není možné plnit jinak než komplexní spoluprací se všemi potřebnými úseky rozvoje vědy ve státě. Je plně na zodpovědnosti řídicích orgánů vědy v ČSLA, aby na tomto poli jako odborný orgán vycházely s iniciativou a tuto spolupráci s nevojenskými vědeckými institucemi a instituty navazovaly a organizovaly. Také Vědecká rada ministra národní obrany bude muset sehrát v této iniciativě svoji úlohu a přispět svým podílem k rozvinutí vnitrostátní spolupráce vojenské vědeckovýzkumné základny s celostátní.

Abychom mohli napomoci splnit úkoly, které Komunistická strana Československa armádě a ministerstvu národní obrany ukládá, t. j. zabezpečit obranu našeho socialistického státu, bude nutné zajistit vědecké podklady pro boj proti všem formám imperialistické agrese, nejen proti těm, které se realizují zbraněmi v ozbrojeném zápase, ale i těm, které používají moderních způsobů ideologické diverze, nebo jak tomu na Západě říkají, forem „psychologických operací“ a „psychologické války“; vzít v úvahu všechny trendy, které se v důsledku vědeckotechnické revoluce ve vojenství projevují a prosazují. Také na tomto úseku vědeckovýzkumné práce se otevírá široké pole nutné interdisciplinární spolupráce vojenské i nevojenské vědeckovýzkumné činnosti.

Deformace minulých let v oblasti vědy v ČSLA způsobily určitou stagnaci vědecké práce a rozvoje vědecké výzkumné základny. K integraci vědy a vědecké informační činnosti uvnitř ČSLA začínáme postupně klást základy; dosud jsme ještě nevyřešili mnoho problémů, v účinném řízení vědy je řada vážných nedostatků v mezioborové koordinaci, vojenská věda se dostatečně nerozvinula, a proto se dosud nestala výchozí základnou pro rozvíjení práce v ostatních vědních oblastech. Nedosáhli jsme interdisciplinárního řešení hlavních a rozhodujících výzkumných úkolů. Rovněž v organizaci vnitrostátní a mezinárodní spolupráce jsme dosud mnoho nepokročili a máme zde řadu vážných problémů. Zde je však nutné zdůraznit, že se vznikem Technického komitétu Spojeného velení a dalších společných koordinačních orgánů, jako např. v oblasti velení, jeho automatizace a mechanizace, i v zdravotnické službě se vědecká spolupráce velmi slibně rozbíhá a i když bude pro naši oblast vědy a techniky velmi náročná, přinese mnohonásobný užitek v poměru k vynaloženému úsilí. Z tohoto trendu bude nutné vycházet, o něj se opírat, k jeho rozvíjení aktivně přispívat.

Minulá krize se projevila i v činnosti bývalé Vědecké rady ministerstva národní obrany v r. 1968. Aktivními členy rady a dokonce i předsednictva rady byli někteří hlavní představitelé oportunistických tendencí v armádě jako Mencl, Švarc, Hochsteiger, i zrádci jako Rehák. Je proto pochopitelné, že takováto Vědecká rada nemohla své poslání plnit. Destrukce socialistického systému naší republiky zasáhla citelně i oblast věd v ČSLA. Zbrzdila vývoj řady chystaných opatření ve vědě a nahromadila překážky plynulému rozvoji. Tato zmeškání bude nutné v budoucnosti plánovitě dohonit.

Vývoj ve světě přináší stále nové požadavky. K odstranění současných nedostatků a na základě perspektivních potřeb rozvoje vojenství vyvstala řada velmi naléhavých a obtížných úkolů ve výstavbě, v metodice i v kádrových problémech systému vědy v ČSLA, kterými se musíme velmi vážně zabývat v souvislosti s rozpracováním linie a úkolů XIV. sjezdu KSČ pro oblast rozvoje vědy v ČSLA. Bude nutné soustředit úsilí zejména na:

— výzkum klíčových problémů výstavby a funkce branného systému ČSSR, výstavby, výchovy a vyzbrojování ČSLA. Při-

tom hlavní pozornost věnovat rozvoji vojenských a společenských věd;

— teoretické rozpracování otázek politického řízení branného systému ČSSR z hlediska uplatnění vedoucí a integrující úlohy KSČ;

— efektivnost práce a využití všech sil a prostředků výzkumu ve prospěch praxe s cílem získání dostatečného předstihu teorie před praxí. Zvláštní důraz položit na dosahování rychlého převodu výsledků výzkumu do praxe;

— vybudování racionálního integrovaného systému řízení vědeckovýzkumné a vědeckoinformační činnosti v ČSLA a odpovídající struktury výzkumných kapacit. Přitom uplatnit těsnou vazbu na vědecko-výzkumnou a vědeckoinformační základnu armád Varšavské smlouvy, zejména Sovětské armády;

— dosažení toho, aby princip jednoty výstavby a obrany socialismu byl realizován i celostátní vědeckovýzkumnou základnou v souladu s potřebami obrany země;

— základě dosavadních zkušeností podstatně zvýšit třídně politické a odborné nároky při výběru a přípravě vědeckých kádrů ČSLA, s cílem výrazně kvantitativně i kvalitativně kádrově posílit zejména oblast vojenských a společenských věd v ČSLA;

— vybudování integrovaného vědecko-informačního systému v ČSLA, který by zajišťoval efektivní využívání vědeckých, technických a ekonomických informací pro potřeby obrany státu a výstavby ČSLA v souladu s jejími úkoly v rámci koalice Varšavské smlouvy.

Tyto hlavní úkoly jsou rámcové a dlouhodobé, nelze je splnit v krátkém časovém úseku. Bude nutné je konkretizovat a postupně zařadit do plánů podle potřeb a možností v jednotlivých letech. Nejsou to všechno naléhavé úkoly a budoucnost bude přinášet ještě další požadavky. Nebylo by však účelné, ani možné, všechny problémy nastolit a vyřešit najednou. Jsou zde uvedeny jen ty nejdůležitější, kterými se musí zabývat systém řízení vědy v ČSLA i Vědecká rada v nejbližší době i v dalším výhledu.

Musíme volit racionální postup a zařadit nejnaléhavější úkoly do plánu, abychom organizovaně rozvinuli činnost a v souladu s existujícími možnostmi je postupně vyřešili. Základem pro další postup při rozvíjení vědeckovýzkumné práce v ČSLA je podrobné rozpracování úkolů uložených XIV. sjezdem KSČ pro oblast rozvoje vědy a techniky a jejich aplikace a konkretizace v oblasti obrany státu.

XXIV. SJEZD KSSS

a internacionální obrana socialismu

Dokumenty XXIV. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu budou mít své významné místo v politické a ideologické činnosti naší Komunistické strany Československa. Je to dáno aktuálností a politickou závažností oněch otázek, které XXIV. sjezd KSSS projednával a také naší potřebou aktivně využít tohoto obrovského bohatství revolučních zkušeností a impulsů.

Cílem objasňování mnohých významných a pro vojenskou veřejnost aktuálních vnitropolitických, ekonomických, mezinárodně politických a vojenskopolitických otázek XXIV. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu je — podat ucelený přehled o řešených otázkách, jak byly obsaženy jednak v analytické a hodnotící a také v programové rovině jednání XXIV. sjezdu KSSS.

V podmínkách ČSLA je velmi aktuálním úkolem rozbor, objasňování a propaganda těch otázek sjezdu sovětských komunistů, které se dotýkají vojenské ob-

rany a bezpečnosti socialismu, zajišťované a uskutečňované jak ve vnitřních, státních a koaličních souvislostech, tak i v souvislostech vnějších, mezinárodně politických.

Správné ocenění místa a významu oněch vojenskopolitických otázek, které byly obsahem jednání sjezdu a které byly zakotveny v základních sjezdových dokumentech vyžaduje, aby bylo zdůrazněno, že všechny tyto vojenskopolitické otázky, spojené s dalším upevňováním a zkvalitňováním vojenské síly a připravenosti Sovětského svazu a jeho ozbrojených sil a s úkolem spolehlivého zajištění internacionální vojenské obrany světové socialistické soustavy před agresivními záměry a útoky soudobého imperialismu, byly na XXIV. sjezdu KSSS řešeny jako úkoly objektivně nezbytné a odvozené ze současného stavu světových vztahů, především pak jako objektivní důsledek nepřátelské politiky hlavních imperialistických států ve vztahu k socialistické části světa.

Zahraniční politika Sovětského svazu — významný faktor zajišťování obrany a bezpečnosti socialismu

Uplatňování marxismu-leninismu jako vědecké teorie socialistické revoluce v činnosti každé, skutečně revoluční strany vyžaduje:

- pochopit ducha a metodu marxismu-leninismu a jeho přetvářející úlohy jako revoluční teorie dělnické třídy, jako návod k revoluční přeměně světa;

- osvojit si umění, tvůrčím způsobem uplatňovat marxisticko-leninské učení v konkrétní historické situaci ve světě,

v jednotlivých oblastech světa i v jednotlivých zemích;

- rozvíjet a obohacovat marxismus-leninismus o vědecky zobecněné, kolektivní revoluční zkušenosti mezinárodního komunistického hnutí a jednotlivých jeho revolučních oddílů — marxisticko-leninských stran;

- neustále vést nesmiřitelný boj proti deformacím revoluční marxisticko-leninské teorie z prava i zleva a proti útokům a vlivům antikomunistické ideologie.

Historické poslání proletariátu a jeho marxisticko-leninských stran — vybudovat beztřídní socialistickou společnost, bez bídy, hladu a války — je realizováno v průběhu mnohaletého třídního boje celých generací lidstva, v průběhu celých společenských epoch. Avšak vždy v konkrétním klimatu celosvětových, regionálních i jednotlivých vnitrosociálních, mezilidských vztahů. Nejzávažnější problémy současné etapy těchto dynamických a složitých společenských vztahů soudobého světa vyjádřil s vědeckou objektivností XXIV. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu ve svých analytických a programových dokumentech a závěrech.

Vnitřní vývoj Sovětského svazu a každého ze socialistických států, velmi těsně souvisí se situací na světovém fóru, s vývojem světových mezistátních a společenských vztahů. — Právě proto a především proto, věnuje KSSS a marxisticko-leninské strany v socialistických státech takovou pozornost hodnocení a řešení mezinárodních problémů.

Stalo se pravidlem, že stav a vývoj mezinárodních vztahů současného světa, je již tradičně a jako prvotný problém posuzován na nejautoritativnějších politických jednáních a shromáždění revolučních komunistických a dělnických stran. Strategicko-taktická linie politického postupu marxisticko-leninských stran v mezinárodních vztazích vůbec a v protimperialistickém boji zvláště, byla vypracována a postupně konkretizována na historických mezinárodních poradách komunistických a dělnických stran v Moskvě v roce 1957, 1960 a také na posledním mezinárodním komunistickém poradě v červnu 1969.

Mezinárodně politické oblasti věnují tradičně mimořádnou pozornost také všechny poválečné sjezdy Komunistické strany Sovětského svazu. Také zde na těchto sjezdech byla vždy výrazně obohacována a teoreticky rozvíjena teoretická osnova jednotného internacionálního postupu marxisticko-leninských stran v mezinárodně politické oblasti.

Aktivní řešení mezinárodních problémů cestou míru, jednání a dorozumění mezi státy s rozdílným společenským zřízením, má v poválečném vývoji světového revolučního hnutí i v historii marxisticko-leninských stran socialistických států svoji úspěšnou dvacetipětiletou historii.

Současná společenská epocha je epochou nesmířitelného zápasu dvou protikladných sociálně politických společenských soustav: světové socialistické soustavy a soustavy kapitalistické. XXIV. sjezd

KSSS podal vědeckou analýzu celkové současné světové situace, aby přijal odpovídající program pro příští postup Komunistické strany Sovětského svazu a sovětského státu v mezinárodní oblasti i ve vztahu k potřebám obrany, míru a socialismu. Provedl podrobnou analýzu stupně rozvoje a mezinárodního postavení světové socialistické soustavy. Podal třídní, vědecky fundovanou charakteristiku současného imperialismu a jeho politiky.

Na sjezdech Komunistické strany Sovětského svazu bývá již tradičně podávána vyčerpávající charakteristika imperialismu a jeho třídně politické hodnocení. Z této tradice nevybočil ani XXIV. sjezd KSSS. Za základ takticko-strategického postupu vůči politice kapitalistických států přijal některá nová hodnocení, týkající se zvláště: a) hlavních rysů a momentů soudobé antikomunistické politiky imperialismu.

XXIV. sjezd KSSS vycházel z marxisticko-leninské analýzy zvláštností soudobého kapitalismu, jak byla vyjádřena v dokumentech mezinárodních porad komunistických a dělnických stran v roce 1969. Zde bylo konstatováno, že „... základem agresivní politiky imperialismu je snaha oslabit jakýmkoliv způsobem pozice socialismu, potlačit národně osvobozené národy, klást překážky boji pracujících kapitalistických zemí a zadržet neodvratný proces úpadku kapitalismu.“¹⁾

XXIV. sjezd ve svém zahraničně politickém programu vychází z těchto zahraničně politických tezí mezinárodních komunistických porad v Moskvě v červnu 1969, podle kterých:

„... ostří agresivní strategie imperialismu směřuje, stejně jako dříve, hlavně proti socialistickým státům. Imperialismus se nezříká přímého ozbrojeného boje proti socialismu. Neustále zesiluje závody ve zbrojení, snaží se aktivizovat vojenské bloky vytvořené za účelem agrese proti Sovětskému svazu a jiným socialistickým zemím, zůstává proti nim ideologický boj a usiluje o zabránění jejich vývoje.

... Imperialismus svými protitoky nedokázal změnit celkový poměr sil ve svůj prospěch. Díky rostoucí hospodářské, politické a vojenské síle a akční jednotě komunistických a dělnických stran a všech protimperialistických sil“ — Sborník mezinárodních porad komunistických a dělnických stran, Nakladatelství Svoboda, Praha 1970, str. 11

¹⁾ Z dokumentu „Úkoly boje proti imperialismu v současné době a akční jednotě komunistických a dělnických stran a všech protimperialistických sil“ — Sborník mezinárodních porad komunistických a dělnických stran, Nakladatelství Svoboda, Praha 1970, str. 11

obranu míru, se podařilo zabránit rozpoutání světové války. Socialismus, který zvítězil na jedné třetině zeměkoule dosáhl nových úspěchů v celosvětovém boji o rozum a srdce lidí.

... Události posledních desetiletí potvrdily správnost hodnocení marxisticko-leninského charakteru současné epochy, jejího obsahu a hlavních tendencí. Naše epocha je epochou přechodu od kapitalismu k socialismu.²⁾

Jednání XXIV. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu vycházelo z těchto obecných závěrů mezinárodní rady komunistických a dělnických stran v Moskvě v červnu 1969. Na základě takového hodnocení současného kapitalismu byly na XXIV. sjezdu KSSS zdůrazněny některé hlavní momenty v jeho vývoji. Momenty, ze kterých musí socialistické státy, při své mírové a protiimperialistické politice vycházet a k nimž musí přihlížet.

Jedna ze zvláštností soudobého kapitalismu, na kterou XXIV. sjezd KSSS upozornil je **jeho přizpůsobivost nové situaci ve světě**. Ta vplývá z obav, že třídní boj proletariátu přeroste v masové revoluční hnutí a smete kapitalismus. Toto přizpůsobování kapitalismu novým podmínkám třídního boje však v žádném případě neznamená stabilizaci kapitalismu jako společenského systému. Všeobecná krize kapitalismu nadále probíhá a prohlubuje se, stejně tak trvají i rozpory mezi kapitalistickými státy, a to bez ohledu na objektivní fakt, že imperialistické režimy jsou na společném všestranném boji proti socialistickému světu třídě zainteresovány.

Je to dále **obrovský rozmach militarismu v kapitalistickém světě a také otevřený antikomunismus**, který se stal oficiální linií politiky vlád imperialistických států.

XXIV. sjezd KSSS označil za hlavní středisko imperialistického soupeření a konkurenčního boje na počátku sedmdesátých let Spojené státy, západní Evropu (především šest zemí Společného trhu) a Japonsko. Sjezd podal konkrétní charakteristiku současného imperialismu — nepříteli národů a společného pokroku. Pětileté období mezi XXIII. a XXIV. sjezdem KSSS znovu potvrdilo, že reakční a agresivní podstata zahraniční politiky imperialismu se nemění. V téže době vynikla specifická funkce amerického imperialismu, který vystupuje v úloze „garanta a ochránce mezinárodního systému vyko-

řisování a útlu“³⁾. Tuto reakční podstatu imperialismu dokazuje také taková skutečnost, že „... v poválečných letech roste v kapitalistickém světě nebývalou měrou militarismus. Tato tendence v poslední době ještě více zesílila. Jen za rok 1970 investovaly země NATO do válečných příprav 103 miliardy dolarů. Nejnebezpečnějšího charakteru dosáhla militarizace v USA. Za posledních pět let bylo v této zemi vynaloženo na vojenské účely cca 400 miliard dolarů.“³⁾

Za nejvážnější mezinárodní problémy, které, ať již svojí současnou vyhrčeností, či významem pro budoucnost vyžadují zvláštní pozornost, označil XXIV. sjezd KSSS tyto:

— na první místo patří události v **jihovýchodní Asii**. Sovětský svaz nejen že důrazně požaduje zastavení imperialistické agrese proti národům Vietnamu, Kambodže, Laosu, ale bude i nadále vystupovat jako aktivní stoupenec spravedlivé věci národů Indochíny,

— za další „horké místo“ světové politiky XXIV. sjezd KSSS označil **Střední východ**. Krize vyvolaná izraelskou ozbrojenou agresí proti SAR, Sýrii a Jordánsku je považována za jednu z nejnepřijatelnějších politických krizí minulých let v oblasti mezinárodních vztahů;

— na sjezdu bylo také konstatováno, že jedním z nejdůležitějších směrů sovětské zahraniční politiky byla po celá uplynulá poválečná léta a zůstává i nyní **Evropa**.

Aby mohly být v následujících letech všechny tyto závažné mezinárodní problémy současného světa aktivně a s potřebným efektem řešeny, vytvářel XXIV. sjezd KSSS hlavní směry boje Sovětského svazu proti imperialistické politice agrese, za mír a bezpečnost národů a za sociální pokrok. Komunistická strana Sovětského svazu se tímto programem aktivní obrany míru staví do čela všech revolučních protiimperialistických sil, za účinnou realizaci strategicko-taktické linie mezinárodního revolučního hnutí, kterou přijala mezinárodní porada komunistických a dělnických stran v Moskvě v červnu 1969.

Tuto, objektivně existující a dnes převažující většinou revolučních sil světa uznávanou vedoucí pozici a úlohu Sovětského svazu v čele celosvětového revolučního hnutí za socialismus, charakterizoval XIV. sjezd Komunistické strany Československa, kde bylo řečeno: „... Hlav-

²⁾ Z dokumentu „Úkoly boje proti imperialismu v současném období a akční jednotá komunistických a dělnických stran a všech protiimperialistických sil“ — Sborník mezinárodní rady komunistických a dělnických stran, Nakladatelství Svoboda, Praha 1970, str. 11

³⁾ Ze zprávy o činnosti ÚV KSSS XXIV. sjezdu KSSS, Rudé právo z 31. března 1971

ním mocenským pilířem světového socialismu a současně nejdůležitějším zdrojem jeho revoluční energie je Sovětský svaz, který současně představuje nepřekonatelnou bariéru proti rozpínavosti a dobytosti imperialismu. Především díky jeho obrovské ekonomické a vojenské síle, mezinárodní autoritě a leninskému mírovému programu, který byl znovu souhrnně vyložen v zahraniční politické koncepci XXIV. sjezdu KSSS, uplatňuje dnes socialismus svůj vliv na řešení všech světových otázek.⁴⁾

Objektivní marxisticko-leninská analýza mezinárodní situace, včetně nejvážnějších problémů současného světa, kterou podal XXIV. sjezd KSSS se tak stala východním bodem pro formulaci politického programu KSSS v zahraničně politické oblasti Sovětského svazu. Sovětský svaz zůstává i nadále v čele boje za mír a bezpečnost národů a hlavní silou a oporou jejich protimperialistického boje.

XXIV. sjezd KSSS připoměl také onu určující zásadu sovětské zahraniční politiky, jejíž realizace přinesla úspěchy v této oblasti. Spočívá v tom, že energický odpor proti agresí se v sovětské zahraniční politice trvale spojoval s konstruktivní linií, zaměřenou na urovnávání aktuálních mezinárodních problémů a na udržování normálních, a kde to situace dovoluje, i dobrých vztahů se státy, které patří k jiné společenské soustavě. Jako vždy v minulosti, Sovětský svaz i v posledních letech důsledně hájil leninskou zásadu mírového soužití států bez ohledu na jejich společenské zřízení. Zásadu, která se již stala reálnou silou rozvoje soudobých mezinárodních vztahů.

Sovětská zahraniční politika plní dlouhodobý úkol, který před ní postavilo vedení KSSS a sovětského státu — zajišťovat nejpříznivější podmínky pro výstavbu socialismu a komunismu, odvrátit nebezpečí nové světové války. Jednání a výsledky XXIV. sjezdu KSSS jsou důkazem toho, že na řešení tohoto úkolu je také v současné fázi rozvoje sovětského státu a společnosti soustředováno mimořádné úsilí.

XXIV. sjezd plně potvrdil realnost dosavadní zahraničně politické linie SSSR a vyjádřil uspokojení nad výsledky, kterých sovětská diplomacie v této oblasti dosáhla. — V části I. rezoluce XXIV. sjezdu ke zprávě o činnosti KSSS, která je věnována úkolům strany v mezinárodní oblasti, sjezd zhodnotil a vysoce ocenil činnost ÚV strany, zaměřovanou na důsled-

né uplatňování leninské zahraniční politiky. Sjezd s uspokojením konstatoval, že „... středem zájmu ústředního výboru byly neustále otázky dalšího stmelování a rozvoje světové socialistické soustavy, která se ještě více upevnila jako rozhodující protimperialistická síla, jako záštita míru a sociálního pokroku.“

Za základní úspěchy SSSR a všech ostatních socialistických zemí, kterých bylo dosaženo za dvacet pět let poválečného vývoje světové socialistické soustavy, lze považovat zabezpečení mírového rozvoje socialismu, podstatné omezení záměrů a cílů soudobého imperialismu ve světě a spolehlivé zajištění vojenské obrany a bezpečnosti socialismu.

XXIV. sjezd KSSS při analýze soudobých mezinárodních vztahů, znovu vysoce ocenil historický význam vytvoření, budování a posilování světové socialistické soustavy pro celkový rozvoj světových vztahů. Sjezd konstatoval: „... život potvrzuje závěr mezinárodní porady komunistických a dělnických stran z roku 1969, že světová socialistická soustava je rozhodující silou v protimperialistickém boji...“

— „... Světová socialistická soustava významně přispívá k řešení úkolu tak životně důležitého pro všechny národy, jako je odvrácení nové světové války. Lze s naprostou jistotou prohlásit, že mnoho olánů imperialistických agresorů bylo zmařeno proto, že existuje a objektivně působí světová socialistická soustava.“⁵⁾

XXIV. sjezd KSSS také bilancoval, jakých bylo v minulých letech dosaženo výsledků při rozvíjení a upevňování světové socialistické soustavy. — „... Uplynulých pět let významně přispělo do pokladnice kolektivních zkušeností bratrských zemí a stran, za posledních pět let se podstatně zvýšil ekonomický potenciál socialistických států, upevnily se politické základy socialismu, zvýšila se hmotná, životní úroveň lidí a dále se rozvíjela kultura a věda.“⁶⁾

Současně bylo na XXIV. sjezdu KSSS upozorněno na to, že v uplynulých letech se uvnitř jednotlivých socialistických států projevovaly některé potíže a komplikace, což se promítalo do vývoje vztahů jednotlivých států se Sovětským svazem. XXIV. sjezd KSSS konstatoval, že však tyto některé negativní jevy nezměnily „... dominující tendenci upevňování přátelství a semknutosti socialistických zemí“, že „... v celku se spolupráce So-

4) viz XIV. sjezd KSČ — „Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XIII. sjezdu KSČ a další úkoly strany“, Rudé právo z 26. května 1971

5) Ze zprávy o činnosti ÚV KSSS XXIV. sjezdu KSSS, Rudé právo z 31. března 1971

6) Ze zprávy o činnosti ÚV KSSS XXIV. sjezdu KSSS, Rudé právo z 31. března 1971

větského svazu s bratrskými zeměmi ve všech oblastech upevňovala a rozvíjela úspěšně.⁷⁾

Jedním ze základních a dominujících rysů v zahraniční politice KSSS a Sovětského svazu je **soustavné úsilí zaměřované na všestranné posilování spolupráce s komunistickými stranami bratrských zemí, která je základním předpokladem internacionálně sjednoceného a koordinovaného úsilí marxisticko-leninských stran, zaměřeného na posilování a podporu světové socialistické soustavy.**

Mezi XXIII. a XXIV. sjezdem KSSS bylo dosaženo významných úspěchů při koordinaci zahraničně politické činnosti bratrských stran a států při společném kolektivním posuzování nejvýznamnějších mezinárodních problémů a událostí představiteli socialistických zemí. Takovým způsobem se stala Varšavská smlouva hlavním centrem koordinace zahraničně politické činnosti bratrských socialistických zemí.

Jako hlavní politická aktiva, kterých státy Varšavské smlouvy dosáhly v minulém pětiletém období, pokud jde o koordinaci jejich společného jednotného politického postupu v oblasti mezinárodních vztahů, byly na XXIV. sjezdu KSSS uvedeny zejména:

— iniciativní návrh rozvinutého programu upevnění míru v Evropě, při zachování nezměnitelnosti existujících státních hranic, zpracovaný a zkonkretizovaný na několika zasedáních politického porad-

ního výboru států — členů Varšavské smlouvy;

— zabránění přímé realizaci plánů NATO na umožnění přístupu západoněmeckých militaristů k jaderným zbraním;

— dosažení podstatného pokroku při upevňování mezinárodního postavení Německé demokratické strany a jejího mezinárodně právního uznání dvaceti státy. Také to je významným stabilizačním jevem v evropských vztazích;

— socialistické státy uskutečňují politiku důsledné internacionální podpory bojujícího Vietnamu;

— společný politický postup socialistických zemí — členů Varšavské smlouvy v krizové situaci na Středním východě byl faktorem, který vedl k porážce imperialistických plánů na svržení režimů v arabských zemích;

— společný, jednotně koordinovaný postup socialistických zemí v zahraničně politické sféře, přispěl k dalšímu upevnění koaličního systému internacionálně zabezpečované vojenské obrany socialismu.

Také XXIV. sjezd KSSS plně potvrdil tu revoluční zkušenost, že politická a akční jednota, semknutost a spojení socialistických zemí jsou základní a určující faktory, které podstatnou měrou ovlivňují úspěšný rozvoj socialismu a efektivnost jeho dějinného protimperialistického zápasu a zároveň napomáhají posilování vlivu socialistické společenské soustavy na řešení klíčových problémů a událostí současného světa.

Varšavská smlouva — základ internacionální obrany socialismu

Jednání a závěry XXIV. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu a XIV. sjezdu Komunistické strany Československa a také dalších sjezdů bratrských marxisticko-leninských stran evropských socialistických zemí jsou důkazem toho, že komunistické a dělnické strany, stojící v čele evropských socialistických států, nastupují do sedmdesátých let s ještě více internacionálně sjednocenou koncepcí vnitřního ekonomického a sociálně politického rozvoje jednotlivých zemí, který je uskutečňován na bázi vzájemné koordinované celokoaliční spolupráce a kooperace.

Socialistické státy v Evropě uskutečňují také jednotnou koncepci integrovaného spojeného úsilí v oblasti mezistátních, zahraničně politických vztahů, včetně jednotného vojenského zabezpečení spolehlivé, internacionálně organizované

a uskutečňované obrany socialismu proti jakýmkoli útokům imperialismu.

Evropské socialistické státy opírají svůj celkový mnohostranný rozvoj a také svoji vojenskou obranu proti imperialistické agresi o tyto stabilní faktory:

1. Je to především jednota marxisticko-leninských stran a socialistických států, všestranná spolupráce a internacionální spojenecké vztahy a svazky.

2. Je to vzájemně integrované úsilí při rozvíjení a upevňování socialistického charakteru všech základních a rozhodujících oblastí vnitřního rozvoje socialistických zemí.

3. Je to také neustále koordinovaný a na principech socialistického internacionalismu sjednocovaný postup socialistických států v oblasti mezinárodních vztahů.

4. Je to v neposlední řadě také sjednocená vojenská síla a obranná moc socia-

⁷⁾ Tamtéž

lismu, která je záštitou míru a mírového rozvoje socialismu.

V celé řadě oficiálních stranických a státních dokumentů byl v posledním období charakterizován a hodnocen stupeň rozvoje Varšavské smlouvy, vnitrokoaliční jednoty a spolenectví socialistických států, členů této organizace. — Také XXIV. sjezd KSSS zaujal stanovisko k dosavadnímu vývoji Varšavské smlouvy a ke stupni bojové pohotovosti ozbrojených sil států koalice a takto ocenil současný stav v oblasti internacionální vojenské obrany: „... Na základě kolektivního vypracování a uskutečnění četných opatření se v posledních letech zdokonalila vojenská organizace Varšavské smlouvy. Ozbrojené síly společenství států jsou na vysokém stupni pohotovosti a jsou schopny zabezpečit pokojnou práci bratrských národů.“⁸⁾

Na XXIV. sjezdu bylo řečeno, že socialistické státy „... byly a zůstávají spolehlivou překradou pro každého agresora. A kdokoli se pokusil, tak či onak ověřit si pevnost hranic členských států Varšavské smlouvy přesvědčil se, že obranu těchto hranic, právě tak jako obranu světového socialistického zřízení, berou země socialismu vážně.“

Vojenskopolitická organizace evropských socialistických států — Varšavská smlouva — ztělesňuje v sobě obrovské společné úsilí marxisticko-leninských stran za realizaci leninských idejí, směrnic a principů internacionální vojenské obrany socialistické revoluce proti imperialistické agresi.

Zájmy obrany socialistické revoluce proti agresivním záměrům a cílům světového imperialismu v současnosti vyžadují, aby bylo rozvíjeno společné, v internacionálních měřítcích koordinované vojenskopolitické úsilí socialistických zemí. Soudobá vojenská organizace socialistických států musí, v souladu s Leninovým vojenským odkazem, trvale zabezpečovat, aby ozbrojené síly jednotlivých socialistických států a spojené ozbrojené síly koalice jako celku sjednoceného na internacionálních principech a základech, byly způsobilé v každé době a v každé situaci aktivně a se vši potřebnou rozhodností a úporností bránit hlavní revoluční vymoženost dělnické třídy — socialismus — před všemi úklady jeho vnějších i vnitřních nepřátel, mařit v zárodku agresivní akce imperialismu, chránit mírovou práci pro rozkvět socialismu a zabránit im-

perialistické agresi proti národům jiných zemí.

XXIV. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu má nemalý význam pro další posilování politických základů Varšavské smlouvy, politické osnovy internacionálního vojenského spolenectví socialistických zemí. — V oblasti celokoaličního obranného úsilí evropských socialistických zemí XXIV. sjezd KSSS znovu se vši vážností zdůraznil nezbytnost internacionální obrany vymožeností socialismu. Sjezd přijal za svůj a plně potvrdil závěr z Prohlášení šesti bratrských stran z Bratislavy v roce 1968 o nutnosti internacionální obrany vymožeností socialismu a formuloval jej v podobě sčejejního principu společné politiky socialistických států.

Reálná existence Sovětského svazu a celého socialistického společenství, jejich neustávající vzestupný dynamický rozvoj, důsledná leninská mírová politika států Varšavské smlouvy a mohutný obranný potenciál celého socialistického společenství, stávají se stále více rozhodující a konsolidující objektivní realitou současných světových vztahů. Poměr sil mezi oběma světovými soustavami se vyvíjí ve prospěch socialismu a míru. Není to však v žádném případě proces náhodný či samovolný. Je to naprosto zákonitý výsledek socialismu samotného. Tento stav není také trvale, jednou provždy daný, definitivní. Musí být neustále upevňován a rozvíjen na stále vyšší a účinnější kvalitativní základně a úrovni.

Budovatelská úloha každého socialistického státu je vyjadřována také v tom, že plní tu třídní povinnost a funkci, která spočívá v organizování pracujících mas a především dělnické třídy k plnění vlasteneckého úkolu — budování a posilování obranyschopnosti země a zabezpečení míru. V. I. Lenin připomínal, že posláním dělnické třídy a její revoluční strany, jakož i posláním státu diktatury proletariátu je také vojenské zabezpečení revoluce a v souladu s touto nutností vytyčil úkol, že **socialismus musí dokázat převahu nad kapitalismem také ve vojenské organizaci.**

XXIV. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu ve své rezoluci ke zprávě o činnosti ÚV KSSS prohlásil, že „... všestranné zvyšování obranné síly socialistické vlasti, výchova sovětských lidí v duchu vysoké bdělosti, stálé připravenosti uhájit veliké vymoženosti socialismu, musí být i nadále jedním z nejdůležitějších úkolů strany a lidu.“⁹⁾

⁸⁾ Ze zprávy o činnosti ÚV KSSS XXIV. sjezdu KSSS, Rudé právo z 31. března 1971

⁹⁾ Z rezoluce XXIV. sjezdu KSSS ke zprávě o činnosti, Rudé právo — duben 1971

Soustavné upevňování socialistického státu je trvalým úkolem každé marxisticko-leninské strany, která plní historický úkol budování rozvinuté socialistické společnosti. Upevňování socialistického státu znamená hlavně a především neustálé rozvíjení a posilování ekonomické základny státu, politické sjednocování a řízení společnosti, rozvíjení a prohlubování třídní a internacionální uvědomělosti nejširších vrstev socialistické společnosti a jejich vlastenecké iniciativy, rozvíjení a zdokonalování socialistické demokracie a získávání všech občanů pro společensky prospěšnou veřejnou činnost.

Pokud jde o **mocenské orgány socialistického státu**, zejména jeho ozbrojené složky, je jejich hlavní ostří namířeno proti vnějšímu nepříteli, na obranu proti imperialistické agresi zvenčí a také proti zbytkům reakčních a kontrarevolučních sil, které působí proti socialismu ve vlastní zemi jako spojenci mezinárodní politické reakce. Při posilování a rozvíjení svých ozbrojených mocenských složek se socialistický stát řídí konkrétním stavem mezinárodní situace. Přihlíží přitom ke stupni agresivity reakčních imperialistických sil a k potřebě co nejspolehlivějšího vojenského zajištění výsledků socialismu a mírové práce lidu.

V tomto směru je obecným úkolem společným pro všechny socialistické státy — dokud kapitalistické státy rozvíjejí své armády, dokud existují imperialistické vojenské paktů namířené proti společenství socialistických zemí a proti revolučnímu a národně osvobozeneckému hnutí, dotud platí, že socialistické státy jsou povinny všestranně rozvíjet soudobé socialistické vojenství, posilovat své ozbrojené síly, zvyšovat svoji bdělost a brannou připravenost k úspěšnému odrazení imperialistické agrese jakéhokoli druhu. To je jedna z objektivních nezbytností, vyplývající pro socialistické státy z třídně politické povahy soudobých mezinárodních vztahů.

V jednáních XXIV. sjezdu KSSS měly otázky a úkoly spojené s rozvojem a upevňováním sovětského státu zvláštní místo. Ve vztahu k ozbrojené moci Sovětského svazu zde bylo řečeno:

„... Všechno co lid vytvořil, musí být spolehlivě chráněno. Upevňovat sovětský stát znamená, upevňovat jeho ozbrojené síly a všestranně zvyšovat obrannou schopnost naší vlasti. Dokud žijeme v neklidném světě, zůstává tento úkol jedním z nejdůležitějších.“¹⁰⁾

¹⁰⁾ Ze zprávy o činnosti ÚV KSSS XXIV. sjezdu KSSS, Rudé právo z 1. dubna 1971

XXIV. sjezd KSSS vysoce ocenil výsledky, kterých bylo v uplynulém období od XXIII. sjezdu KSSS (duben 1966) dosaženo na úseku rozvíjení a upevňování ozbrojené moci a vojenské síly sovětského státu. Ve zprávě o činnosti bylo o tom řečeno: „... Komunistická strana plní vůli lidu tím, že neúnavně pečuje o upevňování obrany země. V uplynulém období byly otázky vojenské výstavby nepřetržitě středem naší pozornosti. Opatření z posledních let umožnila podstatně upevnit sílu a bojovou připravenost ozbrojených sil. Sovětská lidé si mohou být jisti, že naše slavné ozbrojené síly jsou kdykoli, ve dne i v noci, připraveny odrazit útok nepřítelů, ať by přišel odkudkoli. Každý potenciální agresor dobře ví, že kdyby se pokusil o raketový, nukleární útok na naši zemi, dostalo by se mu zdravotního odvetného úderu.“¹¹⁾

XXIV. sjezd KSSS vyjádřil plnou důvěru v sovětské ozbrojené síly. Z tribuny sjezdu zazněla slova charakterizující vysoké kvality, sílu a vlastnosti sovětských ozbrojených sil. Vysoce bylo oceněno také internacionální poslání sovětských ozbrojených sil a jejich významné funkce v protimperialistickém boji za svobodu, mír a obranu socialismu. „... Sovětské ozbrojené síly plní se ctí své internacionální úkoly. V posledních letech bylo vykonáno mnoho užitečného pro upevnění společenství sovětských ozbrojených sil s bratrskými armádami členských států Varšavské smlouvy.“ — Dále tu byla pozitivně oceněna také internacionální pomoc, kterou Sovětská armáda poskytuje vietnamskému lidu, arabským národům a armádám mladých rozvojových zemí v Asii a Africe. „... Můžeme směle říci — bylo řečeno na XXIV. sjezdu KSSS — že Sovětská armáda je armádou proletářského internacionalismu, která pomáhá všem, kdo bojují proti imperialismu, za svobodu a socialismus.“¹²⁾

Hodnocení, teze a závěry XXIV. sjezdu KSSS vztahující se svým obsahem k dalšímu posilování a upevňování sovětského státu mají jak z všeobecného, tak zejména z vojenskoobraného hlediska mimořádně aktuální význam také pro Československo i pro ostatní socialistické státy. „... Zkušenosti Československa přesvědčivě ukázaly, že nedocnění úlohy socialistického státu, jeho třídně vyhraněného charakteru, jeho základních mocenských, hospodářskoorganizačních a kulturně výchov-

¹¹⁾ Ze zprávy o činnosti ÚV KSSS XXIV. sjezdu KSSS, Rudé právo z 31. března 1971

¹²⁾ Z projevu ministra obrany SSSR A. Grečka na XXIV. sjezdu KSSS, Rudé právo z 5. 4. 1971

ných funkcí, ohrožuje všechny základní hodnoty socialismu¹³⁾

Jeden z největších politických zápasů poválečné epochy, který byl veden mezi imperialismem a socialismem, byl nesporně zápas o socialistické Československo v závěru šedesátých let. Také toto politické měření sil znovu potvrdilo historickou zkušenost světového revolučního hnutí, že imperialismus nevynechá jedné příležitosti, neopomine jedné možnosti k útokům na socialismus, k imperialistické diverzi.

Československé zkušenosti vyzvedly jako aktuální a všeobecně platný úkol a požadavek — nezbytnost co nejtěsnější součinnosti vnitřních a internacionálních socialistických sil při trvalém zajišťování spolehlivé vojsce účinné obrany revolučních vymožeností socialismu. Naše socialistická republika má dnes, na rozdíl od krizových let 1968 a 1969, opět pevně postavení v mezinárodních evropských a celosvětových vztazích. A to především proto, že se opět stala pevnou součástí politického a vojenskopolitického společenství evropských socialistických zemí — Varšavské smlouvy.

Touto jednoznačnou internacionální pozici dnešního Československa ve vztahu

k socialistickému společenství evropských socialistických států vyjádřil ve svých dokumentech také XIV. sjezd Komunistické strany Československa. Bylo zde řečeno: „... V posledních dvou letech jsme se snažili, aby ČSSR nejen plnila závazky a povinnosti vyplývající z naší příslušnosti k socialistickému táboru, ale zároveň účinně přispívala k upevňování akční jednoty a k růstu socialistické a ekonomické moci socialistického společenství v současném světě.

Československá socialistická republika i v budoucnu bude přispívat k tomu, aby členské země Varšavské smlouvy úspěšně koordinovaly svůj postup v zahraničně politických otázkách i při zabezpečování společné obrany revolučních vymožeností a nedotknutelnosti hranic socialistického společenství.¹⁴⁾

Objektivní marxisticko-leninská analýza a teoretické zobecnění bohatých zkušeností z činnosti jednotlivých komunistických stran a vyvození praktických závěrů z minulých let pro revoluční politickou praxi marxisticko-leninských stran, to je jeden z mnoha výrazných a charakteristických rysů jednání XXIV. sjezdu KSSS, XIV. sjezdu KČS i ostatních sjezdů bratrských komunistických a dělnických stran v socialistických zemích.

Komplexnost řešení mezinárodních problémů současného světa na XXIV. sjezdu KSSS, důsledně třídní a internacionální politický přístup k jejich řešení, přesahuje daleko rámec samotného Sovětského svazu. Stávají se návodem a koordinujícím faktorem pro tvorbu a realizaci konkrétních, na zásadách internacionální spolupráce a společenství sjednocených, zahraničně politických programů v ostatních socialistických zemích.

Tak jako všechny předcházející sjezdy Komunistické strany Sovětského svazu, stal se také XXIV. sjezd velkou školou internacionální politiky této socialistické velmoci. Stal se zároveň tribunou, na které demonstrovala a výrazně se projevila stále rostoucí internacionální jednota světového revolučního hnutí. „... Sjezd byl názornou demonstrací principů proletářského internacionalismu.“¹⁵⁾

Jednání XXIV. sjezdu KSSS — jeho analýzy pětiletého období ve vnitřní výstavbě Sovětského svazu i ve světových vztazích a také promítnuté perspektivy — dále rozšiřují obzory naší vlastní politické zkušenosti. Pod silnými dojmy z jednání sjezdu vystupují znovu a znovu jako aktuální, do popředí praktické politické činnosti, mnohé z našich starších, nedávných i nejnovějších zkušeností.

Komunistická strana Sovětského svazu vstupuje do počátku sedmdesátých let do vývoje světových vztahů vyzbrojena programovou linií svého XXIV. sjezdu, který zahájil další novou etapu aktivního vytváření a zabezpečování příznivých mezinárodních podmínek pro mírový rozvoj světa a pro rozšiřování a posilování pozic socialismu ve světě a jeho rozhodujícího vlivu na vývoj světových vztahů.

¹³⁾ „Půl století bojů strany za zájmy dělnické třídy a národů Československa“ — Teze k 50. výročí založení KSC, Rudé právo z 25. března 1971

¹⁴⁾ XIV. sjezd KČS „Zpráva o činnosti strany a vývoji společnosti od XIII. sjezdu a další úkoly strany“, Rudé právo z 23. 5. 1971

¹⁵⁾ Z projevu G. Husáka na pražském aktivu funkcionářů, Rudé právo z 15. dubna 1971

20 LET VAAZ

V letošním roce, kdy Komunistická strana Československa a s ní všichni lidé naší socialistické republiky slaví 50. výročí jejího založení, vzpomínají příslušníci Čs. lidové armády — a zejména příslušníci VAAZ — i 20 let trvání a práce Vojenské akademie Antonína Zápotockého v Brně.

15. srpna 1951 vydal prezident republiky a vrchní velitel čs. ozbrojených sil „Rozkaz o organizaci vojenských škol“, jímž vedle již existující Vojenské akademie Klementa Gottwalda (VA KG) v Praze byla zřízena Vojenská technická akademie v Brně (VTA).

Nová vojenská vysoká škola měla:

- připravovat vybrané důstojníky pro velitelské, štábní, týlové a inženýrské funkce v československé lidové armádě,

- připravovat absolventy občanských středních škol, vybrané pracovníky závodů a občanské zaměstnance vojenské správy pro inženýrské funkce v ozbrojených silách a ve zbrojním průmyslu,

- školit vědecké kádry a rozvíjet vojenskovo vědeckou a vědeckovýzkumnou práci pro potřeby armády, zbrojního průmyslu a národního hospodářství.

Ke splnění těchto úkolů byla Vojenská technická akademie organizována nejprve do šesti fakult — dělostřelecké, tankové, letecké, ženijní, spojovací a chemické. V průběhu dalšího roku byla zřízena fakulta železniční. Na každé fakultě byly tři obory: velitelský, velitelsko-technický (inženýrský) a vojenskoprůmyslový. V oboru velitelském a velitelsko-technickém měly být připravováni velitelské, týlové a technické kádry pro armádu, v oboru vojenskoprůmyslovém inženýři pro zbrojní průmysl.

Výuka na nové vojenské škole měla být zahájena již od 1. 10. 1951.

Podstatné rozšíření vojenského vysokého školství v ČSLA i jeho nová kvalita nebyly

v této době náhodné. Mezinárodní situace padesátých let byla charakterizována výrazným zostřením v důsledku stupňování „studené války“ západními imperialisty. Nutnost upevnit obranyschopnost naší lidově demokratické republiky vyžadovala společně s dalšími opatřeními i výraznější rozšíření počtů politicky uvědomělých, lidu, vlastní Komunistické straně Československa oddaných vojensky a technicky připravených velitelů a inženýrů pro druhý vojsk. Rovněž československý zbrojní průmysl potřeboval mladé inženýrské kádry, které by byly schopné na základě požadavků vojenské vědy úspěšně rozvíjet základní i aplikovaný výzkum v potřebných oborech vojenské techniky stejně jako organizovat a řídit rychle se rozvíjející výrobu některých druhů nové bojové techniky.

Vojenská technická akademie byla vybudována na základě vysokého učení technického v Brně. Tato skutečnost ovlivnila velmi podstatně její činnost nejen v prvních letech trvání, ale můžeme sledovat vliv této skutečnosti v některých jevech prakticky téměř po celých uplynulých dvaceti letech.

Vznik Vojenské technické akademie na bázi civilní vysoké školy prokázal na jedné straně celou řadu kladů. Uvedu alespoň ty hlavní. Výuka a vědeckovýzkumná práce nové školy mohla být zahájena v nejkratším čase, to jest již od 1. 10. 1951. Mnohé technické katedry velmi pružně navázaly tak, resp. pokračovaly téměř bez přerušení v dřívější úspěšné vědeckovýzkumné a pedagogické práci. Teoretická úroveň všeobecné a technické přípravy nové vysoké vojenské školy byla proto od začátku vysoká.

Řada vynikajících vědeckopedagogických pracovníků, kteří přešli na VTA z VUT a z nichž mnozí byli i aktivováni jako plukovníci a generálové (například

genmjr. prof. ing. Perna, genmjr. prof. ing. Strnad, DrSc. a další] zabezpečovali nejen skutečně vysokoškolskou úroveň práce nové školy, ale poskytli i významnou pomoc při výchově mladší generace vysokoškolských učitelů.

Na druhé straně nelze nevidět i mnohé problémy, které sebou přinesl zrod VTA na bázi civilní vysoké školy. Velmi dlouho zůstalo např. neujasněno — a jen těžce se probojovávalo — hlavní poslání vojenské technické akademie — připravovat především velitele, pracovníky štábu, týlové a technické kádry pro ozbrojené síly, pro jejich konkrétní současnou i budoucí vojenskou praxi, vzhledem k potřebám vyplývajícím jak z charakteru vojenského boje a operace, tak i vzhledem k potřebám mírové přípravy vojsk. Závazky, které na sebe vzala nová škola v přípravě inženýrů pro zbrojnou a letecký průmysl, byly velmi náročné. V některých směrech převažovaly dokonce i možnosti školy nebo byly řešeny na úkor potřeb pro přípravu důstojníků z povolání. Technické katedry, které v důsledku dosavadních tradic ve vědeckovýzkumné práci, kádrového obsazení i materiálního vybavení úspěšně vědecky pracovaly, předkládaly velmi záhy velení akademie a MNO významné příspěvky pro rozvoj našeho průmyslu a národního hospodářství. Připoutávaly proto k sobě pozornost řídicích orgánů mnohdy více než vojenské katedry, ačkoliv právě ony měly především vtisknout celé nové škole vojenský charakter. Celkový nedostatek velitelských a technických kádru v tehdejší době v naší armádě měl za důsledek, že do pedagogického sboru vojenských kateder museli být často zařazováni učitelé, kteří sami neměli ukončené vysokoškolské vzdělání, a jejich vojenská praxe byla velmi malá anebo neodpovídala stupni, na kterém vyučovali. Pedagogické zkušenosti získávali tito důstojníci teprve ve výuce, do níž byli zařazeni zpravidla ihned po nástupu do školy, prakticky bez další organizované pedagogické a odborné přípravy. Tyto skutečnosti se nepříznivě promítaly do vztahů s ostatními katedrami, zejména s těmi, které byly převzaty z civilní vysoké školy. Často velmi podstatně omezovaly i možnosti vojenských kateder při prosazování potřeb vojsk ve výuce a ve výchově posluchačů. Kádrové a pedagogické potíže se však projevovaly i u mnohých teoretických a technických kateder. I tam chyběli plně kvalifikovaní a zapracovaní učitelé; málo z nich např. mělo předběžnou výrobní nebo výzkumnou praxi a navíc — mnozí z nich neznali vůbec potřeby vojsk, vojenského

povolání a tedy i rozhodující požadavky na přípravu vojáků z povolání.

Přes všechny potíže — nejen zmíněného kádrového, ale i organizačního a materiálního rázu se podařilo — díky usilovné a velmi obětavé práci velitelského a vědeckopedagogického sboru nově zřízené vojenské vysoké školy, zahájit v nařízeném termínu vyučování.

Podstatnou pomoc při zrodu Vojenské technické akademie v Brně v řešení nejen organizačních, ale především pedagogických a vědeckovýzkumných úkolů poskytli sovětsští poradci v čele se soudruhy gen. Selezněvem, gen. Michajlovem a gen. Mišňovem. Byli to osvědčení a zkušení velitelé a pedagogové, kteří ochotně příslušníkům nové vysoké vojenské školy předávali svoje bohaté zkušenosti, nabyté na sovětských vojenských akademiích. Již první jejich skupina, která přijela na vojenskou technickou akademii v říjnu 1951, pomohla přepracovat všechny učební plány jednotlivých fakult a specializací podle zkušeností sovětských vojenských akademií. Na rozdíl od dřívějších plánů zpracovaných podle civilních vysokých škol byly do nových učebních plánů zahrnuty např. ročníkové projekty, čtyřtýdenní výrobní praxe a stáže u vojsk v každém učebním roce a diplomové práce na závěr studia.

Další významnou pomocí nové škole pro zajištění výuky, a to především vojenských předmětů, byl dar sovětské vlády a velení Sovětské armády 1300 sovětských učebnic a knih. Díky vydatné pomoci sovětských poradců byly na VTA velmi záhy zaváděny do výuky a výchovy posluchačů mnohé nové formy a metody. Není proto divu, že se VTA stává v krátké době propagátorkou sovětské pedagogiky a sovětské vědy. Svědčí o tom např. skutečnost, že již v prvním roce svého trvání organizovala VTA ideologickou konferenci vědeckopedagogických pracovníků za účasti členů ÚV KSČ, členů vlády a zástupců všech českých a slovenských vysokých škol. Byla to první konference tohoto druhu v historii československých vysokých škol. Studium materiálů této konference je velmi užitečné i v dnešní době. Vždyť jednání zmíněné konference se velmi seriózně zabývalo realizací linie stranickosti ve výuce a ve výchově posluchačů vysokých škol. Jasně ukázalo na nutnost rozhodného boje proti všem přežitkům ve vysokém školství v Československu v tehdejší době.

Také v dalších letech se setkáváme na škole s výraznou snahou o budování vojenské vysoké školy socialistického typu,

zejména hledáním a řešením nových, vysoce aktuálních problémů v oblasti komunistické výchovy, v učeně výchovně a metodické práci a v péči o posluchače. Svědčí o tom řada ideologických, vědeckých a metodických konferencí.

Od samého začátku činnosti VTA v celém životě školy se kladně odrážela cílevědomá a účinná práce stranické organizace KSČ. Pomáhala řešit všechny náročné a rozhodující úkoly, které před novou vojenskou vysokou školou stával jak ÚV KSČ, velení armády, tak i vlastní život školy. Jen díky této práci mohla škola v podstatě úspěšně překonávat všechny obtíže, nedostatky i omyly, které byly, jsou a budou průvodním jevem všeho nového, všeho co teprve vzniká a co se rozvíjí v podmínkách každodenního života a práce.

Vysoké pracovní úsilí příslušníků Vojenské technické akademie v budování vojenské vysoké školy a její první kladné výsledky ocenil prezident republiky a vrchní velitel československé branné moci tím, že již ve druhém roce trvání propůjčil VTA bojovou zástavu. Ve třetím roce svého trvání se svolením prezidenta republiky Antonína Zápotockého byla Vojenská technická akademie pojmenována jeho jménem. Ve školním roce 1954/1955 na základě usnesení vlády Československé republiky byla Vojenská technická akademie Antonína Zápotockého vyznamenána Řádem republiky. V dubnu 1965 byl jí propůjčen Řád Rudé hvězdy.

Jak samý zrod, tak i celý další vývoj VTA AZ byl důsledně ovlivňován Komunistickou stranou Československa. Usnesení ÚV KSČ se vždy výrazně odrážela v jejím životě a postupně ovlivňovala veškerou její činnost. V roce 1956 velitelské i stranické orgány školy pečlivě rozpracovali a uváděli v život usnesení předsednictva ÚV KSČ ze dne 16. 4. 1956 o zvýšení úrovně a dalším rozvoji vysokého školství a v dalším roce usnesení předsednictva ÚV KSČ z 7. 5. 1957 o stavu a rozvoji vojenských škol.

Rozhodující význam pro činnost a celý další život Vojenské technické akademie Antonína Zápotockého i celého našeho vojenského školství, mělo usnesení PB ÚV KSČ z 29. dubna 1958 o reorganizaci vojenského školství, jímž bylo rozhodnuto o sloučení Vojenské akademie Klementa Gottwalda s Vojenskou technickou akademií Antonína Zápotockého a o vytvoření Vojenské akademie Antonína Zápotockého v Brně. Spojením obou vojenských akademii byla sledována jak hlediska ekonomická, tak i vytvoření lepších předpokladů pro zkvalitnění učeně výchovného pro-

cesu a vědeckovýzkumné práce na obou vojenských vysokých školách. Sloučení přineslo však i řadu vážných problémů, které musly být řešeny v učeně výchovně práci studijních oborů odlišného charakteru, stejně jako často při značně rozdílných názorech a nárocích na teoretickou a praktickou část výuky a na metody pedagogické práce jednotlivých kateder. Díky obětavé a cílevědomé práci vědeckopedagogického sboru a soustavné pomoci stranické organizace se však nakonec podařilo organizovat a postupně skloubit nová společná pracoviště a vytvořit tak předpoklady jak pro prohloubení teoretické a technické výuky u velitelských specializací, tak i pro rozšíření a zkvalitnění vojenskoodborné přípravy u specializací inženýrských. Tyto úkoly a problémy ve výuce nebylo však možné řešit během krátké doby a stály proto před sloučenou školou jako program pro další období její práce.

Na základě rozkazu presidenta republiky číslo 06 z 30. 6. 1958 o sloučení vojenských akademií byly na VA AZ organizovány (kromě velitelských celoodborních kateder) tři fakulty — velitelská, zbrojní, letecká a elektronická.

Velký význam v životě jednotné VA AZ mělo usnesení ÚV KSČ z 23. dubna 1959 „O těsném spojení školy se životem a dalším rozvoji výchovy a vzdělání v ČSR“, které realizovalo usnesení XI. sjezdu KSČ v oblasti školské politiky. Potřeba tohoto usnesení se ukázala zvlášť naléhavá v oblasti přípravy vysokoškolsky kvalifikovaných velitelů a inženýrů pro ozbrojené síly. Specifické poslání ozbrojených sil v socialistické společnosti, charakter, zvláštnosti a konkrétní potřeby vojenské praxe nutně vyžadovaly cílevědomé, přímo organické sepětí výchovy a výuky posluchačů VA AZ s vojenskou praxí. Problém byl velmi složitý nejen pokud se týče jeho správného pochopení, ale především při jeho konkrétním řešení u jednotlivých studijních oborů a u různých specializací.

Bylo proto přirozené, že realizace usnesení dubnového pléna ÚV KSČ vyvolalo v armádě nejen kritické posouzení dosavadního plnění usnesení politického byra ÚV KSČ ze dne 16. září 1958 o úkolech zvýšení úrovně a další perspektivě rozvoje vojenského školství, ale že toto usnesení vedlo i k zásadnímu rozboru a přehodnocení celého obsahu i dosavadní organizace přípravy vojáků z povolání v ČSLA vcelku. Na Vojenskou akademii Antonína Zápotockého značný podíl na objasnění a ujednání názorů na shora uvedené problémy měla „Konference

o stranickosti učeně výchovné a vědecké práce na vojenské vysoké škole, která se konala ve dnech 9. až 11. června 1959. Jednání konference soustředilo pozornost na:

- tendence vývoje Čs. lidové armády a jim odpovídající profil absolventa,
- jak by škola měla pracovat, aby vychovávala posluchače vyhraněně v komunistickém duchu,
- na základní směry boje za vysokou stranickost učeně výchovného procesu ve všech předmětech,
- na profil učitele na vysoké vojenské škole a na stranickost řídicí a organizační práce jako podmínku realizace vytyčených požadavků.

K dalšímu sjednocení názorů a k vlastnímu řešení úkolů dubnového usnesení podstatně přispěla konference komunistů VA AZ v říjnu 1959. Ta projednala a schválila „Zásady přestavby studia na VA AZ“, které se staly dlouholetou směrnicí pro řešení hlavních otázek v rozvoji a modernizaci výuky a výchovy posluchačů na vojenské akademii. Teprve tehdy mohly být realizovány i mnohé úkoly, o nichž byla řeč již při sloučení obou akademií v roce 1958. Konference vytyčila tyto hlavní zásady pro realizaci usnesení ÚV KSČ:

- podstatně prohloubit základní teoretickou přípravu posluchačů všech oborů a zvýšit teoretickou úroveň operačně taktických, provozních a opravárenských předmětů,
- rozšířit obsah a snížit počet specializací se současným rozšířením a prohloubením jejich základního teoretického studia,
- zkvalitnit technickou přípravu posluchačů velitelského směru a vojensko-odborné přípravy posluchačů inženýrských specializací s důrazem na progresivní metody řízení provozu, ošetřování a oprav bojové techniky a technického zabezpečení boje,
- prodloužit a zkvalitnit zkušenost a praxi posluchačů u vojsk, v opravách a na závodech,
- zvýšit podíl a metodickou úroveň praktických zaměstnání všeho druhu,
- prohloubit společenskovední přípravu posluchačů v oblasti sociálně ekonomických věd a její přiblížení odborné části výuky,
- prohloubit komunistickou výchovu posluchačů, zejména zvýšením výchovného působení odborných předmětů a posílením samostatnosti v práci a studiu posluchačů.

I když v dalším období, v němž byly tyto zásady realizovány, došlo k někte-

rým zjednodušením (např. v přístupu k realizaci zásady spojení školy s praxí), přesto se potvrdilo, že schválené zásady byly správné a že dodnes jsou aktuální a platné pro učeně výchovnou práci na Vojenské akademii.

Realizace dubnového pléna vedla k obsahové přestavbě mnoha předmětů, především operačně taktických. Vycházelo se v nich důsledně z charakteru a zákonitosti příští možné války jako rozhodujícího ozbrojeného střetnutí dvou protikladných společenských soustav v třídně rozděleném světě, v němž raketová a jaderná technika bude určujícím prostředkem ničení. Ve výuce byly podstatně zvýrazněny problémy počátečního období války, výchova k nepřetržité bojové pohotovosti, technická příprava a výchova k socialistickému uvědomění, k lásce a bezmezné oddanosti našemu lidu, Komunistické straně Československa, Sovětskému svazu a celému socialistickému táboru. Veliké úsilí bylo věnováno tomu, aby se katedry staly středisky učeně výchovné, metodické a vědecké práce. Úpravou obsahu a zkvalitněním metodiky výuky, zvýšením účinnosti mimoškolské práce učitelů i posluchačů se dosáhlo, že učeně výchovný proces daleko více odpovídal požadavkům, vyplývajícím ze současného a perspektivního vývoje naší společnosti, armády, vědy a techniky. Přestavbou studia byly na VA AZ položeny základy učeně výchovné a vědecké práce vojenské vysoké školy socialistické armády. Byly zpracovány nové profily absolventů všech specializací, přepracovány učební programy a zahájeno přepracování dosavadních učebních fondů. Spojením velitelského a inženýrsko-technického oboru vznikly první velitelsko-inženýrské obory.

Ve shodě se změnami a se zavedením některých zcela nových specializací bylo nutné řešit i některé úpravy v organizaci fakult a kateder.

Vzhledem k rozborům pro přestavbu studia, úkolům vyplývajícím z realizace dubnového usnesení ÚV KSČ, stejně jako vzhledem k potřebám armády, soudobého vojenství a zbrojního průmyslu stanovil prezident republiky **rozkazem č. 06 z 30. 7. 1962** organizaci VA AZ takto:

- velitelské akademie s příslušnými odděleními, složkami a celoodkademickými katedrami,
- fakultu velitelsko-inženýrskou,
- fakultu dělostřeleckou a radiolokační,
- fakultu leteckou a
- fakultu zahraniční.

I když v této reorganizaci příslušníci velení a vědeckopedagogického sboru VA

AZ projeví velkou snahu vytvořit ideově jednotnou, ucelenou koncepci vysokoškolské výuky a výchovy důstojníků, přesto teprve další vývoj školy ukázal celou rozsáhlost a velikou složitost problémů spojených s reorganizací, často nazývanou „**revoluční přestavbou**“. Ne vždy se podařilo překonat omezené možnosti celého dosavadního systému vojenského školství; i když se nepodařilo zajistit nutné podmínky pro realizaci přestavby. Škola měla nadále nadměrné závazky v přípravě inženýrů pro zbrojní a letecký průmysl. Průběh přestavby studia měl v některých směrech příliš administrativní charakter; nebyly odstraněny úzké specializace a v některých předmětech byl jen málo prohlouben a posílen teoretický základ studia. Ne vždy bylo též pochopeno, že vysokoškolsky vzdělaný důstojník vedle nutných znalostí a návyků musí být připraven především po metodické stránce, aby tvůrčím způsobem dokázal v širších souvislostech řešit všechny nové úkoly současné i budoucí vojenské praxe.

Tak se stalo, že ani tato reorganizace — přes celou řadu velmi podstatných kladů — nemohla účinně a především komplexně vyřešit mnohé rozpory, které se ukazovaly mezi potřebami rozvoje naší společnosti, vědy, techniky a ČSLA a mezi možnostmi dosavadního systému přípravy velitelů a inženýrů pro Československou lidovou armádu na Vojenské akademii.

Dalším významným dokumentem, který se kladně odrazil zejména ve zdůraznění výchovné funkce Vojenské akademie, bylo **usnesení ÚV KSČ ze srpna 1962 „Opatření ke zvýšení komunistické výchovy na vysokých školách“**. V duchu tohoto usnesení byly znovu posouzeny celkové profily absolventů, zejména politická část profilů. Hluběji byly rozpracovány a formulovány politickovýchovné cíle studijních oborů a jednotlivých předmětů. Diplomové a ročníkové práce posluchačů, stejně jako práce vědeckých posluchačských kroužků, byly usměrňovány především na konkrétní potřebu vojsk a závodů. Cílem těchto všech i některých dalších opatření bylo podstatně zvýraznit politickovýchovnou funkci VA AZ a organickým spojováním výuky a výchovy, teorie i praxe vojsk zlepšit přípravu posluchačů zejména v odhodlání k budování socialismu, v přesvědčení o přednostech našeho společenského zřízení a v upevňování jejich marxisticko-leninského světového názoru.

Pro zaměření celkové činnosti VA AZ v dalších letech mělo rozhodující význam **usnesení ÚV KSČ z října 1964 „K úkolům dalšího rozvoje školství a k výchově mládeže na školách“**. Usnesení přineslo uce-

lený výklad školské politiky KSČ a jeho cílem bylo dosáhnout podstatného zvýšení úrovně, účinnosti a náročnosti vysokoškolského studia.

Rozbor a aplikace tohoto usnesení v oblasti vojenského školství našlo svou podobu v rozpracovanosti nového systému vzdělávání důstojníků ČSLA, který přijalo předsednictvo ÚV KSČ dne 8. 3. 1966 jako základ pro rozvoj vojenského školství, a to především z hlediska potřeb výchovně vzdělávací práce, potřeb ČSLA a celé naší společnosti.

Vyšší úroveň vzdělání důstojníků z povolání mělo být docíleno především zvýrazněním výuky v oblasti matematických, přírodních a společenských věd, které měly tvořit základ pro zvládnutí moderní techniky, racionalizace a automatizace vedení a pro prohloubení výchovné práce s posluchači. V průběhu ujasňování přístupů k usnesení v podmínkách vojenského školství byla přijata teze, že za základní školení důstojníka z povolání je třeba považovat ukončené vysokoškolské vzdělání v oblasti společenských a obecně vzdělávacích, případně technických předmětů a vojenskou odbornou přípravu pro zastávání funkcí velitelů rot (baterií). Větší počet dosavadních velitelských, zejména však technických a týlových funkcí, měli vykonávat praporčíci z povolání; na funkce velitelů čet měli pak být ustanovováni zejména absolventi VKVŠ (ŠDZ). Tyto zásady tvořily v podstatě základ pro tzv. model přípravy důstojníka z povolání. Při realizaci nového systému vzdělávání důstojníka ČSLA, jehož podstatnou součástí tvořil „**vyšší model**“, došlo v r. 1967 ke sloučení dosavadního Vyššího vojenského učiliště Otakara Jaroše ve Vyškově s Vojenskou akademií A. Zápotockého a k vytvoření další fakulty — fakulty velitelsko-organizátorské.

I když v novém modelu jistě byl správný cíl — dosáhnout vysokoškolského vzdělání, vyšší kvalifikace, **málo bylo přihlíženo k současným, velmi naléhavým potřebám vojsk i ke skutečným možnostem vojenského školství** — zejména Vojenské akademie Antonína Zápotockého. Když pak realizace nového modelu oproti původním představám byla zahájena značně urychleně, nemohl být zabezpečen plynulý přechod školy na nový model jak v oblasti učebně výchovné práce, tak zejména nemohla být vyřešena celá řada praktických problémů a nutných materiálních podmínek. Je pravda, že v poslední době byly mnohé problémy nového modelu již řešeny. Přesto však je nesporné, že bude nutné znovu se vrátit nejen k výchozím dokumentům, ale že při jejich rea-

lizaci by se měla škola daleko více opírat o dlouholeté zkušenosti Sovětské armády, sovětských vyšších učilišť a sovětských akademií při výchově důstojníků velitelů i vojenských inženýrů.

Tak jako při všech minulých úkolech zásadního významu, tak také při realizaci „nového modelu“ orientovala stranická organizace VA AZ všechny své orgány a organizace na jeho rozpracování a realizaci, a to v duchu školské a vojenské politiky KSČ, formulované XIII. sjezdem strany. Ustavující konference KSČ v listopadu 1967 na nově organizované Vojenské akademii kriticky přehodnotila předchozí činnost školy. Vytýčila správné úkoly pro zvýšení úrovně komunistické výchovy, výuky a vědecké práce na vojenské vysoké škole a pro další upevnění a prohloubení vedoucí úlohy strany na VA AZ.

Plnění těchto úkolů bylo však podstatně narušeno krizovým vývojem ve straně, ve společnosti i na VA AZ v letech 1968 až 1969. VA AZ prošla v tomto období velmi složitým a rozporuplným vývojem, totožným s vývojem v celé naší straně. Nahromaděné problémy v předlednovém období lehce našly a vytvořily živnou, připravenou půdu ne pro řešení stávajících problémů, ale především pro zaktivizování sil sledujících protistranické a protisocialistické cíle. Tyto síly vedly k rozkolísání a téměř k rozpadu ideové a akční jednoty stranické organizace na škole, k ústupu od marxismu-leninismu, k podléhání a vytváření různých davoých psychóz. Byla zpochybňována účelnost a nutnost vojenského charakteru a režimu školy, byl narušován vojenský pořádek a oslabována nedílná velitelská pravomoc na stranických základech. Vývoj, projevy extrémistických jednotlivců i celých pravicově oportunistických skupin ukazovaly, že byla opuštěna třídně politická a internacionální kritéria. Nesouhlas a odpor jednotlivců a malých skupin (jako např. při oponentuře a odmítnutí Memoranda 30 vědeckých pracovníků čs. ozbrojených sil „Formulovat a konstituovat čs. státní zájmy v oblasti vojensství“ již v červenci a srpnu 1968) byly příliš slabé než by mohly v pozitivním směru výrazněji ovlivnit celkovou krizovou politickou situaci na škole. Vývoj před srpnem 1968, v srpnu a určitou dobu i po srpnu 1968 byl na VA AZ poznamenán nacionalismem a protisovětskou hysterií značné části příslušníků školy. Právem lze proto říci, že minulý pozitivní vývoj VA AZ byl v tomto období ve všech směrech ovlivněn velmi negativně a že kontinuita úspěšné práce a tvořivého

rozvoje školy v minulém období byla přerušena.

Velmi obtížně a pomalu byly realizovány na škole závěry listopadového pléna ÚV KSČ v roce 1968 — i když v průběhu jejich realizace uvnitř stranické organizace VA AZ docházelo již k postupnému formování marxisticko-leninského jádra.

Významnou úlohu v překonávání krizového vývoje na Vojenské akademii sehrálo celoarmádní shromáždění služebních funkcionářů a vedoucích stranickopolitických pracovníků v únoru 1969. Nástup nového vedení KSČ, realizace dubnového, květnového a zejména zářijového pléna ÚV KSČ v podmínkách VA AZ znamenaly pak definitivně obrát v boji za obnovu marxismu-leninismu na škole. Byla nastoupena cesta politické diferenciace a konsolidace, v níž se rozhodujícím činitelem po lednovém plénu ÚV KSČ v roce 1970 stala očista stranické organizace, uskutečněná v souvislosti s výměnou stranických legitimací. Výsledky očisty měly vliv na četná služební kádrová opatření na celé škole.

V roce 1969 do organizační struktury VA AZ byla začleněna další fakulta — vojenskopolitická fakulta v Bratislavě. Vybudování tohoto nového vojenskopolitického pracoviště bylo nařizováno rozkazem prezidenta republiky proto, aby bylo definitivně skončováno s minulostí a nová fakulta zcela oproštěna od všech politických deformací, jimiž byla zasažena Vojenská politická akademie Klementa Gottwalda.

Pokračující politická konsolidace, jednoznačně přijetí výsledků prosincového pléna ÚV KSČ v r. 1970, zejména „Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ“ a „Rezoluce k aktuálním otázkám strany“ všemi příslušníky VA AZ vytvořily znovu nutné podmínky pro další rozvoj tvůrčí, politicky vysoce angažované práce velitelského a vědeckopedagogického sboru VA AZ při přípravě důstojníků z povolání pro ČSLA.

Konference stranické organizace na VA AZ ve dnech 24. a 25. 4. 1971 posoudila a zhodnotila uplynulý vývoj školy i jeho základní etapy. Posoudila příčiny a důsledky tohoto vývoje a vyvodila základní poučení pro další vývoj VA AZ. **K dosažení základního poslání VA AZ — vzhovávat a připravovat rudé kádry pro ČSLA** — stanovila základní prostředky a metody. Konference vytvořila současně základní politické předpoklady k dalšímu posílení vedoucí úlohy strany na škole a k realizaci úkolů, které vytyčil XIV. sjezd KSČ.

Dvacet let života a práce Vojenské akademie Antonína Zápotockého v Brně přineslo mnoho cenných poznatků a zkušeností, kladných i záporných z přípravy důstojníků — velitelů i inženýrů pro Československou lidovou armádu.

Uplynulá doba a život sám nám nejlépe pomáhá oddělit dnes dobré, progresivní zkušenosti o těch, které byly často poplatné jen své době nebo subjektivním názorům. Je však nesporné, že VA AZ přes mnohé obtíže a i přes některé nedostatky dosáhla řady významných úspěchů a že se oprávněně stala hlavním centrem přípravy důstojnických kádří v ČSLA. V průběhu dvaceti let vychovala a připravila pro ČSLA a náš zbrojní průmysl tisíce politicky a odborně dobře připravených pracovníků, kteří obětavě a úspěšně pracují ve funkcích, do nichž je strana a vláda postavila. Mnozí z nich zastávají dnes i vedoucí funkce v armádě a v našem národním hospodářství. Kladně oceňují, jak je vojenská akademie připravila pro život, pro každodenní politickou i odbornou práci a rádi na školu vzpomínají.

Zkušenosti z dvacetiletého trvání školy včetně poučení z krizového vývoje v letech 1968 a 1969 ukazují, že **VAAZ při řešení všech otázek, které před ní strana a velení armády postavily, dosahovala jen tehdy kladných výsledků, pokud škola důsledně prosazovala a uplatňovala vedoucí úlohu strany na marxisticko-leninských principech, pokud stranická organizace byla ideově jednotná,** zejména při chápání a realizaci základních východisek vojenské a školské politiky strany. Dvacetiletá historie VA AZ včetně krizového období naší společnosti v letech 1968/1969 plně prokázala, že hlavním úkolem vojenské a školské politiky strany v podmínkách VA AZ, jejím hlavním smyslem a posláním dnes i v dalším období, **zůstane výchova rudých kádří ČSLA.** Není to úkol ani jednoduchý ani snadný. Příslušníci Vojenské akademie Antonína Zápotockého jsou však přesvědčení, že jej se ctí splní. **Za záruku úspěchu v této své náročné a obětavé práci považují vedoucí úlohu KSČ, která je dnes na VA AZ důsledně uplatňována. „V tom je základní záruka,“ řekl s. ministr národní obrany generálplukovník ing. M. Dzúr na konferenci stranické organizace VA AZ dne 25. 4. 1971, „že další cesta VA AZ bude pozitivní a povede k novým úspěchům“.**

VLIV NOCI NA průzkumnou činnost

V celkovém množství času, ve kterém vedeme bojovou [operační] činnost, zabírá noc polovinu. Toto triviální zjištění můžeme za takové pokládat jen tehdy, nebudeme-li příliš uvažovat o faktoru noci jako o samostatné kvalitě a velkomyslně se spolehneme na faktické uskutečnění požadavku „bojovat v noci, jako ve dne“. Je obecně známo, že základní úvahy a kalkulace, normy a výchozí hlediska vycházejí z praxe denní činnosti a že noc je velmi podstatně ovlivní. Jak a v čem, to je věcí postižení rozdílů mezi nočními a denními podmínkami. Základním problémem je pak možnost nebo nemožnost od-

stranění těchto poznaných rozdílů. Určitou kvalitu, a tou bezpochyby noc je, nemůžeme jen tak snadno převádět v kvalitu další nebo dokonce oněch kvalitních růzností nedbat. Snaha o převod vyplývá z možnosti použití speciálních prostředků, které jsou schopné odstranit některé vlivy noci a snaha o nedbání kvalitativních rozdílů pak z toho, že těmito prostředkům, popřípadě způsobům, přizpůsobujeme větší možnosti než ve skutečnosti mohou mít. Půjde tedy v každém případě vždy o to, jak upravit naši činnost vzhledem k noci, aniž bychom se snažili zcela pominout a nedbat jejich vlivů.

Všeobecně o vlivu noci na bojovou činnost

Činnost v noci musíme řídit a vést jednak ve směru přiblížení činnosti k denním podmínkám, jednak působením a volbou takových prostředků, které jsou úměrné vzhledem k noci. V souvislosti s tím pak připomínám, že vlivy, které vykazuje noc, známe předem z našich zkušeností, že čas ohraničující noc splývá s časem toho dne, který ji předchází a toho dne, který následuje. Souvislost v čase pak umožňuje spojit i činnost za dne s čin-

ností v noci, a to v tom směru, aby denní doby bylo využito pro potřeby noční činnosti.

Protože hlavním rozlišujícím kvalitativním znakem noci oproti dni je obecná viditelnost, či lépe řečeno omezená nebo neexistující viditelnost, můžeme tvrdit, že teprve dosažením takové viditelnosti v noci, jakou máme ve dne, bychom mohli dosáhnout rovnosti podmínek pro bojovou činnost. To však není možné ani v neome-

zeném prostoru, ani v neomezeném čase a již vůbec ne pro každého, kdo se na boji podílí.

Z toho vyplývá, že snaha o odstranění vlivu noci může být jen snahou dočasnou, uskutečněnou v určitém prostoru a pro jednotlivé účastníky bojové činnosti. To ovšem znamená, že právě jen v těchto směrech můžeme zaměřit naši pozornost a potom také jen v určitém stupni očekávat realizaci opatření, která směřují k čelení vlivu noci.

První dílčí závěr proto můžeme formulovat tak, že **noc je kvalita nepřeměnitelná v jinou**, že s ní jako takovou musíme počítat a z toho pak vyvozovat příslušné závěry.

Jako každá kvalita má i noc své slabé a silné stránky, klady a zápory. Vzhledem k bojové činnosti to znamená, že v některých směrech nám ji ulehčí a v jiných ztíží. Nepočítat a nevyužívat všech těchto faktorů by bylo vždy chybné. Rovněž tak nesprávné by ovšem bylo snažit se absolutizovat jednu nebo druhou stránku. Je pravda, že v noci můžeme oproti dni podniknout řadu akcí a opatření, která jsou vlastní jen právě této době. Zároveň je pravda, že jiné akce a jinou činnost právě vzhledem k noci podnikat nemůžeme. Víme-li, že nemůžeme v žádném případě přeměnit noční podmínky na denní, že trvale platí faktor noční viditelnosti, kterou nemůžeme upravit na denní úroveň, pak všechny klady noci mohou být za této situace jen dílčího významu a všechny zápory noci buď obdobu denní činnosti vůbec znemožní nebo je docela vyloučí. Hledání cesty využitím kladů noci tedy není všeobecným řešením a nikdy nepřivodí takovou situaci, která by se mohla rovnat nebo velmi přibližovat té, která panuje ve dne.

Využití kladných prvků má ten význam, že umožní nebo ulehčí vedení dílčí, prostorově i časově omezené činnosti, nemyslitelné ve dne. Vliv kladných a záporných stránek noci na bojovou činnost můžeme proto charakterizovat jako nutnost pro naše uvažování a jako možnost úspěšně

nebo vůbec použít jistých způsobů a prostředků. Z toho vyplývá další dílčí závěr: **specifika kladného a záporného vlivu noci působí jen na metody a způsoby volené v noci samé, ale nikdy tato opatření nebudou s to vyjít za rámec nočních podmínek nebo dokonce je přeměnit na denní.**

Vliv noci na bojovou činnost se projevuje především v nemožnosti působit v podmínkách viditelnosti, která umožňuje všestrannou orientaci. Taková orientace je základním předpokladem veškeré činnosti, i když si to třeba ani dost dobře a vždycky neuvědomujeme. Správně se orientovat v terénu vyžaduje jak manévr, tak palba, vyžaduje to jak průzkum, tak třeba ženijní nebo topografické práce. Celá naše činnost je takovou orientací ovlivněna, a to jak při plánování a předpokládání určitých akcí, tak i v jejich průběhu, kdy nutně dochází ke změnám původních předpokladů a úmyslů. Proto je zřejmé, že při nemožnosti nebo omezenosti orientace dojde k nesouladu se skutečnou situací, která objektivně vyžaduje jiná opatření, než právě uskutečňujeme. Proto je ale zároveň zřejmé, že v případě, kdy můžeme zaručit stejný stav, jaký byl shledán ve dne i v době noci, můžeme celou řadu našich akcí zahájit právě s příchodem noci. To ovšem znamená, že úspěch takové noční činnosti se připravoval ve dne, že denní doba umožnila noční akce, které s využitím kladných vlivů mohou právě v noci dosáhnout zřadu. Tento případ je ovšem možný jen za předpokladu, že

- přípravy konáme ve dne,
- v noci nedojde ke změně,
- využíváme kladných vlivů noci.

Všechny ostatní případy musí nutně znamenat, že nedosáhneme noční činností ani zdaleka takových cílů, jako by tomu bylo ve dne.

Třetí dílčí závěr můžeme proto formulovat tak, že **umožní-li situace konat přípravy ve dne bez toho, že stav na frontě se během noci změní, pak s využitím kladných vlivů noci můžeme dosáhnout často stejného výsledku, jako ve dne.**

V této souvislosti upozorňuji, že tento fakt musíme mít na paměti a existuje-li, pak neprodleně využít; zároveň však bedlivě posoudíme a rozvážíme, zda není jen naším přáním.

Zkoumáme-li podrobně vliv noci prostřednictvím jeho základního projevu, totiž ztráty nebo omezení viditelnosti, pak dojdeme k závěru, že tato veličina působí na veškerou naši činnost a že má tendenci dvojího druhu. Zhoršuje špatný stav a zlepšuje dobrý. Konstatujeme-li obecně špatný stav třeba v našich přípravách, pak to znamená, že nepřítel má ve svých přípravách stav dobrý. Boj je dvoustranný proces a na to nemůžeme zapomínat. Slovo „špatný“ míním již se zahrnutím stavu u nepřítel. V tomto smyslu tedy platí uvedená myšlenka. Nemůžeme ji tudíž vykládat tak, že třeba naše přípravy k obraně se opoždí, že není dost protitankových prostředků, když na druhé straně nepřítel nejeví účelných úmyslů, když nemá dostatek tanků apod. Takovýto stav nemůžeme vykládat jako špatný, protože nebral v úvahu druhou stranu.

Totéž platí i v opačném případě, totiž

při hodnocení dobrého stavu. Tendence zhoršovat špatné a zlepšovat dobré je snad nejlépe prokazatelné na případě pronásledování. Pronásledujeme-li, pak je zřejmé, že náš stav je dobrý, máme převahu sil, iniciativu, tempo atd., zatímco nepřítel je zcela v opačné situaci. Vliv noci na pronásledovatele je co do faktorů stejný, ale co do projevů zcela opačný.

Z toho můžeme vyvodit další závěr. Vlivu noci na bojovou činnost budeme vždy využívat ve směru zlepšení naší dobré a zhoršení nepřítelovy špatné situace.

Shrňme-li uvedené úvahy, **vliv noci nemůžeme v žádném případě odstranit. Noc je nepomíjitelným faktorem, který v sobě skrývá možnosti využití kladných prvků; ty ale jen v některých případech dosáhnou těch možností, které nám poskytuje den. Výhodná činnost v noci musí následovat jen v případě výhodných podmínek ve dne, v noci samé se tyto podmínky nevytvorí. Vždy proto uvažujeme, zda situace vytvořená ve dne umožní přechod k jejímu úspěšnému rozvinutí v noci. Nikdy nemůžeme tedy stanovit obecnou zásadu „bojovat v noci, jako ve dne“.**

Noc a průzkumná činnost

Všechny myšlenky, uvedené v souvislosti s celkovou bojovou situací, s bojovou činností jako takovou, dotýkají se samozřejmě i otázek průzkumné činnosti. Dotýkají se jak použití jednotlivých průzkumných prostředků, tak volby určitých způsobů a metod. Zvláštnost, kterou musíme brát v úvahu na úseku průzkumu navíc, je **požadavek průzkumného předstihu**, totiž dodání takového počtu pravdivých, úplných a důležitých informací, které by umožnily včasné rozhodování, a to jak ve směru vševojskovém, tak pro činnost jednotlivých druhů vojsk.

Všimněme si nejprve, jak v těchto povinnostech průzkumu působí noční doba, a to bez ohledu na její specifické projevy. Budeme o ní zatím uvažovat, jako o době omezující průzkumné možnosti. Že je noc skutečně omezuje, vyplývá bez dalšího zdů-

vodnění jen z analogie s bojovou činností, tedy s oblastí již popsanou.

Obsah činnosti, která zaručuje průzkumný předstih, vyplývá z nutnosti dát velení podklady pro rozhodování. Prvním požadavkem je, aby **průzkumný podklad byl předložen jako první**. Toto dosáhneme jen tehdy, když obě stránky průzkumné činnosti, to je její řízení a vedení se konají v době, která umožňuje získat maximum zpráv. Že to tedy není noc, ale jen den stává se proto zcela zřejmé. Úroveň podkladů pro rozhodování se vždy stupňuje, počet i kvalita zvyšuje; to závisí na úsilí průzkumu, době trvání průzkumu a nabývaných zkušenostech spolu s možnostmi ověřování zjištěných údajů. Zasadíme-li do tohoto procesu takový časový díl, který ztíží všechny tyto operace nebo je dokonce znemožní, pak vzniká otázka mož-

nosti využití takovýchto podkladů, jejich celkové kvality a dostatečnosti pro závazná rozhodnutí. Tím zmíněným časovým dílem je právě noc. Víme, že neuvažování její existence je nemožné, nedbání jejich vlivů je špatné a snaha o převrácení noci v den neuskutečnitelná. Přesto však nemáme možnost uvažovat o tom, že by nějaká větší bojová či dokonce operační činnost trvala jen jeden den. Noc se vždy do naší činnosti dostává a je proto nutné neměnit noc, ale měnit začátky této činnosti.

V otázce průzkumného předstihu to znamená, že nutnost denní doby pro získání podkladů k rozhodnutí je mimo pochyb a **začátek naší efektivní průzkumné činnosti musíme položit právě k začátku dne.** Čím méně pro průzkum z množství denní doby získáme, tím je větší možnost chybných rozhodnutí. Absolutní požadavek v tomto směru klademe na vedení průzkumu. Řízení průzkumu a vyhodnocování došlých údajů není již na denní době příliš závislé. To v celku znamená vyslovit požadavek, aby řízení průzkumu začalo v noci, aby byl veden ve dne (nebo v několika dnech) a tak zajistit, aby buď hned první den v co největší jeho části byl uvolněn pro realizaci bojové činnosti nebo bojová činnost vyžadující větších příprav mohla pak začít jistý den nad ránem. Konečná praxe větších válek a většiny případů velkých střetnutí to plně potvrzuje.

Kromě již vzpomínaného případu výhodnosti nočního boje budeme nutně trvat na uvedené zásadě. Pokud se stalo jinak, pak **průzkumné a zpravodajské orgány musí důrazně upozornit velení na důsledky, které působí nemožnost využít jejich kapacity, a to jak v oblasti řízení, tak vedení a pak vyhodnocení průzkumných podkladů.** To můžeme formulovat jako první závěr pro ocenění vlivu noci na průzkumnou činnost.

Nutnost uvažovat a využít kladných i záporných stránek noci pro průzkumnou činnost je další oblastí pro posuzování vlivu noci. V oblasti vedení průzkumu to znamená všimnout si dvou možností. První je využití kladných vlivů ve směru vedení

průzkumu těmi způsoby a prostředky, které umožňuje jen právě faktor noci a druhá je právě použití průzkumných prostředků adaptovaně tak, aby mohly plnit aspoň do jisté míry tu funkci, kterou běžně plní ve dne. První skupinu zasazených prostředků a použitých způsobů průzkumu posuzujeme pak v tom směru co mohou získat navíc oproti denním podmínkám a druhou skupinu v tom směru co získat oproti dni nemohou. Jedině ve vzájemné spojitosti takového oceňování můžeme získat předem obraz o celkových možnostech průzkumu. Jednoznačně můžeme tvrdit, že **v souhrnu budou průzkumné možnosti podstatně menší v noci než ve dne.** To proto, že co první skupina získá navíc, to mizivé výsledky druhé skupiny v celkovém objemu údajů podstatně sníží. Kladné vlivy noci proto nemůžeme nikdy vykládat tak, že ony to budou, které zvýhodní průzkum v noci oproti činnosti ve dne.

Průzkumná činnost, jako získávání zpráv o nepříteli, vždycky konkrétně buď zjišťuje, nebo prověřuje, nebo sleduje. Všechny tři operace jsou nutné a obtížné, ale přece nejdůležitější a zároveň **nejobtížnější je zjišťování. Tvoří podstatu, protože odhaluje první údaje, umožňuje učinit si představu o celku, tvořit hypotézy o možnostech nebo dokonce zámyslu nepřitele.** Proto také vyžaduje zasazení kvalitnějších prostředků, větší množství času a větší prostor, ve kterém se průzkum odehrává. **Noc má proto na zjišťování zpráv největší a nejnepříznivější vliv.** Nehledě na několik málo výjimek, které umožní zjišťování právě pod vlivem kladných stránek noci (např. využití světelné nekázně nepřítelů, naslouchání, průzkum světlovzduchem atd.), v celé této oblasti dochází vlivem noci k podstatnému úbytku jak v kvalitě, tak i v kvantitě zpráv. V noci můžeme proto očekávat výsledky jen v oblasti prověřování a sledování cílů již ve dne zjištěných, a to na přibližně, i když opět na jistě nižší úrovni, jako ve dne. Tento fakt vyplývá z určenosti objektů v prostoru. Víme, že v noci můžeme vést průzkum jen určitými prostředky, po určitou dobu a v určitých

prostorech s nadějí na získání aspoň některých podkladů, které v těchto případech odhalujeme přibližně stejně jako ve dne. Vezmeme-li např. osvětlování, tedy vytvoření podmínek pro viditelnost obdobnou viditelnosti denní, pak s jeho rozsahem nemůžeme zjišťovat, protože by to znamenalo, že jsme schopni vytvořit stejné podmínky jako pro den. To však technicky není možné, ačkoli si to na druhé straně zjišťování vyžaduje. Vezmeme-li např. problém zjišťování nestřflejších baterií nepřítelů, pak ve dne je postihujeme třeba vzdušným pozorováním, kontrolou, propátráváním či vyhledáváním v prostoru teoreticky možného výskytu. Takový prostor u divize nepřítelů odhadujeme — již s vyloučením absolutně nevhodného terénu, prostorů obsazených jinými prvky nepřítelů atd. — na 180 km².

Na první pohled je zřejmé, že tuto plochu nemůžeme nikdy v noci ani osvětlit, ani ji propátrat jinými prostředky pro vidění v noci. Zjišťovat za těchto okolností nemůžeme. Něco jiného je však při prověřování již konkrétně vymezeného prostoru, kde se nějaká baterie skutečně objevila a dříve jsme ji zjistili. Nejde však jen o baterie, ale o všechny ostatní objekty v sestavě nepřítelů. Vždy narážíme na nemožnost průzkumu dodat uspokojivý výsledek.

V této souvislosti upozorňuji na **dvě stránky, dvě funkce průzkumné činnosti. Jedny podklady slouží k obecnému rozhodování, druhé tak či onak k palbě.** Palba si vyžaduje jiný rozsah, jinou přesnost a úplnost než všeobecné rozhodování. Vlivem noci se stane, že jedna z funkcí může být uspokojivě dotována zprávami a druhá nikoli. Např. na základě nočního průzkumu můžeme spolehlivě rozhodnout na vševojskové úrovni, ale palbu zahájit nemůžeme. Nebo naopak. Je zřejmé, že tento nesoulad vylučuje očekávání úspěšné celkové činnosti, protože rozpor v dostatečném a nedostatku zpráv pro jednotlivé využitelé ovlivní jejich společnou výslednou činnost.

Tak či onak zkoumáno ze všech hledisek a s využitím všech možností je zřejmé, že získávání podkladů o nepříteli je v noci možné jen na omezené a vcelku nevyhovující úrovni, pokud této činnosti nepředcházela denní činnost. Mimoto negativní vliv noci znamená, že změny během noci nejsme schopni u nepřítelů dostatečně postihnout. Lépe řečeno, **při správné organizaci prověření a sledování můžeme stanovit, co je oproti zjištění stejné, co se potvrdilo.** Nepotvrdilo-li se zjištění, pak jsme schopni jen říci, že původní údaj neplatí, ale **na zjištění nového údaje nemáme sil.** To pak znamená, že

- zjišťovat můžeme spolehlivě jen ve dne,
- v noci můžeme pouze s jakousi mírou přesnosti prověřovat a sledovat,
- nové údaje můžeme zjistit opět až ve dne.

Všechny úvahy o nemožnosti zjišťování vycházejí z globálních hledisek, z typické situace. Nemůžeme absolutně popřít možnost zjištění i za nočních podmínek zrovna tak, jako nemůžeme na takto řídké a náhodně realizovaných případech stavět systém a spoléhat se na něj, jako na obecně použitelnou možnost či zásadu.

Celkově proto můžeme **vytyčit pro vedení průzkumu tuto zásadu:**

- všechny síly dát pro denní zjišťování, v noci jen prověřovat a sledovat;
- potvrdí-li se prověřením a sledováním zjištěné, můžeme zahájit bojovou činnost i v noci;
- nepotvrdí-li se zjištěné, v nadcházejícím dni musíme vyhradit dobu pro nové zjištění.

Noc ovšem má vliv nejen na vlastní průzkum, ale také na činnost, která tvoří obsah přípravy, zaujímání a rozvinování sil a prostředků průzkumu. V této oblasti je rozporů nejvíce. Jedna skupina průzkumných prostředků s výhodou krytu noci používá, druhá skupina právě tímto faktorem trpí. Pokud jsou některé průzkumné prostředky závislé při plnění své funkce na činnosti dalších prostředků (třeba topografických), pak se celá záležitost

komplikuje o další oblast obtíží, které mají v noci právě tyto prostředky zabezpečující chod průzkumných sil.

Přípravné práce, podklady pro přesnou činnost technických průzkumných prostředků, mohou být v zásadě konány dvojím způsobem. Buď předem než dojde k aktivizaci průzkumu, což je ideální, ale vyžaduje další denní dobu, nebo souběžně, což sice čas zkracuje, ale neumožňuje, aby v době, kdy tyto přípravné práce např. topografické nejsou ještě skončeny, mohlo být počítáno s kvalitní činností průzkumu. U těch prostředků, které jsou naprosto na takovýchto přípravách závislé, je proto nutné počítat s nemožností kvalitní činnosti v noci nebo s nutností prodloužit dobu příprav na den.

Vezmeme-li v úvahu přesunování, přemísťování a změnu sestav průzkumných prostředků v noci v souvislosti s nutností těchto popsaných příprav, pak je otázka, zda je vůbec vhodné o něčem takovém v noci uvažovat, když výsledky průzkumné činnosti naprosto neuspokojují potřeby vyučitelů zpráv.

Tento případ je zvlášť závažný pro zasazování druhostředových svazků (svazů) do prvního sledu po předchozím nočním přesunu. Obvykle totiž průzkumným možnostem nevěnujeme pozornost a veškeré kalkulace spočívají pouze v tom, že spočítáme dobu nutnou k vyvedení vojsk na osy, k přesunu, k rozvinutí a palebné přípravě. Vše určíme tak, aby pod příkrovem noci se dokončila celá tato činnost a na úsvitě vojska vyrazila. Jaké možnosti však zbydou co do času pro práci průzkumu, který má dodat podklady jak pro vševojskové rozhodnutí, tak zejména pro palebnou přípravu, o tom neuvažujeme.

Na druhé straně vliv noci vyžaduje, abychom u té skupiny průzkumných sil, která má z nočních podmínek výhody, tím intenzivněji uvažovali o jejich využití. To je např. celá oblast přechodu předního okraje nepřítelů a pohyb v jeho sestavě, přiblížení průzkumných prostředků k nepříteli a jiné okolnosti, které umožňují podnikat noc.

Posuzujeme-li všechny tyto záležitosti v celku, vyplývá jen jediný možný závěr: **pro množství různorodých prostředků a sil průzkumu, pro různé a rozporné vlivy, které noc na průzkum má, pro nutnost dodat hodnotné podklady pro rozhodování, pro získání průzkumného předstihu, je u všech větších plánovaných bojů a operací nutné řídit a vést průzkum dlouhodobě.** Vést jej tak, aby bylo možné využít kladných vlivů noci, ale zároveň těžiště položit do denní průzkumné činnosti. To znamená, že období příprav nemůžeme bezmezně zkracovat, protože pak není průzkum s to zajistit podklady pro rozhodování. To platí pro vševojskovou oblast zrovna tak, jako pro druhy vojsk. To platí pro pluk, jako pro armádu.

K ocenění možností průzkumu v noci a z toho plynoucího stanovení nutných zásad jeho vedení a použití jednotlivých druhů těchto prostředků je **vhodná kategorizace.** Ta zahrne všechny vyhraněné skupiny prostředků a sil v tom pořadí, v jakém mají naději na úspěšné použití.

První skupinu tvoří všechny prostředky, které můžeme použít jen v noci.

Druhá skupina představuje ty, které po adaptaci rovněž můžeme použít.

Třetí skupina obsáhne všechny prostředky, které mohou sice v noci pracovat, ale bez nějaké velké záruky získání kvalitních a početných informací.

Poslední skupinu vytvoří pak prostředky naprosto v noci nepoužitelné.

Protože u žádného stupně řídicího průzkumu nejsou co do počtů a druhů tyto průzkumné prostředky shodné, je zřejmé, že každý stupeň bude jednak podle své organizace a jednak podle hodnoty poslédní v průzkumných silách docházet k jiným možnostem. Tato různost se ovšem bude týkat i různosti druhu bojové činnosti, ztrát na průzkumných prostředcích, období války nebo boje a podobných veličin. Není proto možné ukázat nějaký všeobecně názorný příklad. Metoda vedoucí k ocenění možností průzkumu příslušného stupně však je jistě zřejmá.

Po skončení této rozvahy **přistoupíme k časové kalkulaci použití průzkumných sil**. O ní jsem podrobnou zmínku již uvedl. Máme-li nyní jasno v možnostech, v prostředcích použitých s ohledem na čas a utvořili jsme si tak obraz úsilí i efektu průzkumu, můžeme učinit **prognózu pro rozsah a hodnotu zpráv, které dodáme pro potřeby rozhodování**.

Tato prognóza má význam proto, že ukazuje stupeň rizika, které na sebe musí vzít ten, kde bude s údaji o nepříteli počítat a vycházet z nich pro další svou činnost.

Dobré ocenění této záležitosti zabrání iluzím a zároveň umožní uvažovat o celkových proporcích času pro naši veškerou činnost. Přitom existuje ještě možnost konat úpravy a změny ve prospěch průzkumu, a proto i ve prospěch kvality celé následující bojové činnosti. Později již taková možnost nevznikne, leda za cenu změn v časovém rozvrhu boje či operace, což není nikdy výhodné.

V souvislosti s tím vzniká opět nutnost hovořit a brát v úvahu průzkumné možnosti. Tato záležitost není dosud plně doceněna a někde dokonce se o nutnosti vzít ji na vědomí ani neví. Je to tak trochu paradoxní za situace, kdy každé rozhodování je podkládáno propočty a závěry o vlastních možnostech a na druhé straně i o možnostech nepřítele a přitom zapomínáme, že ony možnosti nepřítele můžeme vzít v úvahu jen tehdy jako podklad, když budeme vědět, jaké možnosti máme vůbec je získat.

Dvoustranný proces, totiž vzájemné působení dvou ozbrojených soustav (a je jedno na jakém stupni), je tak hned na

svém začátku nepřesné, neboť neuvažujeme o všech možnostech k získání obrazu o protistojící straně. Správné rozhodnutí musí být úměrné oběma skupinám podkladů. Své znát můžeme, o nepříteli musíme aspoň znát to, co můžeme získat. O varianty se mnoho opírat nemůžeme, protože s jejich množstvím se sice blížíme ke správnému ocenění, ale ve skutečnosti se musíme konkrétně rozhodnout jen pro jedinou. Tak se tedy vliv noci projevuje jako ukazatel nutnosti hovořit o průzkumných možnostech a neustále o nich uvažovat v praxi rozhodovacího procesu.

V souvislosti s rozvojem vědy a techniky vznikne jistě otázka, jak se vývoj v této oblasti projeví v oblasti průzkumných prostředků pro použití v noci. Nepochybně dojde k tomu, že první skupina prostředků se rozšíří. Druhá v sobě v podstatě zahrne všechny průzkumné prostředky. Tím v budoucnu vznikne situace, která zlepší průzkumné možnosti v noci. Důležité je vědět, že jen zlepši, ale noc zůstane nocí a její vliv na průzkum a bojovou činnost potrvá. Toto zlepšení bude přicházet postupně a v žádném případě, tedy i při využití třeba převratně nových vynálezů, nezmění noc v den. Je účelné připomenout, že v souvislosti se zaváděním takové techniky obvykle dochází k vlnám přehnaného optimismu a domněnkám, že vlastně všechno již je vyřešeno. Vzpomeňme jen předčasné radosti při zavedení radiolokačního průzkumu, při využívání různých principů forografování a podobných momentů. Tato připomínka nemá sloužit k tomu, abych význam nové techniky zlehčoval, ale aby při jejím střízlivém vyhodnocení a využití nebyl nikdy pouštěn ze zřetele faktor noci.

Vliv noci na průzkumnou činnost musíme brát jako nezměnitelný fakt. Noc ovlivní průzkumné možnosti a realizace průzkumu samého pak za takových podmínek ovlivní rozhodování. Základní negativní vliv noci — totiž zcela jinou a horší viditelnost než za dne — nebude možné nikdy odstranit, ale jen mu jistými způsoby čelit. Na základě ocenění a použití těchto způsobů máme možnost utvořit si obraz o nutnosti, jak postupovat.

Plukovník gšt. ing. Jiří Nečas

podplukovník PhDr. Alois Michňák, CSc.

POČÁTEČNÍ OBDOBÍ VÁLKY

K novému pojetí počátečního období války přinesl náš časopis článek již v prvním čísle 1968. Nepřímo se této problematice dotýkaly i další články. Poněvadž stále trvají nejasnosti v chápání podstaty této změny, její pomalé pronikání a jsou nejasnosti v nové terminologii, vracíme se k této problematice znovu.

Pojem počátečního období války je historicky podmíněn. Setkáváme se s ním nikoliv v průběhu celé dlouhé historie válek, ale až v souvislosti s nástupem strojového vojenství a především v předvečer I. světové imperialistické války. Tím neříkáme, že dřívější války neměly svou vlastní etapu zahajování. V daném případě však jde o specifický časový úsek války a jemu odpovídající metody vojenské činnosti, které mají stále větší význam nejen pro zahájení války, ale i pro její průběh a dokonce i výsledek.

Vyčlenění počátečního období války s nástupem strojového vojenství a narůstání jeho významu má objektivní příčiny. Spočívají především v nových dimenzích válek, vedených s rozhodnými politickými a vojenskostrategickými cíli, s rostoucím prostorovým a strategickým rozmachem bojových akcí. Války vyžadovaly stále početnější ozbrojené síly a větší množství vojenské techniky. Pro úspěšné vedení války měly rozhodující význam nejen v míru připravené ozbrojené síly, ale i připravené zálohy, schopnost zápolí zabezpečit vojska

vším potřebným pro vedení ozbrojeného zápasu a schopnost státu přejít na válečný stav. Nepřetržitý a velmi rychlý rozvoj materiálně technické základny války a především růst ničivosti zbraní vytvářel předpoklady pro účinné vzájemné narušování tohoto přechodu válčícími stranami.

V důsledku celého komplexu příčin se přibližně od prusko-francouzské války stává předmětem teoretického zkoumání a strategického plánování nejen vedení války, ale i metody jejího zahájení, mobilizace ozbrojených sil, jejich strategické soustředění a rozvinutí s cílem předstihnout protivníka a vytvořit tak hned na začátku války předpoklady k jejímu úspěšnému vedení.

Počáteční období války nezůstalo beze změn, ale vyvíjelo se v závislosti na determinantách ovlivňujících válku a vojenství vcelku. Pro pochopení současného stavu můžeme shrnout jeho dosavadní vývoj především z těchto hledisek:

- jak se změnil obsah počátečního období války;
- jak v závislosti na změně tohoto obsahu se měnilo i místo a význam počátečního období pro další průběh války.

Nejfundovanější představy v tomto směru poskytují obě světové války jakožto nejhodnotnější vojenská praxe prověřující názory, hypotézy a plány válčících stran.

Za **první světové války** 1914—1918 se počátečním obdobím rozuměl časový úsek ode dne oficiálního vyhlášení války až po zahájení pohraničních sražení hlavních sil rozvinovaných na válčišti podle operačního plánu. Hlavním obsahem tohoto období byla mobilizace, strategické soustředění a rozvinutí hlavní masy ozbrojených sil válčících stran. Úkol přikrytí strategického rozvinutí řešila pohraniční vojska a svazky pravidelné armády, které byly rozmístěny v příhraničním prostoru v předvečer a v prvních dnech války. Tyto síly představovaly přibližně 5—20 % hlavních sil.

Přesto, že v počátečním období první světové války převládá „nebojová“ činnost, projevuje se výrazná snaha předstihnout protivníka v mobilizaci, strategickém soustřeďování a rozvinování, získat (udržet) výhodná nástupiště a zahájit rozhodující operace za lepšího poměru sil a výhodnějších prostorů. Proto je snaha u většiny válčících zemí provést řadu mobilizačních opatření skrytě ještě před vyhlášením války. V důsledku této činnosti mohlo být mobilizační období plánováno na 16—17 dní, čímž je dána i délka počátečního období I. světové války. Skutečná doba trvání byla přibližně stejná třebaže v různých pramenech najdeme i jiné údaje. Rozhodující pro charakteristiku tohoto období je skutečnost, že je určující pro zahájení války a méně podstatně ovlivňuje další období války.

Druhá světová válka ukázala podstatný růst významu počátečního období a změnu jeho obsahu. V této válce, která začala v podmínkách vyšší úrovně rozvoje výrobních sil, bylo možné uvést již od prvních dnů války v činnost hlavní masu ozbrojených sil, které byly schopny řešit úkoly k dosažení bližšího strategického cíle.

Možnost dosáhnout bližšího strategického cíle v počátečním období války byla zajištěna masovým použitím nových druhů ozbrojených sil a druhů vojsk (především letectva a tanků), které před vypuknutím války byly udržovány na válečných počtech a byly připraveny zahájit bojovou činnost, aniž potřebovaly čas na mobilizaci. Mobilizace, strategické soustředění a rozvinutí hlavní masy ozbrojených sil byly především u agresivních států uskutečněny ještě před zahájením bojové činnosti. Tím vznikly objektivní podmínky umožňující přede-

vším agresivním státům, aby v okamžiku zahájení války měly rozvinuty síly postačující k útočnému tažení. Válka nadto byla zahájena bez předchozího vyhlášení vpádem této masy vojsk na území protivníka a leteckým bombardováním jeho území do hloubky 500—600 km.

Typický je v tomto směru postup fašistického Německa. Fašistické Německo zasadilo v první den války proti Polsku 50 % z celkového počtu svých divízií, proti Francii 74 % a proti SSSR 70 %. Při tom z počtu tankových divízií bylo zasazeno 81 % a z počtu motorizovaných divízií 92 %. Z leteckých divízií byly zasazeny asi dvě třetiny. Takové soustředění sil a prostředků umožnilo ozbrojeným silám fašistického Německa vést rozhodné útočné operace a bez použití dalších sil plnit bližší strategický cíl, který se ztotožňoval s cílem prvního tažení a někdy celé války.

Tak ve válce proti Polsku a Francii dosáhlo Německo porážky svých protivníků v podstatě v počátečním období války rozdrčením hlavních sil a obsazením životně důležitých center. Definitivní porážka Francie byla dokončena v průběhu jednoho tažení v délce trvání necelých 6 týdnů.

Zcela jinak vypadalo **počáteční období Velké vlastenecké války**. Hitlerovské Německo napadlo Sovětský svaz rovněž hlavní masou svých ozbrojených sil, které německé fašistické velení pokládalo za postačující pro dovršení tažení a k rozhodné porážce sovětského státu. Za svůj bližší strategický cíl, který určoval počáteční období války, vytklo si ničit Sovětskou armádu v prostoru mezi západními státními hranicemi a řekami Západní Dvina a Dněpr. Přestože německá fašistická armáda v první polovině července dosáhla uvedené čáry na sever od Polesí a na Ukrajině její předsunuté svazky pronikly téměř až ke Kyjevu, nebyla strategického cíle počátečního období dosaženo, protože vojska Severozápadního, Jihozápadního a Jižního frontu nebyla rozdrčena. Částečně se udržely i armády Západního frontu. Předsunutím nových sil na čáru řeky Dněpr se podařilo postup fašistických vojsk zpomalit. Nepříznivé výsledky počátečního období však ovlivnily i další průběh bojových akcí. Fašistické vojsko bylo zastaveno až u Leningradu, Moskvy a Rostova a teprve v letech 1942 až 1943 (bitvy u Stalingradu a Kurska) se podařilo Sovětské armádě definitivně vybojovat strategickou iniciativu.

Bez ohledu na to, že o řadě otázek počátečního období není ještě zcela jasno, naznačuje praxe druhé světové války, že význam počátečního období vzrostl spolu s tím, jak se měnil jeho obsah ve prospěch bojové činnosti. Ozbrojený zápas byl zahájen nenadále, bez předchozího vyhlášení války. Aktivní bojové akce vedly hlavní síly k dosažení bližšího strategického cíle ještě v počátečním období války. Agresivní státy zmobilizovaly své síly před válkou. Země, které byly napadeny (Polsko, SSSR, USA) byly nuceny odrazet útok těmi silami, které měly na válčišti na počátku války a provádět mobilizaci, strategické soustředování a rozvíjení hlavních sil v průběhu války. Bojové akce počátečního období měly na další průběh války významný vliv, třebaže u jednotlivých států různých. Tento fakt výrazně ovlivnil i vývoj názorů na počáteční období po druhé světové válce.

Pro diskuse o počátečním období příští možné války je charakteristické, že v první fázi vycházejí z praxe minulé války a teprve v další fázi, v souvislosti se změnami v materiálně technické základně války se pouští do odvážnějších hypotéz. To je ostatně typické i pro diskuse po první světové válce. Při tom je možné při podrobnější analýze vystopovat i přechodné období, v němž se staré a nové prolíná.

Tak tomu bylo i v sovětské vojenské vědě. **První léta po Velké vlastenecké válce**, jež lze ztotožnit s konvenčním obdobím vojenství, se vychází ze zkušeností II. světové války. Téze J. V. Stalina, že agresivní státy jsou vždy v počáteční výhodě, teoreticky zdůvodňovala nejen průběh počátečního období Velké vlastenecké války, ale i počáteční fázi aktivní obrany v příští možné válce, po níž by následoval protiútok a všeobecný útok.

Zásadně jiné pohledy přineslo nové období ve vývoji sovětské vojenské vědy a výstavby Sovětských ozbrojených sil, spojené se zaváděním jaderných a později raketových jaderných zbraní, které si vynutilo zásadní přehodnocení všech základních otázek vojenské teorie a praxe.

Přehodnocování probíhalo na nejvyšší úrovni, ve služebních dokumentech i ve vojenském tisku. Významný podíl v tomto směru mělo na příklad zasedání ÚV KSSS v únoru 1955, na němž vedení strany kritizovalo koncepci aktivní obrany, ústupu a protiúderu jako škodlivou metodu zahájení války. Další zpřesnění v tomto směru bylo proneseno na XX. sjezdu KSSS ve vystoupení maršála Žukova a konečně ve vystoupení N. S. Chruščeva na IV. zasedání Nejvyššího sovětu SSSR 14. 1. 1960, v němž mimo jiné uvedl: že příští možná válka, pokud k ní dojde bude zahájena a vedena zcela jinak, než války minulé. Pamětníci vzpomenu, že od roku 1956 došlo i v naší armádě k soustavnému studiu problematiky počátečního období války a jeho vlivu na vedení operace a boje.

Nové prostředky ozbrojeného zápasu, především jaderné zbraně, letectvo a rakety schopné nést jaderné náplně, značně zvýšily možnost nenadálého napadení agresora. Stalo se zjevným, že nejpravděpodobnějším a nejnebezpečnějším způsobem zahájení války imperialisty může být pokus o nenadálé napadení socialistických zemí. Tím se opět značně zvýšila úloha počátečního období v průběhu celé války.

Rozhodující úlohu počátečního období soudobé války vyjádřil vícekrát dřívější ministr národní obrany SSSR maršál Malinovskij:

„Dříve bylo možné pro dosažení cílů v ozbrojeném zápase postupně zvyšovat úsilí (v oblasti výroby techniky a zbraní, přípravy kádru atd.) v průběhu vleklé války. Nyní, když existují jaderné zbraně, mohou být rozhodující výsledky dosaženy už v počátečním období války. Nebudu daleko od pravdy, když řeknu, že velká část úsilí, které dříve země a armáda vyvíjely pro vítězství nad nepřítelem v trvání řady let, musí být nyní obsažena v prvním jaderném úderu a v následující sladěné činnosti ozbrojených sil“¹⁾

Myšlenku o rozhodujícím vlivu počátečního období nejen na průběh, ale i na konečný výsledek války zdůrazňuje maršál Malinovskij ještě v řadě dalších zásadních projevů počátkem a v první polovině 60. let. Podobně zdůrazňuje úlohu počátečního období války maršál Sokolovskij v knize Vojenská strategie. V pozdější práci, kterou napsal spolu s gen. Čeredničenkem jde ještě dále:

Je možné předpokládat, že v raketové jaderné válce bude počáteční a následující období. Počáteční období války, v jehož průběhu mohou strany použít hlavní zásoby jaderných zbraní, nashromážděných v době míru, bude mít rozhodující význam pro průběh a výsledky celé války. Je velmi pravděpodobné, že tímto obdobím válka skončí. Je to závislé na tom, jestli po jaderných úderech bude nutná další bojová činnost. Teoreticky je možné připustit, že po vzájemných jaderných úderech bude válka pokračovat.²⁾

1) Projev na celoarmádní schůzi k ideologickým otázkám, Krasnaja zvezda 25. 10. 1962.

2) Krasnaja zvezda 25. 8. 1964

Stav současných jaderných možností SSSR a USA je takový, že zásahy jaderných zbraní a jejich nosičů v případě použití stačí teoreticky k tomu, aby na zeměkouli zničily všechno živé. Ukazuje se, že za jakýchkoliv podmínek zahájení **všeobecné jaderné války s použitím stávajících strategických prostředků** mohou být v několika málo hodinách zničeny hlavní životně důležité oblasti a hlavní uskupení ozbrojených sil, mohou zahynout stovky miliónů lidí a ve značné míře bude zničena ekonomická základna. Jinými slovy řečeno, během několika hodin mohou být dosaženy nejen bližší, ale i hlavní cíle války.

Z dosavadní syntézy vývoje počátečního období II. světové války a vývoje hypotéz k soudobé válce lze vyvodit tyto závěry:

— Význam tohoto období ještě podstatněji vzrostl a jeho vliv nejen na průběh, ale i na výsledek celé války se prohloubil;

— počáteční období války se stalo obdobím rozhodujícím. Těžiště rozhodujících válečných akcí se přesunovalo stále více do počátečního období a začátku války. Tento proces s růstem ničivosti bojové techniky a nových možností ozbrojených sil dosáhl takového stupně, že počáteční období se stalo jediným obdobím a tím v podstatě došlo k dialektické negaci. Toto rozšíření jeho obsahu a významu znamenalo současně jeho zrušení v dřívějším pojetí a nahrazení novou, účelnější periodizací války.

Na tyto nové skutečnosti reagovala v polovině 60—tých let i vojenská doktrína socialistických států. Podle jejich závěrů příští možná válka — posuzujeme-li ji z hlediska prostředků vedení ozbrojeného zápasu — může být buď **všeobecnou jadernou válkou**, ve které mohou být použity všechny druhy raketových jaderných zbraní, nebo **válkou bezjadernou**, vedenou pouze konvenčními prostředky. Zcela pravděpodobnou se jeví dnes i **válka zahájená s použitím klasických zbraní a přecházející ve válku jadernou**. Agresor může volit různé způsoby zahájení války — všeobecné jaderné napadení, omezené jaderné napadení s následujícím použitím všech jaderných prostředků, napadení konvenčními prostředky s dalším přechodem (postupným nebo všeobecným) k použití jaderných zbraní v průběhu války.

Zahájení bojové činnosti může předcházet **období ohrožení**, které chápeme jako časové období od zahájení bezprostřední přípravy státu a ozbrojených sil k válce, do zahájení bojové činnosti nebo do odpadnutí politického napětí. Tohoto období budou zřejmě využívat oba protivníci k uvedení všech sil a prostředků do nejvyššího stupně pohotovosti (včetně skryté mobilizace).

Nemůžeme však vyloučit ani **nenadálé zahájení války**. Lze je charakterizovat snahou o překvapivý hromadný jaderný úder strategických prostředků nepřítele, první úder strategických jaderných sil socialistických států a současně zahájení bojové činnosti všech druhů ozbrojených sil na kontinentálních i oceánských válčištích.

Je zřejmé, že v jaderné válce všechny hlavní **strategické cíle** a úkoly budou plnit **jaderné zbraně a to nikoliv postupně, ale současně**.

Z toho vyplývá, že **příprava států socialistického tábora a jejich ozbrojených sil k odrazení agrese nepřítele musí vycházet z nejsložitějších podmínek zahájení války** a to především z těch, které vzniknou při nenadálém napadení agresora. Ozbrojené síly socialistických států musí být tedy **ve stálé pohotovosti** nejenom odrazit překvapivý jaderný úder nepřítele a uskutečnit vlastní zničující úder, ale i **zmařit napadení nepřítele a získat strategickou iniciativu**.

Každá válka má své specifické rysy. **Ozbrojené střetnutí neprobíhá** ve válce **rovnoměrně, ale v určitých periodách**, kdy období vypětí sil se střídají s obdobími poklesu tohoto vypětí. V jednotlivých periodách se dovršuje cyklus událostí, po němž dochází ke zlomu ve vedení války. Tyto skutečnosti jsou základem **periodizace války**, která může být dvojí: **historická** (provádí se po skončené válce), nebo **strategická** (provádí se před válkou).

Strategickou periodizaci války stanovíme obezřetně a přitom jen přibližně, vzhledem k tomu, že hodnocení procesů ozbrojeného střetnutí můžeme jen částečně opírat o minulé zkušenosti a že vycházíme převážně z teoretických závěrů. Z těchto skutečností vychází i vojenská doktrína socialistických států při **periodizaci příští možné světové války, kterou dělí na tři období:**

1. **Bezjaderné (omezené jaderné) období**, které může vzniknout především při zahájení lokální omezené války, ve které bude bojová činnost vedena jen konvenčními prostředky, nebo agresor použije jaderné zbraně v omezeném měřítku (např. tzv. „výběrové“ jaderné úder). Vznik takovéto války nelze vyloučit ani na evropských válčistiích, s tím, že tato může přerůst v globální jadernou válku. V tomto období lze předpokládat **dosažení jen omezených, dílčích politických a strategických cílů války.**

Hlavním úkolem v tomto období bude zabránit nepříteli v proniknutí na naše území a způsobit značné ztráty pozemním silám, letectvu, prostředkům PVO a válečnému loďstvu nepřitele. Kromě toho maximálně oslabit jeho prostředky jaderného napadení a tím vytvořit výhodné podmínky pro přechod k použití jaderných zbraní. Mimo těchto úkolů je třeba ovládnout nejdůležitější „strategické rajóny“³⁾ na území nepřitele.

Hlavní silou pro zničení nepřitele budou pozemní vojska (plní rozhodující úkoly) a kromě nich síly a prostředky letectva, PVO a válečného námořnictva. Základním požadavkem při tom bude, **aby všechny raketové jaderné prostředky byly nepřetržitě ve vysoké pohotovosti k použití jaderných zbraní.**

Bojovou činnost v tomto období můžeme charakterizovat:

— širokým a hromadným použitím letectva, především k ničení prostředků jaderného napadení nepřitele a jeho letectva;

— velkým úsilím vojsk PVO k odražení úderů nepřitele;

— vedením rozhodného útoku formou útočných operací skupin frontu, vzdušných, výsadekových a námořních operací s cílem rozbít hlavní uskupení nepřitele a současně udržet důležité operační a strategické prostory na svém území;

— mobilizační a strategické prostory na svém území;

— mobilizační opatření v ozbrojených silách i národním hospodářství a realizaci plánovaných opatření v oblasti civilní obrany;

— intenzivními přepravami, převozy a přesuny vojsk, bojové techniky a materiálních prostředků.

Z časového hlediska lze očekávat, že toto období nebude dlouhé a jeho zakončení lze předvídat v době, kdy vznikne u nepřitele kritická situace (podle poznatků ze cvičení NATO to může být 4—6. den po zahájení války).

Bezjaderné (omezené jaderné) období nevznikne v případě, že agresor zahájí válku hromadným použitím jaderných zbraní.

³⁾ Pod pojmem „strategický rajón“ je třeba chápat část území válčistií, na kterém jsou rozmístěny důležité strategické objekty. Zničení těchto objektů nebo ovládnutí tohoto rajónu může být důležitým strategickým úkolem ozbrojených sil.

2. Rozhodující jaderné období je hlavním obdobím války. Může vzniknout buďto bezprostředně se zahájením války anebo **přechodem z bezjaderného** (omezeného jaderného) období.

V tomto období je třeba **dosáhnout hlavní strategické cíle války a vytvořit podmínky pro skončení války a dosažení jejich politických cílů.**

Hlavními úkoly tohoto období bude maximálně oslabit strategické prostředky jaderného napadení nepřítele a zmařit jeho úsilí o jaderné napadení na válčišti; narušit ekonomiku, řízení států a vyšší vojenské velení a morální stav nepřítele; způsobit rozhodnou porážku uskupením ozbrojených sil nepřítele na válčištích; zmařit jeho mobilizaci a ovládnout „strategické rajóny“ na území nepřítele.

Obsahem bojové činnosti v tomto období bude:

a) **„První úder strategických jaderných sil“** (raketových vojsk strategického určení, dálkového letectva a atomových raketových ponorek) na zaoceánské území.

Na každém válčišti půjde o **„první jaderný úder na válčišti“**. Provádí jej raketová vojska strategického určení (středního dosahu), raketové ponorky a dálkové letectvo. Tento úder je součástí prvního úderu strategických jaderných sil a současně hlavním obsahem „strategických operací na válčištích“. „První jaderné údery frontu“ se plánují v rámci frontových operací a zároveň tvoří součást „prvního jaderného úderu na válčišti“, jehož zámyslu se podřizují.

b) Vedení rozhodného **útoku pozemních vojsk** na každém válčišti v součinnosti s jinými druhy ozbrojených sil. „Strategické operace na válčištích“ mohou být zahájeny najednou nebo postupně na několika válčištích.

c) **Bojová činnost vojsk PVO** s cílem odrazit napadení nepřítele, zničit hlavní uskupení jeho kosmických vzdušných sil a chránit vlastní území.

d) **Následující údery strategických jaderných sil.**

e) Vedení **námořních operací** na oceánských válčištích.

Bojovou činnost v tomto období můžeme charakterizovat:

- rozhodností strategických cílů války;
- hromadným použitím jaderných zbraní všeho druhu, při čemž rozhodující úlohu mají strategické jaderné síly;
- použitím maximální části všech sil a prostředků ozbrojeného zápasu, včetně jaderných prostředků;
- soustředěním hlavního úsilí na zaoceánská území, Evropu a Atlantický oceán;
- rychlý průběh války;
- rozsáhlými účinky ničení nepřítele a rozrušením jeho materiální základny.

Z časového hlediska lze předpokládat, že toto období bude krátké a kromě toho může jím být válka zakončena.

3. Závěrečné období, jehož hlavními úkoly bude bránit životně důležité prostory svého území před jadernými údery nepřítele, zničit jeho zachovaná a nově zmobilizovaná uskupení, úplně ovládnout kontinentální válčiště, zmařit přepravy nepřítele na oceánech a mořích a zaskočit nepřítele na zaoceánském území.

Bojová činnost v tomto období může mít různý charakter. Vzhledem k tomu, že jen stěží si můžeme představit vzniklou situaci (po rozhodujícím jaderném období), nemůžeme předem stanovit konkrétní obsah bojové činnosti. Můžeme jen předpokládat, že se bude vyznačovat:

— použitím převážně klasických prostředků ozbrojeného zápasu a omezeným používáním jaderných zbraní, které zůstanou v zásobě po rozhodujícím jaderném období;

— rozvíjením útočné činnosti pozemních vojsk;

— pokračováním bojové činnosti silami a prostředky vojsk PVO;

— pokračováním námořních operací.

Z hlediska času můžeme předpokládat, že toto období bude relativně delší a že válka může mít i velký charakter (zvláště bude-li již existovat rozvinutá protiraketová obrana a „kosmická válka“).

Jestliže politických a strategických cílů války bude dosaženo v rozhodujícím jaderném období války, pak závěrečné období nebude mít opodstatnění a odpadne.

Vycházíme-li z této periodizace, pak pojem „**počáteční období války**“ ve vztahu k jaderné válce, **vedené soudobými prostředky, ztratil svůj význam** a budeme jej používat jen v určitých podmínkách. Je historickou kategorií a stěží jej můžeme předem určit v přesné časové a prostorové dimenzi. A bylo to právě u nás v nedaleké minulosti, kdy snahy po přesném určení časového a prostorového rozmezí tohoto období vedly často až k absurdním názorům a závěrům.

„Počáteční období války“ mělo své místo v minulosti i v jaderné válce v době, kdy jaderné nálože zdaleka nedosahovaly dnešní mohutnosti, zásoby těchto prostředků byly ve srovnání s dneškem nepoměrně nižší a kdy prostředky jejich dopravy na cíl nebyly na takovém stupni dokonalosti, jak je tomu dnes (tzn. přibližně do poloviny 60—tých let).

V soudobých podmínkách jestliže dojde k neomezenému použití jaderných zbraní, mohou být **již prvním úderem strategických jaderných sil dosaženy nejen bližší, ale i hlavní strategické cíle války**. V soudobé válce zahájené použitím jaderných zbraní, nebo jen konvenčních prostředků, **hlavní síle války lze dosáhnout především v rozhodujícím jaderném období**. „**Počáteční období války**“ může mít své opodstatnění v lokální válce a v případě zahájení světové války bezjaderným (omezeným jaderným) obdobím.

aktuální problémy civilní obrany

Před dvaceti léty byla v Československu ustavena Civilní obrana.

Její založení poznamenala tehdejší doba. Bylo v ní tehdy a v některých aspektech je dodnes mnoho nedokonalého. Nelze jí však upřít i v těch letech velké úsilí — inspirované Komunistickou stranou — k tomu, aby se CO během několika let stala organizací, která zabezpečuje obranu obyvatelstva před následky leteckých útoků nepřítele v rozhodujících místech našeho státního území. To vcelku odpovídalo tehdejší situaci.

Později po roce 1954 v důsledku revolučních změn ve vojenství Civilní obrana postupně přešla k systému obyvatelstva měst proti účinkům leteckých útoků nepřítele k systému všestranně pojatých a skloubených opatření, zaměřených na obranu především před účinky jaderných zbraní a k poskytnutí pomoci postiženým v napadených prostorech na celém území ČSSR.

Vývoj CO není ještě úplně dokončen, důsledně však sleduje základní a podstatné momenty. Za ty považujeme plošné pojetí ochrany obyvatelstva na celém území, vedoucí k zabezpečení „přežití“ našich národů a jejich aktivní úlohy v době války, s důrazem na ochranu obyvatelstva a národního hospodářství v hlavních cílových prostorech proti účinkům ZHN.

Nesmírná byla dlouholetá, nepřetržitá a nezištná pomoc Sovětského svazu, bez níž by CO v naší republice nebyla schopna dosáhnout pozitivních výsledků. Vždy jsme čerpali a nepřetržitě čerpáme ze zkušeností Sovětského svazu, které získal v průběhu druhé světové války a z vědeckotechnického rozvoje. Základní principy orientace a výstavby CO v SSSR budou vždy i našimi principy.

CO v ČSSR jistě ve svém dvacetiletém vývoji zaznamenala řadu nesporných úspěchů. Já se však budu zabývat spíše problémy, které CO v současné době řeší. Chci blíže objasnit náš názor na pojetí CO a ukázat na některé problémy, které musí CO vyřešit, aby dosáhla požadovaného stupně připravenosti.

Místo a úloha CO v branném systému ČSSR

Současný stupeň vývoje ve vojenství vyvolal kvalitativně nové problémy ochrany obyvatelstva a národního hospodářství před účinky nepřátelských prostředků vzdušného napadení. Obecně známé vojenskostrategické rysy příští

možné války, charakterizované ve své rozhodující etapě použitím jaderných zbraní, staví do popředí problém existence národů, definovaný v civilní obraně jako problém přežití.

Maršál Sokolovský ve své knize Vojenská strategie konstatuje ... „nebezpečí, že v soudobé válce bude použito prostředků hromadného ničení nejen proti vojskům na bojišti, ale i proti hlubokému zápolí, vynutilo organizovat nový druh strategického zabezpečení životnosti celého zápolí státu, známý pod názvem Civilní obrana“.

Vycházíme tedy z toho, že pro stát má význam pouze obrana v celém komplexu, v níž nesmí chybět z nezbytných prvků, zabezpečujících teprve v celku efektivní obranu socialistického státu.

Bojová činnost nepřítel se může ve válce projevit v zápolí jako komplex použití jeho prostředků proti celé hloubce našeho státního území. Tuto skutečnost zvláště zdůrazňuje vojenskopolitické a geografické postavení ČSSR, které vytváří podmínky pro působení již operačních prostředků v podstatě do celé hloubky území ČSSR a nutí nás (v příslušných proporcích) uvažovat o odvrácení operačního překvapení.

Požadavek komplexnosti obrany ČSSR vede tak objektivně k nutnosti vytvořit jednotně organizovaný, centrálně řízený systém opatření ochrany obyvatelstva a národního hospodářství v rámci celého branného systému a k zabezpečení činnosti příslušných řídicích orgánů všech stupňů. Tím je právě systém CO.

Svou širokou organizační základnou, která zahrnuje převážnou většinu státních, hospodářských a veřejných orgánů a organizací v ČSSR, zapojením více než dvou miliónů občanů do povinně organizovaných jednotek civilní obrany, spolu se 700.000 občany dobrovolně zařazenými do útvarů svépomoci v obcích, a s vojskem CO vytváří civilní obrana na bázi rozsáhlých organizačně operačních, zejména technických a materiálních příprav podmínky pro zabezpečení racionálního chování obyvatelstva na teritoriu ČSSR za války a pro jeho přežití.

Syntéze vojenských a nevojenských součástí v organizaci CO zesiluje prvek vojenské organizovanosti v akcích mezi obyvatelstvem a zabezpečuje příznivější předpoklady pro konečný efekt opatření k ochraně obyvatelstva a záchranných prací v napadených prostorech za války.

Místo a úloha CO v branném systému ČSSR je objektivně určena. V praxi se však setkáváme s problémy, které často vyplývají i ze vzájemného nepochopení a částečně i z neúplné znalosti poslání a úkolů CO. Značná část příslušníků velitelského sboru ČSLA, stejně jako LM a Bezpečnosti se setkává s CO pouze prostřednictvím dobrovolně organizované branné přípravy obyvatelstva. Zaměřují potom tuto malou část přípravy CO za celek.

Již orientační počet povinně zařazených občanů do CO ukazuje na to, že předmětem příprav CO není jen branná příprava obyvatelstva, ale daleko rozsáhlejší opatření jsou připravována mimo ni.

K úkolům CO (hlavní opatření CO).

Podle vládního usnesení je CO „organizovanou činností a souhrnem opatření k zajištění ochrany obyvatelstva a nezbytných zdrojů jeho života před následky nepřátelského napadení, jakož i k zajištění potřebných podmínek pro pracovní aktivitu obyvatelstva při zabezpečování nezbytného chodu celkového života státu v době zvýšeného ohrožení a za války“.

Aby splnila své poslání, připravuje a uskutečňuje tato opatření:

1. před nepřátelským napadením

- vyrozumění a varování orgánů, organizací a obyvatelstva o zvýšeném ohrožení a napadení,
- evakuaci obyvatelstva a osazenstva závodů,
- ukrytí,
- ochranu obyvatelstva před účinky otravných látek, radioaktivního spadu a biologických bojových prostředků,
- zatemnění,
- zajištění odolnosti národního hospodářství pro případ napadení,
- opatření k ochraně v prostorech a povodích vodních děl,
- opatření k ochraně zemědělské výroby a životních potřeb,
- udržování veřejného pořádku a bezpečnosti.

2. po nepřátelském napadení

- průzkum ohrožených a napadených prostorů, míst a objektů,
- prvořadá záchraná a likvidační práce po napadení.

Již samotný výčet opatření ukazuje na složitost problematiky CO. Vždyť jde o ochranu všeho obyvatelstva. Již sama evakuace, která má vyvést z pod úderu přes 3 milióny obyvatel představuje nevídanou masovou akci, která přesahuje okruh působnosti CO. Bude mít nesporně vliv i na vojenské akce na teritoriu. Uvedení takové masy lidí do pohybu ovlivní nejen mobilizaci, ale také přesuny všech vojsk přes naše území.

Požadavek ukrytí asi 4 miliónů obyvatel důležitých měst, míst a prostorů za jakékoli situace, zejména při nenadálém napadení, a ukrytí všeho obyvatelstva ČSSR proti radioaktivnímu spadu vyvolávají řadu složitých otázek, jejichž vyřešení rozhoduje o přežití v příští možné válce.

Stejně složitá a rozsáhlá je příprava a vlastní organizace prvořadých a záchranných likvidačních prací v napadených prostorech, při nichž budou v činnosti milióny lidí.

Rozsah příprav CO je proto objektivním faktorem, který předurčuje její masovost. Má-li CO vůbec fungovat, nemůže být věcí jednoho resortu, jedné specializované skupiny lidí, nýbrž věcí všech státních orgánů, hospodářských organizací a do určité míry i většiny složek Národní fronty v době míru i za války. Přitom se neobejde ani bez specialistů — profesionálů.

To vede k organizování štábů CO u územních orgánů státní moci a u orgánů řídících národní hospodářství na všech stupních. Tím je vynucena i organizace vojska CO, které by svou činností zabezpečovalo pohotový zásah v nejrozsáhlejších a nejdůležitějších prostorech napadených zbraněmi hromadného ničení a plnilo speciální úkoly CO. Právě vojsko CO musí vytvořit základní organizační strukturu pro zabezpečení prací v napadených prostorech, na níž se napojí nevojenské jednotky CO a praceschopné obyvatelstvo. V tomto smyslu je vojsko CO pro přežití obyvatelstva naprosto nepostradatelné. To nemění ani fakt, že masa příslušníků CO je organizovaná v nevojenských jednotkách. Ve válce není zanedbatelná ani pracovní kapacita vojska CO, která po mobilizačním rozvinutí vytváří podmínky pro splnění nejsložitějších úkolů v napadených prostorech svými silami.

Pro představu o možnostech využití vojska CO považují za vhodné krátce informovat o jeho hlavní části tj. vojenských útvech CO.

V mírové době je přísně omezený počet těchto útvarů. Jsou to federální vojenské útvary CO, organizované jako pluky a samostatné prapory, jejichž počet za mobilizace podstatně vzroste. Všechny federální vojenské útvary CO by byly doplněny na pluky CO a dále by byly vytvořeny tzv. „územní vojenské útvary CO“ v síle pluků. Jde o pluky speciální, jejichž účel a organizace se podstatně liší od armádní organizace. Vzhledem k plánovaným úkolům jsou složeny z poměrně silných ženijních, protichemických a požárních jednotek. Jednotky ostatních odborností jsou poměrně slabé a slouží pouze k zabezpečení činnosti pluku jako celku. Tomuto pojetí odpovídá i výzbroj a technické vybavení jednotek. Lehké pěchotní zbraně slouží jen k vlastní obraně pluku, těžké zbraně nemá. Technika odpovídá předpokládaným úkolům.

Odborným zaměřením vojenských pluků CO jsou prvořadě záchranné a likvidační práce CO k poskytnutí pomoci obyvatelstvu a záchraně materiálních hodnot. Jejich možnosti nejsou však zanedbatelné ani v případě potřeby obdobných prací vůči jiným oblastem branného systému, zvláště když budou zasazeny v napadených prostorech. Jde o pomoc armádě a spojenec-kým vojskům na teritoriu.

Civilní obrana je a musí být nedílnou součástí branného systému ČSSR. Integrace úsilí a sladění veškeré činnosti branného systému pod vedením Rad obrany je zákonitý proces. Nedostatečnou součinnost a vzájemnou spolupráci s ostatními oblastmi branného systému jsme sami již dávno pocítovali. A právě integrovanou činností můžeme podstatně zvýšit efektivnost celého branného systému. Pod vedením Rad obrany musí každá oblast branného systému ČSSR zabezpečovat určený, jí vlastní okruh úkolů a opatření především svými silami, prostředky a vlastními metodami. Musí ovšem postupovat v úzké součinnosti a vzájemné návaznosti na úkoly a opatření ostatních oblastí k tomu, aby rozhodnutí Rad obrany byla realizována co nejúplněji a nejefektivněji s vynaložením potřebného úsilí a prostředků.

Na pomoc jiné oblasti budeme spoléhat v těch případech, kdy nejen že svými silami nestačíme, ale kdy naše úkoly budou podle rozhodnutí Rady obrany příslušného stupně důležitější pro řešení celkové situace, než úkoly jiné oblasti branného systému.

Často se v souvislosti s významem jednotlivých oblastí branného systému diskutuje o otázce priority úkolů Československé lidové armády před úkoly ostatních oblastí. Tuto prioritu plně uznáváme. Jsme si vědomi, že páteří celého branného systému ČSSR je právě ČSLA. Svou aktivní úlohou, vedoucí k zničení nepřítele v době války, vytváří nejprůběžnější podmínky i pro vlastní přežití obyvatelstva. Civilní obrana zabezpečuje některé základní předpoklady k nepřetržité činnosti armády, k uchování lidských i materiálních zdrojů, stejně jako přímou pomoc součástí ČSLA i ostatních armád států Varšavské smlouvy, které budou na našem území. Tak chceme v praxi pomáhat v plnění úkolů armády, které považujeme za prioritní. Přitom ovšem máme za to, že vítězství nad nepřítelem za podmínek, že bychom nezajistili přežití národů naší země, by ztratilo pro nás smysl. A v tom vidíme účel své činnosti.

V některých publikacích v zahraničí a i u nás se občas objeví absurdní názory, že existence CO je zbytečná. K těmto názorům v uplynulém období přispívaly i některé ne kvalifikované články našeho tisku. Takové názory jsou v zásadním rozporu s brannou politikou KSČ. Ochrana životů a zdraví občanů za války a adekvátní přípravy v míru jsou neoddelitelnou součástí této politiky.

Účelnost a účinnost CO je podle názoru ministerstva vnitra nutné vztáhnout na míru jejího efektu v době války. Civilní obranu můžeme považovat za účelnou a účinnou, podaří-li se prokázat, že zabezpečí přežití většiny obyvatelstva v podmínkách vzdušných útoků nepřítelů na rozdíl od stavu, kdy by nebyla. Takový důkaz není úplný a je značně zjednodušen. Jsou opominuty jiné důležité aspekty, které hovoří ve prospěch CO a vyplývají z jejího místa a úlohy. Přesto však je dostatečně průkazný.

V základě musíme kalkulovat s účinky při vedení jaderné války — jako nejpravděpodobnější. Cílová analýza účinků po napadení území ČSSR zbraněmi hromadného ničení ukazuje zhruba tyto skutečnosti:

a) Při překvapivém jaderném napadení ČSSR, bez uskutečnění předpokládaných opatření civilní obrany, mohla vzniknout katastrofální situace. Je možné očekávat, že spolu s vyřazením politických a ekonomických center, komunikačních uzlů, vojsk a míst řízení státu, by bylo zasaženo více než 50 % obyvatel. Z tohoto množství by bylo přes polovinu nenávratných ztrát. Podle odborných pramenů — při 30 % ztrát na obyvatelstvu pozbývá stát schopnost zabezpečovat základní funkce společnosti a vést válku. Bez opatření CO by i druhá polovina zasažených, kteří byli pouze raněni, zůstala bez pomoci a zvýšila by tak nenávratné ztráty;

b) Při stejném rozsahu jaderného napadení by za předpokladu realizace dosavadních opatření CO a uvedení systému CO do pohotovosti došlo také ke značným ztrátám — okolo 16 % obyvatel, z toho méně než polovina nenávratných ztrát. Jak vidíme, ztráty jsou však pronikavě nižší a nevytváří se situace naprostého rozvratu života společnosti. Kromě toho zachované síly a prostředky CO jsou schopny poskytnout většině zasažených účinnou pomoc.

Ministerstvo vnitra rozpracovalo návrh nové koncepce ochrany obyvatelstva a národního hospodářství v CO. Po jeho uskutečnění, které by si vyžádalo z hlediska budování ženijně technických opatření řady let, by se v navržených variantách cílového stavu ztráty pronikavě snížily.

Míra rizika při zanedbání péče o civilní obranu by byla příliš vysoká a pro socialistický stát naprosto neúnosná.

Je nesporné, že přežití by bylo příznivě ovlivněno především působením koalice států Varšavské smlouvy a jejich ozbrojených sil. Spolu s tím by podstatně ovlivnilo vzniklou situaci obyvatelstvo samo. Pod vedením KSČ a orgánů socialistického státu by vytvořilo příznivé podmínky pro přežití a pro vítězné zakončení války. K tomu je však zapotřebí vytvořit podmínky, včetně organizace CO.

K některým nedostatkům v přípravě CO

Chci jen v nástinu uvést některé z nedostatků, které připravenost civilní obrany nepříznivě ovlivňují.

Vedle určitých organizačních problémů je to zejména stav ženijně technických opatření. Ukrytí není dostatečné a je zatím málo operativní. Neskýtá dostatečnou ochranu obyvatelstva cílových prostorů před napadením. Evakuace, i když odpovědně připravená, je příliš jednostranným opatřením a neposkytuje ochranu v případě nenadálého napadení. Nová koncepce ochrany obyvatelstva a národního hospodářství tyto hlavní problémy řeší. Kromě toho připravujeme konkrétní změny v plánování ukrytí a evakuaci v současné době.

Vybavení obyvatelstva prostředky osobní protichemické ochrany zabezpečuje sice ochranu všech dětí a zaměstnanců důležitých závodů, ale u ostatních kategorií obyvatel není ještě úplné.

Ve školení a výcviku nevojenských jednotek CO není ještě dostatečný pořádek.

Za jednu ze základních příčin nedostatků považujeme dlouhodobé podcenění civilní obrany u určité části funkcionářů a orgánů na jednotlivých stupních řízení. Podstatnou příčinou byl také krizový vývoj společnosti v letech 1968—1969, který zesílil nepříznivý vztah části obyvatelstva k obraně, včetně CO.

Nedostatky jsou i v legislativní oblasti. Proto připravujeme zákon o CO, který jednoznačně určí povinnost služby v CO pro určené kategorie obyvatel ČSSR.

I přes tyto nedostatky, systém CO je natolik zakotvený v životě společnosti a natolik zorganizovaný, že v případě jakékoliv situace je schopen i když s nedostatky fungovat a splnit svou úlohu vůči obyvatelstvu.

Ke koncepci ochrany obyvatelstva a národního hospodářství v CO

Přípravy a činnost CO z hlediska její cílové působnosti můžeme členit na dva základní směry

- a) Opatření k ochraně obyvatelstva proti účinkům vzdušného napadení nepřitele, která mají svou organizačně operační, technickou a materiální stránku,
- b) Opatření aktivních sil a prostředků CO pro činnost v napadených prostorech k záchraně životů a k záchraně materiálních hodnot.

V popředí zájmů jsou v poslední době právě opatření k ochraně proti napadení, k jejichž realizaci navrhujeme novou koncepci.

Podle koncepce z r. 1961 jsou zaměřeny přípravy CO na „účelná, vzájemně skloubená opatření k evakuaci a ukrytí“. Za základní opatření k ochraně obyvatel velkých měst a prostorů ohrožených napadením jadernými zbraněmi je považována jednoznačně evakuace. Ukrytí navazuje na evakuaci a zabezpečuje se vmístech, kam bude obyvatelstvo vyvedeno. Kromě toho je hlavním prostředkem ochrany zaměstnanců nepřetržitě pracujících závodů, ležících v kategorizovaných městech a prostorech a obyvatel některých měst, která jsou méně ohrožena.

Dosavadní koncepce je účinná, pokud nedorazí k překvapení a evakuaci se podaří uskutečnit. Odpovídá do značné míry tézi, že válka bude zahájena po narůstání válečného nebezpečí.

ČSSR však leží v dosahu operačních prostředků napadení. Sovětská vojenská doktrína považuje za téměř nepravděpodobné strategické překvapení, ale uznává možnost překvapení operačního. Tato skutečnost spolu s řadou překonaných hledisek dosavadní koncepce (např. neúplnost opatření proti radioaktivnímu spadu na celém teritoriu) vedla Radu obrany státu k rozhodnutí zpracovat návrh nové koncepce.

Připravený návrh obsahuje tyto základní myšlenky kolektivní ochrany obyvatelstva:

- obyvatelstvo je nutné chránit jak proti nenadálému, tak proti očekávanému napadení,
- civilní obrana musí mít možnost pružně reagovat na jakoukoli situaci,

— za hlavní způsoby ochrany je nutné považovat ukrytí a evakuaci, spojené s účinným systémem varování.

Návrh řešíme ve třech variantách.

Dva z nich v podstatě navrhuji

— výrazně rozšířit výstavbu úkrytů ve městech a prostorech ohrožených napadením jadernými zbraněmi,

— evakuaci považujeme za dílčí a doplňující opatření.

Tím chceme zabezpečit účinnou ochranu obyvatelstva i při nenadálém napadení.

Třetí varianta v podstatě pouze zdokonaluje dosavadní koncepci. Navrhuje tudíž

— evakuaci jako hlavní prostředek ochrany obyvatelstva měst a prostorů ohrožených napadením jadernými zbraněmi,

— ukrytí jako prostředek navazující na evakuaci.

Ve všech variantách dále navrhuje

— přebudovat a zabezpečit účinný systém varování,

— plošně chránit obyvatelstvo proti radioaktivnímu spadu na celém území ČSSR.

U každé varianty jsou uvedeny náklady na realizaci. Jejich výše je spojena s určením míry rizika a uvedena v pravděpodobných počtech postiženého obyvatelstva po napadení.

Z návrhu vyplývají tyto poznatky:

a) Spojitost mezi úrovní příprav ukrytí a ztrátami na obyvatelstvu, zejména při nenadálém napadení. Čím dokonalejší ukrytí, tím méně ztrát;

b) Spojitost mezi úrovní příprav ukrytí a vynaloženými prostředky. Ukrytí je nákladné, ale snižuje pronikavě míru rizika;

c) Evakuace je nejméně nákladným opatřením. Uskutečnil-li se, je vysoce účinným prostředkem ochrany. V nákladech je 2—3× „lacnější“ než varianty ukrytí. Je však spojena s velkým rizikem neúměrných ztrát na obyvatelstvu při nenadálém napadení a tehdy, nepodaří-li se ji realizovat. Je přitom složitá a vytváří na území ČSSR rozsáhlé problémy;

d) Předpokladem efektivnosti jakýchkoli opatření je účinný systém varování;

e) Důsledná realizace plošného pojetí ochrany obyvatel v ČSSR znamená, vzhledem k rozdílnému stupni ohrožení obyvatelstva v různých místech, reálnou možnost přežití jeho značné části při jakkoli překvapivém napadení.

Navržená opatření jsou ekonomicky náročná. Proto se předpokládá, že případné hromadné budování úkrytů bude rozloženo na celou řadu let.

Jsmo si vědomi nebezpečí, že navržená opatření za určitou dobu zastarají. Nemůžeme se však vzdát úkolu zabezpečit účinnou ochranu obyvatel.

Ke zmírnění tohoto nebezpečí předpokládáme v jednotlivých pětiletkách příslušné úpravy a upřesnění v souladu s technickým vývojem ve vojenském a v hospodářství. Přitom jsou vytvořeny možnosti reagování na politické změny a podle potřeby i urychlení programu.

Návrh koncepce je ovšem mnohostranný. Pokusil jsem se vysvětlit pouze zásadní myšlenky kolektivní ochrany a nezabýval jsem se ostatními problémy.

Zatímco změnu vztahu ukrytí a evakuace můžeme realizovat během řady let, pak většinu ostatních navrhovaných změn můžeme uskutečnit v relativně krátkém čase.

CO musí být však připravena stále (kdykoliv). Proto cílové řešení je především vyjádřením „konečného“ stavu, kterého chceme dosáhnout.

I při současném zaměření úsilí na řešení koncepce ochrany neztrácíme ze zřetele druhý základní směr přípravy CO — záchranné práce v napadených prostorech. Ty totiž by CO zabezpečovala i za toho absurdního předpokladu, že by pro obyvatelstvo nebyla připravena žádná ochranná opatření. Jejich složitost a rozsah si můžeme jen stěží představit. Zaměřím se proto jen na část tohoto problému. Při teritoriálních cvičeních i při jiných příležitostech se ukazuje, že není pochopen zcela rozsah prací, za něž CO odpovídá. Na CO pak jsou zbytečně kladeny požadavky, které může plnit pouze na jejich úkor. Neujasněný je také podíl CO na obnovovacích pracích. I když můžeme CO využívat pro další teritoriální úkoly i pro obnovu, přece jen je předurčena právě k výkonu specifikovaných činností v napadených prostorech.

Jde o tyto druhy prací

- vyprošťování osob ze zavalených úkrytů,
- lokalizaci a hašení požárů,
- průchody a průjezdy v závalech,
- vyprošťování osob ze zbořených domů a objektů,
- vynášení raněných, poskytování první předlékařské a lékařské pomoci a odsun raněných,
- dezaktivaci, odmořování, dezinfekci, dezinfekci a deratizaci,
- speciální očištění osob, materiálů a techniky a veterinární očištění zvířat,
- zabezpečení budov před zřícením neb stržením narušených konstrukcí,
- lokalizaci a likvidaci poruch inženýrských sítí, zejména obnovení dodávky vody a elektrického proudu pro záchranné práce a zabezpečení nejnужnějších spojení,
- záchranu unikátních materiálních a kulturních hodnot,
- nouzové zásobování postižených,
- vyvedení osob bez přístřeší a z napadených míst a jejich prozatímní ubytování,
- veterinární pomoc a odsun zvířat,
- udržování bezpečnosti a pořádku v ohrožených a zasažených prostorech,
- zabezpečení likvidace hromadných nenávratných ztrát.

Již vyjasnění obsahu umožní lépe vymezit poslání CO v této oblasti.

RVD *v prvním jaderném úderu v nových podmínkách*

Vojenští teoretikové se v současné době shodují v názoru, že použití všech nahromaděných zásob jaderných zbraní stačí zničit veškerý život na naší planetě. Současně s tím dokazují, že použití by i jen části strategického jaderného potenciálu světovými velmocemi ohrozí existenci nejen protivníka, ale i útočníka samého. V totální jaderné válce existuje reálné nebezpečí zničení lidské civilizace.

Na základě tohoto nebezpečí začínají se přehodnocovat názory na charakter příští možné války a způsoby jejího rozpoutání a teoreticky se rozpracovávají účinné metody a formy ozbrojeného zápasu v takové variantě, kdy by **obě strany nepoužily všech druhů soudobých prostředků ničení, zejména prostředků strategického určení.**

V článku se pokusím o nástin možného způsobu plánování a organizace činnosti vlastních prostředků RVD, za předpokladu, že protivník zahájí válku konvenčními prostředky a teprve v průběhu operace bude přecházet postupně na jaderné zbraně taktického a operačně taktického významu, aniž by současně použil své strategické jaderné síly.

Dosavadní zásady uplatňované při plánování prvního jaderného úderu na štábu frontu

Již v úvodu této části považuji za účelné předeslat, že dnes používaná metodika plánování prvního jaderného úderu frontu (dále jen 1 JÚF) odpovídá současné organizaci štábů, jejich možnostem a vybavení, vztahům mezi složkami i hlavními funkcionáři, organizací spojení apod. zejména však zásadě, že 1 JÚF bude skutečně zasazen v všech prostředcích ničení, včetně strategických a to již při zahájení agrese.

Plán 1 JÚF je na tomto stupni velení součástí Plánu operace. K plánování účasti frontových prostředků v prvním jaderném úderu vytváří se zpravidla, na štábu podle rozhodnutí velitele frontu skupina pracovníků, do které vchá-

zejí zástupci hlavních složek, účastníci se přípravy a uskutečnění úderu, zejména RVD a letecké armády, ale kromě nich také příslušníci operační správy, zpravodajské správy frontu apod. Ze štábu RVD se na práci skupiny podílí zprvu jeden z hlavních funkcionářů (náčelník nebo náčelník štábu), po schválení koncepce nebo zámyslu 1 JÚF velitelem frontu jeden z důstojníků štábu RVD, důkladně obeznámený s problematikou použití palebných prostředků RVD a jaderných zbraní vůbec. Nejlepší zkušenosti byly získány v případech, kdy skupinu řídil vševojskový funkcionář, nejlépe náčelník štábu nebo náčelník operační správy frontu.

Cílem práce skupiny je sestavit v úzké součinnosti s většinou složek štábu frontu **plán účasti frontových prostředků v prvním jaderném úderu**, zpravidla nazývaný **Plán 1ÚF frontu**. Činnost skupiny se při tom řídí těmito hlavními a dnes stále uznávanými zásadami:

- uskutečnění 1JÚF se předpokládá — jak jsem již uvedl — **při zahájení agrese** a poněvadž se v něm kalkuluje i s činností strategických prostředků jaderného napadení, je zřejmé, že jde o zahájení všeobecné jaderné války; nepočítá se s využitím plánu jako celku k organizaci a řízení palebných prostředků v 1JÚF v průběhu operace a to tím spíše, že během ní v důsledku hromadného nasazení zpravodajských prostředků dojde k podstatným změnám ve stavu a údajích o objektech protivníka a navíc i ke změnám u vlastních prostředků; nevylučuje se proto i změna v celkovém zámyslu 1JÚF;

- odpálení raket s jadernými náložemi je možné uskutečnit **jedině na signál nadřízeného velení** s tím, že termojaderná válka je neodvratná (strategické rakety protivníka byly odpáleny) a na dokončení vlastních protiotpatření zbývá 20—30 minut;

- při volbě objektů ničení protivníka a při stanovení pořadí jejich důležitosti je **základním kritériem zámysl velitele frontu**, při respektování priority prostředků jaderného napadení protivníka a prostředků zabezpečovacích jejich dopravou na cíl;

- proces rozdělování objektů ničení mezi vykonavatele probíhá většinou **bez pevně stanoveného algoritmu**, zpravidla při osobním dohovoru jednotlivých příslušníků již zmíněné skupiny; přihlíží se zejména k časovému a prostorovému možnostem vlastních prostředků ničení a v dalším se berou v úvahu možnosti vlastních zpravodajských prostředků, efektivnost plánovaných úderů a charakteristika objektů (ženiiní vybudování, PVO apod.); příslušník štábu RVD vede při tom pomocnou tabulku palby RVD v JÚF, jejíž osvědčenou formu ukazuje **tab. 1**;

- k účasti v 1 JÚF se vyčleňuje **maximum vlastních prostředků** jaderného napadení a v pohotovostních jednotkách se ponechává jen tolik prostředků, aby bylo možné palebně překlenout dobu do opětovného nabití a přípravy odpalovacích zařízení (od 40 minut do 2,50 hodin u RV), zhruba 1—2 hotovostní baterie OTR u každé armády a frontové brigády;

- údery frontových prostředků se plánují ve smyslu nařízení nadřízeného velení od zadní hranice hloubky ničení prostředků frontu;

- prostředky PVO protivníka se ničí s ohledem na zámysl použití a úkoly letectva frontu a to nejen na jeho úkoly palebné, ale i průzkumné;

- předpokládá se, že údaje o přípravách protivníka k jadernému útoku získá zpravodajská správa frontu jen zčásti vlastními zpravodajskými prostředky a **většinou od nadřízeného velení**;

Tabulka palby pro 1JÚF

Druh cílů	Pojmenování cíle	Poloha (rozměry)	Raketová brigáda				Další raketové brigády					Palebný úkol	Před- běžné ohodno- cení úderu			Doba usku- tečnění	Provede jiný pro- středek ničení	Poznámka	
			1. odd.	2.	3.	tech.	odd.	odd.	odd.	odd.	tech.		S ₀	M	P				
			kt	kt	kt	sp	sp												
			kt	kt	sp														
ZHN	odd. PE	10 km sz XY	kt	kt								znič.			90	po př. pz			
	další cíle																		
PVO	bat. HAWK	souř. XY					kt												
	atd.																		

— kalkulují se s tím, že vlastní prostředky jaderného napadení, vyčleněné do 1JÚF jsou vyvedeny z posádek do prostorů bojového rozmístění, dosáhly připravenosti k vedení bojové činnosti a plnění úkolů v 1JÚF (u RVD např. ukončily technickou přípravu raket včetně hlavic) nebo je reálný předpoklad, že vyvedení a příprava proběhne do zahájení války;

— plán se doplňuje grafikonem, který názorně ukazuje postup zvyšování pohotovosti vlastních prostředků ničení v soulase s činností protivníka, zejména s činností jeho strategických prostředků jaderného napadení (start a průběh letu strategického bombardovacího letectva, příprava a odpálení strategických raket); současně je z něho patrné, že vlastní rakety jsou odpáleny včas, před úderem protivníka.

Z uvedených zásad považují za rozhodující tyto:

— plán řeší pouze jedinou variantu 1JÚF a to **při zahájení agrese současně jako zahájení všeobecné termojaderné války**; nerozvádí činnost vlastních prostředků ani prostředků protivníka při zahájení a vedení války konvenčními prostředky a nedává možnost plného využití při uskutečnění 1JÚF v průběhu operace nebo při přechodu na omezené jaderné prostředky;

— v plánu uváděné příznaky protivníka použít jaderné zbraně již při zahájení války (informace o přípravách strategických sil jaderného napadení), mohou získat zejména zpravodajské prostředky vyššího velení, které po jejich vyhodnocení usměrňuje zvyšování pohotovosti vlastních prostředků i ve frontu;

— jediný orgán, rozhodující o přípravách a časovém provedení 1JÚF je vyšší orgán velení;

— frontový stupeň velení řeší zejména optimální rozdělení úderů mezi vykonavatele v rámci frontu v **určeném prostoru**.

Plánování činnosti RVD, příp. dalších prostředků jaderného napadení, při zahájení agrese konvenčními prostředky

Hlavní činnost a opatření u prostředků jaderného napadení RVD a příp. i u dalších prostředků frontu, která by odpovídala přípravám protivníka, bude podle mého názoru i v nových podmínkách účelně zachytit do plánu (grafikonu). Tento plán (grafikon) musí však odrážet změněnou situaci při možném zahájení a vedení agrese, tzn. **musí být využitelný jak k přípravě a uskutečnění jaderných úderů již při zahájení, tak i k zahájení a vedení války konvenčními prostředky s postupným přechodem na jaderné zbraně**. Kromě toho musí vyjadřovat myšlenku, že použití strategických jaderných sil je mezní případ stupňování intenzity konfliktu.

Nový obsah plánu měl by ovlivnit i jeho název. Z několika možností zdá se nejvýstižnější **Plán účasti frontových prostředků jaderného napadení v prvních jaderných úderech** — varianta.

Plán bude pochopitelně zpracovávat štáb frontu za účasti týchž funkcionářů a v podstatě za obdobných podmínek organizačních, součinnostních a časových.

Na rozdíl od dosud zpracovaného plánu by měl obsahovat typické činnosti a opatření protivníka a vlastních prostředků jaderného napadení ve třech fázích konfliktu. V **první** z nich uspořádat přípravy protivníka k napadení a protipatření vlastních vojsk, v **druhé** oboustrannou činnost při vedení boje (operace) bez jaderných zbraní a konečně **ve třetí** přechod a vedení boje (operace) s použitím taktických a později i **operačně taktických prostředků jaderného napadení**.

Činnost vlastních prostředků jaderného napadení a protivníka do zahájení agrese

Příprava protivníka k zahájení agrese v sobě zahrnuje dlouhodobá opatření, později postupné zvyšování pohotovosti a konečně akce, bezprostředně související se zahájením války.

Dlouhodobá opatření je možné sledovat v oblasti vojenskopolitické, ekonomické a vojenské. Jejich náplň rozvádějí naše předpisy a nebudu je zde proto hlouběji rozebírat. Jde o systematickou přípravu veškerých odvětví života zúčastněných států na nastávající střetnutí a vojenského potenciálu k nejvyššímu koordinovanému použití.

Vlastní vojska, zejména prostředky RVD jaderného napadení, reagují na tyto přípravy postupným vyváděním raketových útvarů z posádek, jejich přesunem do blízkosti prostorů možného zasazení, zdokonalováním prostorů bojového rozmístění a os přemístění, sladováním obsluh a štábů na různých cvičeních apod.

Tato opatření mohou předcházet zahájení agrese protivníkem o týdny i měsíce.

Po ukončení dlouhodobých opatření nebo v průběhu jejich dokončování, v případech, že mezinárodní napětí neklesá, vyhláší protivník první stupně ze systému poplachů. Půjde pravděpodobně o prostý poplach nebo válečné nebezpečí. Také jejich obsah lze nalézt v našich předpisech. Typickým příznakem je vyvážení jaderné munice k útvarům jaderného napadení v představeném pásmu, uvedení hotovostního systému do trvalé bojové pohotovosti (např. u každé baterie ŘS PERSHING je připraveno 6 odpalovacích zařízení z 9 k odpálení do 5ti minut) a zesílená činnost zpravodajských orgánů včetně narušování státní hranice států Varšavské smlouvy jednotlivými průzkumnými prostředky.

Raketové vojsko frontu by mělo v této době již zaujmout záložní prostory bojového rozmístění a po převzetí bojových hlavic dosáhnout asi jednou třetinou svých sil stupně pohotovosti čís. 2 (dále jen SP 2), zbytkem sil SP3. Podle mého názoru by bylo vhodné, pokud budou u frontu hodnověrné zpravodajské podklady, převést několik palebných jednotek až do SP 1 a to zejména na ty cíle, které mohou ovlivnit úder protivníka (štáby oddílů ŘS, palebné jednotky, sklady speciální munice, VS svazů apod.). Při zvyšování pohotovosti vlastních palebných jednotek považují za správné **ponechávat je v základních postaveních**. Omezení manévru pohybem a snadnější maskování podstatně zvýší odolnost bojové sestavy raketového vojska a ztíží nebo znemožní její zjištění průzkumem protivníka.

Také jednotky taktických raket by bylo z tohoto hlediska nevýhodné přesunovat do palebných postavení. Aby nedošlo při přípravě úderu k časovým ztrátám, musí být v základních postaveních skutečně opatření k úderům, bez manévru do palebných postavení (úprava palebného stanoviště, topografická příprava apod.).

Letectvo by mělo odpovědět na činnost protivníka zahájením roptylování svých sestav.

Z uvedených opatření je zřejmé, že vlastní vojska se připravují na nejnepríznivější vývoj situace — na použití jaderných zbraní při zahájení agrese.

Dobu trvání tohoto období lze odhadnout na několik dnů i týdnů.

Další zvýšení pohotovosti protivníka k agresi představuje vyhlášení zostřeného poplachu, příp. bojové pohotovosti ORANŽOVÝ. Z opatření uváděných

v předpisech je třeba zdůraznit dosažení úplné pohotovosti vojsk prvního sledu a útvarů taktického letectva a mobilizace svazků druhého sledu, z příznaků této pohotovosti pak zesílený vzdušný průzkum podél státní hranice, stupňování provokační činnosti, protiatomový manévr prostředků jaderného napadení a aktivace povětrnostního průzkumu (sondování atmosféry).

Vlastní raketové vojsko by mělo většinou svých sil v této době dosáhnout SP 2 (příp. SP 2a na základních postaveních, asi jednou třetinou až polovinou být v SP 1 na nejdůležitější cíle, zejména na prostředky jaderného napadení a místa velení. Popisované období, stejně jako následující, bude zcela jistě klást velké nároky na organizátorskou a řídicí činnost štábů RVD, které vzhledem k daným technickým možnostem bojové techniky musí dovedně plánovat a řídit střídání palebných jednotek a manévr pohotovostními stupni.

Také letectvo by mělo nyní přejít na zvýšení stupně pohotovosti.

Do zahájení agrese je možno počítat od jedné hodiny do několika dnů.

Příprava k plné realizaci operačně strategických plánů protivníka na válčišti signalizuje všeobecný poplach, příp. vyhlášení bojové pohotovosti RUDÝ. K zahájení bojové činnosti může dojít během několika hodin, ale i minut. Přesnější určení doby trvání může získat po zhodnocení informací o přípravách ke startu strategického bombardovacího letectva na letištích a letištních základnách. Znalost situace tohoto letectva je důležitá proto, že jde o prostředek pokládaný protivníkem v podmínkách vedení války bez jaderných zbraní za hlavní prostředek ničení, schopný svým úderem na pozemní vojska podstatně oslabit jejich bojové možnosti a změnit případný nepříznivý poměr sil. S jeho použitím je nutné počítat již v počátečním období války.

Vlastní prostředky jaderného napadení v tuto dobu udržují nejvyšší stupeň pohotovosti, jakého jsou během kritického intervalu těchto několika hodin právě vzhledem ke zmíněným technickým možnostem schopny. To se týká jak operačně taktických, tak i taktických raket.

Letectvo by mělo zvýšit svými prostředky jaderného napadení stupeň pohotovosti i odpovídající uskutečnění úderu.

Ukončení příprav ke vzletu strategického bombardovacího letectva z letišť a letištních základen v Evropě a taktického letectva, vyčleněného do prvních sledů, a jejich uvedení do nejvyšší bojové pohotovosti, je signálem bezprostředního nebezpečí agrese. Přelet taktického letectva ke státní hranici států Varšavské smlouvy může trvat 10–30 minut. Přípravy pozemních vojsk protivníka jsou ukončeny, je vyhlášen čas zahájení agrese.

Přesto, že příznaky mohou ukazovat na zahájení války konvenčními prostředky, musí být vlastní prostředky jaderného napadení připraveny k uskutečnění úderů, tj. v nejvyšších pohotovostech maximálním počtem prostředků na signál nadřízeného velení pohotovosti k odpálení a nedopustit, aby nás protivník v úderech předešel. Nelze totiž vyložit zahájení agrese taktickými jadernými prostředky, jejichž hotovostní systém je nepřetržitě v pohotovosti, uskutečnit úder do 5 minut.

Letectvo udržuje zvýšený stupeň pohotovosti, odpovídající včasnému uskutečnění úderu.

Přeletem státní hranice taktickým letectvem a jejím narušením pozemními vojsky je zahájena agrese. Ani protivník, ani vlastní vojska nepřikročily k používání jaderných úderů a své zámysly se pokoušejí řešit obě strany nasazením konvenčních prostředků.

Vylíčený průběh, zejména vymezení určitých období a jejich posloupnost,

LIST: 1.

POKROČOVĚNÍ 1 1 5 T : 2

PALEBNÉ PŘÍSTŘEDÍ K FRONTU		PROTIVÁTK		DLOUHODOBÁ PŘÍPRAVA: - V OBLASTI NÁR. HOSPOD. - TERIT. ORGÁNŮ A INSTITUCÍ - V OBLASTI VOJENSKÉ POLITIKY - DALŠÍ OPATŘENÍ		POSTUPNÉ VYHLAŠOVÁNÍ ZVÝŠENÉ POND TOVOSTI: - VALEČNÉ NEBEZPEČÍ - PROSTÝ DOPRAH - UVEDENÍ POND. SYSTÉMU DO TRVLÉ BOJ. PONDOTOVOSTI (PE, TL) - DALŠÍ OPATŘENÍ		UVÁDĚNÍ VOJSK DO NEJVVÝŠŠÍHO STUPNŮ BOJ. PONDOTOVOSTI VYHLAŠENÍ ZOSTŘEŠENÉHO DOPRAHU, BOJ. PONDOTOVOSTI A RANŽOVÝ		PŘÍPRAVA VZLETU STRATEGICKÉHO BOJ. PONDOTOVOSTI NA VYPROSTŘENÝCH LETECKÝCH ZÁKLADNÁCH. BEZPROSTŘEDNÍ PŘÍPRAVA K ZAHÁJENÍ AGRESIE (ORANŽOVÝ A RUDÝ)		UKONČENÍ PŘÍPRAVY KE VZLETU TAKTICKÉHO LETEC TVA VYČLENĚNÉHO DO PRVNÍHO SLEDU A UVEDENÍ DO NEJVVÝŠŠÍ BOJOVÉ PONDOTOVOSTI		PŘELET TAKT. LETECTVA HRANICE STÁTŮ VS. NARUŠENÍ HRANICE STÁTŮ VS. POEMNÍ MI VOJSKY	
DOBA		TÝDNY AŽ MĚSÍCE		NĚKOLIK DNÍ I TÝDNŮ		NĚKOLIK HODIN AŽ DNŮ		NĚKOLIK HODIN		ZA 4 - 1,5 HODINY		ZAHÁJENÍ OPERACE			
GPD		FMD		SP V ZÁKLADNÍCH PONDOTOVOSTI		SP V ZÁKLADNÍCH PONDOTOVOSTI		SP V ZÁKLADNÍCH PONDOTOVOSTI		SP V ZÁKLADNÍCH PONDOTOVOSTI		BOJE PROVEDLOUŠÍ DIVIZIE			
add. 1 add. 2 add. 3 add. 4 add. 5 add. 6 add. 7 add. 8 add. 9 add. 10 add. 11 add. 12 add. 13 add. 14 add. 15 add. 16 add. 17 add. 18 add. 19 add. 20 add. 21 add. 22 add. 23 add. 24 add. 25 add. 26 add. 27 add. 28 add. 29 add. 30 add. 31 add. 32 add. 33 add. 34 add. 35 add. 36 add. 37 add. 38 add. 39 add. 40 add. 41 add. 42 add. 43 add. 44 add. 45 add. 46 add. 47 add. 48 add. 49 add. 50 add. 51 add. 52 add. 53 add. 54 add. 55 add. 56 add. 57 add. 58 add. 59 add. 60 add. 61 add. 62 add. 63 add. 64 add. 65 add. 66 add. 67 add. 68 add. 69 add. 70 add. 71 add. 72 add. 73 add. 74 add. 75 add. 76 add. 77 add. 78 add. 79 add. 80 add. 81 add. 82 add. 83 add. 84 add. 85 add. 86 add. 87 add. 88 add. 89 add. 90 add. 91 add. 92 add. 93 add. 94 add. 95 add. 96 add. 97 add. 98 add. 99 add. 100		add. 1 add. 2 add. 3 add. 4 add. 5 add. 6 add. 7 add. 8 add. 9 add. 10 add. 11 add. 12 add. 13 add. 14 add. 15 add. 16 add. 17 add. 18 add. 19 add. 20 add. 21 add. 22 add. 23 add. 24 add. 25 add. 26 add. 27 add. 28 add. 29 add. 30 add. 31 add. 32 add. 33 add. 34 add. 35 add. 36 add. 37 add. 38 add. 39 add. 40 add. 41 add. 42 add. 43 add. 44 add. 45 add. 46 add. 47 add. 48 add. 49 add. 50 add. 51 add. 52 add. 53 add. 54 add. 55 add. 56 add. 57 add. 58 add. 59 add. 60 add. 61 add. 62 add. 63 add. 64 add. 65 add. 66 add. 67 add. 68 add. 69 add. 70 add. 71 add. 72 add. 73 add. 74 add. 75 add. 76 add. 77 add. 78 add. 79 add. 80 add. 81 add. 82 add. 83 add. 84 add. 85 add. 86 add. 87 add. 88 add. 89 add. 90 add. 91 add. 92 add. 93 add. 94 add. 95 add. 96 add. 97 add. 98 add. 99 add. 100		add. 1 add. 2 add. 3 add. 4 add. 5 add. 6 add. 7 add. 8 add. 9 add. 10 add. 11 add. 12 add. 13 add. 14 add. 15 add. 16 add. 17 add. 18 add. 19 add. 20 add. 21 add. 22 add. 23 add. 24 add. 25 add. 26 add. 27 add. 28 add. 29 add. 30 add. 31 add. 32 add. 33 add. 34 add. 35 add. 36 add. 37 add. 38 add. 39 add. 40 add. 41 add. 42 add. 43 add. 44 add. 45 add. 46 add. 47 add. 48 add. 49 add. 50 add. 51 add. 52 add. 53 add. 54 add. 55 add. 56 add. 57 add. 58 add. 59 add. 60 add. 61 add. 62 add. 63 add. 64 add. 65 add. 66 add. 67 add. 68 add. 69 add. 70 add. 71 add. 72 add. 73 add. 74 add. 75 add. 76 add. 77 add. 78 add. 79 add. 80 add. 81 add. 82 add. 83 add. 84 add. 85 add. 86 add. 87 add. 88 add. 89 add. 90 add. 91 add. 92 add. 93 add. 94 add. 95 add. 96 add. 97 add. 98 add. 99 add. 100		add. 1 add. 2 add. 3 add. 4 add. 5 add. 6 add. 7 add. 8 add. 9 add. 10 add. 11 add. 12 add. 13 add. 14 add. 15 add. 16 add. 17 add. 18 add. 19 add. 20 add. 21 add. 22 add. 23 add. 24 add. 25 add. 26 add. 27 add. 28 add. 29 add. 30 add. 31 add. 32 add. 33 add. 34 add. 35 add. 36 add. 37 add. 38 add. 39 add. 40 add. 41 add. 42 add. 43 add. 44 add. 45 add. 46 add. 47 add. 48 add. 49 add. 50 add. 51 add. 52 add. 53 add. 54 add. 55 add. 56 add. 57 add. 58 add. 59 add. 60 add. 61 add. 62 add. 63 add. 64 add. 65 add. 66 add. 67 add. 68 add. 69 add. 70 add. 71 add. 72 add. 73 add. 74 add. 75 add. 76 add. 77 add. 78 add. 79 add. 80 add. 81 add. 82 add. 83 add. 84 add. 85 add. 86 add. 87 add. 88 add. 89 add. 90 add. 91 add. 92 add. 93 add. 94 add. 95 add. 96 add. 97 add. 98 add. 99 add. 100		add. 1 add. 2 add. 3 add. 4 add. 5 add. 6 add. 7 add. 8 add. 9 add. 10 add. 11 add. 12 add. 13 add. 14 add. 15 add. 16 add. 17 add. 18 add. 19 add. 20 add. 21 add. 22 add. 23 add. 24 add. 25 add. 26 add. 27 add. 28 add. 29 add. 30 add. 31 add. 32 add. 33 add. 34 add. 35 add. 36 add. 37 add. 38 add. 39 add. 40 add. 41 add. 42 add. 43 add. 44 add. 45 add. 46 add. 47 add. 48 add. 49 add. 50 add. 51 add. 52 add. 53 add. 54 add. 55 add. 56 add. 57 add. 58 add. 59 add. 60 add. 61 add. 62 add. 63 add. 64 add. 65 add. 66 add. 67 add. 68 add. 69 add. 70 add. 71 add. 72 add. 73 add. 74 add. 75 add. 76 add. 77 add. 78 add. 79 add. 80 add. 81 add. 82 add. 83 add. 84 add. 85 add. 86 add. 87 add. 88 add. 89 add. 90 add. 91 add. 92 add. 93 add. 94 add. 95 add. 96 add. 97 add. 98 add. 99 add. 100		add. 1 add. 2 add. 3 add. 4 add. 5 add. 6 add. 7 add. 8 add. 9 add. 10 add. 11 add. 12 add. 13 add. 14 add. 15 add. 16 add. 17 add. 18 add. 19 add. 20 add. 21 add. 22 add. 23 add. 24 add. 25 add. 26 add. 27 add. 28 add. 29 add. 30 add. 31 add. 32 add. 33 add. 34 add. 35 add. 36 add. 37 add. 38 add. 39 add. 40 add. 41 add. 42 add. 43 add. 44 add. 45 add. 46 add. 47 add. 48 add. 49 add. 50 add. 51 add. 52 add. 53 add. 54 add. 55 add. 56 add. 57 add. 58 add. 59 add. 60 add. 61 add. 62 add. 63 add. 64 add. 65 add. 66 add. 67 add. 68 add. 69 add. 70 add. 71 add. 72 add. 73 add. 74 add. 75 add. 76 add. 77 add. 78 add. 79 add. 80 add. 81 add. 82 add. 83 add. 84 add. 85 add. 86 add. 87 add. 88 add. 89 add. 90 add. 91 add. 92 add. 93 add. 94 add. 95 add. 96 add. 97 add. 98 add. 99 add. 100		add. 1 add. 2 add. 3 add. 4 add. 5 add. 6 add. 7 add. 8 add. 9 add. 10 add. 11 add. 12 add. 13 add. 14 add. 15 add. 16 add. 17 add. 18 add. 19 add. 20 add. 21 add. 22 add. 23 add. 24 add. 25 add. 26 add. 27 add. 28 add. 29 add. 30 add. 31 add. 32 add. 33 add. 34 add. 35 add. 36 add. 37 add. 38 add. 39 add. 40 add. 41 add. 42 add. 43 add. 44 add. 45 add. 46 add. 47 add. 48 add. 49 add. 50 add. 51 add. 52 add. 53 add. 54 add. 55 add. 56 add. 57 add. 58 add. 59 add. 60 add. 61 add. 62 add. 63 add. 64 add. 65 add. 66 add. 67 add. 68 add. 69 add. 70 add. 71 add. 72 add. 73 add. 74 add. 75 add. 76 add. 77 add. 78 add. 79 add. 80 add. 81 add. 82 add. 83 add. 84 add. 85 add. 86 add. 87 add. 88 add. 89 add. 90 add. 91 add. 92 add. 93 add. 94 add. 95 add. 96 add. 97 add. 98 add. 99 add. 100		add. 1 add. 2 add. 3 add. 4 add. 5 add. 6 add. 7 add. 8 add. 9 add. 10 add. 11 add. 12 add. 13 add. 14 add. 15 add. 16 add. 17 add. 18 add. 19 add. 20 add. 21 add. 22 add. 23 add. 24 add. 25 add. 26 add. 27 add. 28 add. 29 add. 30 add. 31 add. 32 add. 33 add. 34 add. 35 add. 36 add. 37 add. 38 add. 39 add. 40 add. 41 add. 42 add. 43 add. 44 add. 45 add. 46 add. 47 add. 48 add. 49 add. 50 add. 51 add. 52 add. 53 add. 54 add. 55 add. 56 add. 57 add. 58 add. 59 add. 60 add. 61 add. 62 add. 63 add. 64 add. 65 add. 66 add. 67 add. 68 add. 69 add. 70 add. 71 add. 72 add. 73 add. 74 add. 75 add. 76 add. 77 add. 78 add. 79 add. 80 add. 81 add. 82 add. 83 add. 84 add. 85 add. 86 add. 87 add. 88 add. 89 add. 90 add. 91 add. 92 add. 93 add. 94 add. 95 add. 96 add. 97 add. 98 add. 99 add. 100	

LEGENDA: SP3 SP2 SP1 (SP2 a)

ČINNOST PROTIVNÍKA A VLASTNÍ PROSTŘEDKŮ JAD. NAPADENÍ DO ZAHÁJENÍ VÁLKY S POUŽITÍM ZHN

BĚHEM VEDENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI KONVENČENÍMI PROSTŘEDKY DOCHÁZÍ KE ZTRÁTĚM DŮLEŽITÝCH OBLASTÍ, JEDNOUČEN ŮSPĚCHŮ OPERACE A VZNIKÁ NEBEZPEČÍ ZVRAŤUJÍCÍ SITUACE V NEPROSPĚCH VOJÁKŮ ČLENSKÝCH STÁTŮ NATO; NA SMĚRU PROTI ČESLA JE DOSAŽOVÁNÍ DRŮBĚH VEDENÍ OBRANĚ OPERACE NEÚSPĚŠNÝ. PŘÍZNAKY K PŘECHODU NA POUŽITÍ JAD. ZBRANÍ:
— VĚTŠINA OPER. TAKT. A TAKT. PZN ZAUJÍMÁ PBR; — PROVÁDÍ SE PROTIAUTOMOVÝ MANÉVR;
— INTENZIVNÍ ŽEN. PRÁCE V DOTYKU; — AKTIVIZUJE SE VZDUŠNÝ A POVĚTRNOSTNÍ PRŮZKUM; — ZVÝŠENÝ PROVOZ V SYSTÉMU VELENÍ; — ZMĚNY V PRAVIDLECH PROVOZU RADIOSTŘELBY; — OBJEVUJÍ SE NOVÉ SIGNÁLY S ČASOVÝMI ÚDAJI; — PROVÁDĚJÍ SE ČASTÉ PROVĚRY VSTUPŮ PZN; — LETIŠTNÍ MANÉVRY; — ROZVINUJE SE SYSTÉM ZASOBOVÁNÍ JADERNOU HUNĚÍ (POKUD NENÍ JIŽ ROZVINUT)

ROZHODOVÁNÍ O DALŠÍM VEDENÍ VÁLKY (ZAHÁJENÍ POSTUPNĚ ESKALACE)

NĚKOLIK DNŮ

1-2 HOD. I VÍCE

PODLE VŠLECHŮ PRŮZKUMŮ V ZÁVISLOSTI NA INFORMACÍCH O PŘÍSTUPNOSTI MEZISTEREČNÍ VLASTNÍCH PROSTŘEDKŮ PROTIVNÍKA

UPŘESŇOVÁNÍ CÍLŮ MANÉVRŮ PROSTŘEDKŮ PROTIVNÍKA A TĚCH BOJ SE ZHN KONVENČENÍMI PROSTŘEDKŮ

PODPORA BOJOVÉ ČINNOSTI POZEMNÍCH VOJÁK, BOJ O NADVLÁDU VE VZDUCHU VEDENÍ INTENZIVNÍHO PRŮZKUMU VE PROSPĚCH PROSTŘEDKŮ JADERNÉHO NAPADENÍ
NIČENÍ PROSTŘEDKŮ JADERNÉHO NAPADENÍ KONVENČENÍMI PROSTŘEDKY
OBJEVUJÍ PŘÍZNAKY NA PŘECHOD K JADERNÝM ZBRANÍM

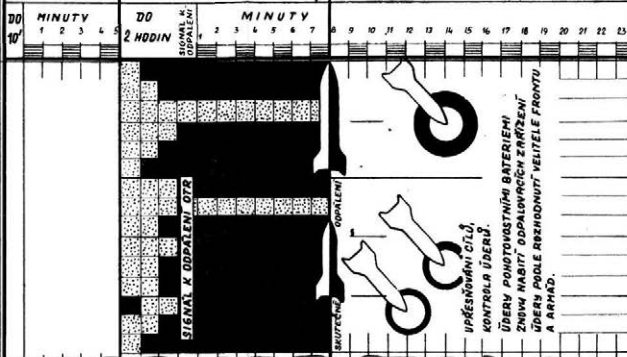
HRADNĚNÉ NASAZENÍ PRŮZKUM. LETECTVA

ČINNOST PROTIVNÍKA A VLASTNÍCH PROSTŘEDKŮ JADERNÉHO NAPADENÍ

PŘECHOD NA POUŽITÍ TAKTICKÝCH PROSTŘEDKŮ JAD. NAPADENÍ

PŘECHOD NA POUŽITÍ OPERAČNĚ TACTICKÝCH PROSTŘEDKŮ JAD. NAPADENÍ (PE, SE, TL)

VEDENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI S POUŽITÍM TACTICKÝCH A OPERAČNĚ TACTICKÝCH PROSTŘEDKŮ JADERNÉHO NAPADENÍ

ÚDERY PODLE ROZHODNUTÍ

VELITELŮ ARMÁD A DIVIZÍ

ÚDERY PODLE ROZHODNUTÍ

VELITELŮ ARMÁD A DIVIZÍ

PŘÍPRAVA NOSIČŮ

START NOSIČŮ

LET NA URČENÉ CÍLE

je třeba brát nikoliv jako šablonu, ale jako možnou metodickou pomůcku či variantu nebo velmi hrubé přiblížení možnému vývoji situace. Při tom je nutné předpokládat prolínání jednotlivých příznaků a činností a zkracování uvažovaných dob trvání.

Vedení války konvenčními prostředky a příprava k použití jaderných zbraní

Použití konvenčních prostředků ničení při zahájení agrese protivníkem není podle mého názoru jednoznačným odmítnutím jaderných zbraní jako možného prostředku k řešení stanovených zámyslů vůbec, avšak ukazuje, že protivník **dočasně upouští od jejich nasazení a pokouší se dosáhnout své cíle prozatím jinými prostředky.**

Vlastní prostředky jaderného napadení reagují na takto vzniklou situaci tím, že nepovolují ve sledování příznaků možného použití jaderných zbraní protivníkem a postupně snižují vysoký stupeň pohotovosti bojové techniky a obsluh na odpovídající úrovni.

Štáby využívají zvýšené možnosti průzkumu k získávání kvalitnějších podkladů o objektech úderů, upřesňují úkoly palebným jednotkám a koordinují směnu hotovostních jednotek a útvarů.

Příznaky, ukazující na možnost použití jaderných zbraní protivníkem, uvádějí služební pomůcky a předpisy. Upozorňují však na skutečnost, která z nich jasně vyplývá. Každý den, ve kterém vlastní vojska úspěšně splní své úkoly v boji (operaci), bude zvyšovat pravděpodobnost přechodu na jaderné zbraně protivníkem. Po určitém snížení stupňů pohotovosti u RV musí proto docházet opět k jejímu postupnému zvyšování. Rozhodující úlohu při tom sehrají zpravodajské orgány získáváním a vyhodnocováním příznaků o přípravě a stupňování úhrozy jaderné války.

V průběhu boje (operace), vedeného zatím bez jaderných zbraní, kromě přípravy na jejich možné použití je nutné organizovat a vést boj s prostředky jaderného napadení konvenčními prostředky, zejména letectvem a hlavním dělostřelectvem a snižovat tak jejich palebnou sílu.

V závěru tohoto období protivník již zřejmě dochází k poznání, že své zámysly a cíle dosud použitými prostředky ničení nesplní a přistupuje proto k další eskalaci a vydírání hrozbou použití prostředků hromadného ničení. Neúspěšné pokusy v tomto směru jej pak mohou přivést na další stupeň agrese — k použití jaderných zbraní taktického, příp. i operačně taktického významu.

Přechod na použití jaderných zbraní

Postupný přechod na použití jaderných zbraní může protivník zahájit nejdříve taktickými prostředky, tj. prostředky s dosahem do 100 km za přední okraj. Poněvadž však neexistuje přesné a vzájemně dohodnuté vymezení těchto zbraní, lze očekávat, že toto období bude krátké a brzy přeroste v další, kdy obě strany použijí i zbraně operačně taktické (u protivníka jde o typy PERSHING, SERGEANT, příp. prostředky taktického letectva). Podle informací z posledních cvičení protivníka nelze vyloučit, že přechod na jaderné zbraně se uskuteční současně taktickými i operačně taktickými prostředky.

Značnou výhodu bezesporu získá ten, kdo uskuteční úder s překvapením. Proto význam průzkumu v těchto okamžicích je mimořádný. Zejména na něm budou záviset včasné a úspěšné odvetné opatření vlastních vojsk.

Možný průběh činnosti jednotlivých vlastních prostředků jaderného napadení odpovídá zásadám, použitým při plánování 1JÚF v tomto období. Půjde o plnění velmi náročných úkolů při velení RVD a při obsluze jeho bojové techniky ve vysokých stupních pohotovosti.

Raketové vojsko frontu, příp. letectvo, bude přecházet na použití jaderných zbraní, ať již taktických nebo operačně taktických, podle nařízení a signálů nadřízeného velení. Pohotovost a schopnost jejich prostředků důsledně splnit tato nařízení však musí být podloženy dokonalou organizací, zabezpečeny předcházející přípravou a nenarušeny činnostmi protivníka nebo dlouhodobým udržováním vysokých stupňů pohotovosti.

Za hlavní zásady použití raketového vojska frontu v nových podmínkách, při zahájení agrese protivníkem konvenčními prostředky, při postupném přechodu k vedení boje (operace) jadernými zbraněmi s pravděpodobným vyloučením úderů strategických jaderných sil, považují zejména:

- v době zahájení agrese a při každém dalším přechodu na vyšší stupeň intenzity střetnutí (v tom i důležitá období operace, např. zasazování druhořadových svazů) mít vlastní prostředky jaderného napadení v nejvyšších možných stupních pohotovosti k úderům;

- udržovat těsnou součinnost se vševojskovými zpravodajskými orgány s cílem včas reagovat na informace o protivníkovi, zejména na příznaky jeho úmyslu přejít k použití jaderných zbraní; informace využívat nejen ke zvyšování pohotovosti, ale i při plánování manévru, přemísťování a technického zabezpečení;

- nepřetržitě, i v průběhu vedení boje (operace) konvenčními prostředky, **upřesňovat** rozdělení úderů na **objekty** a to nejen v podsystemu velení RVD, ale u letectva;

- do zahájení agrese a v průběhu vedení boje (operace) konvenčními prostředky uskutečňovat **manévr** v prostorech bojového rozmístění a přesuny vůbec jen v nejnútnejším případě, využívat podmínky ztěžující průzkum protivníka; manévr pohotovostmi uskutečňovat v základních postaveních; konkrétní činnost přísně sladit s opatřeními Plánu operačního maskování;

- nepřipustit narušení nepřetržitosti a pevného spojení štábů RVD s raketovými útvary a svazky a zabezpečit co nejrychlejší pronikání povelů a signálů;

- pružně reagovat na činnost protivníka manévrem stupňů pohotovosti palebných jednotek nevyjímaje SP 1, jehož udržování považují za důkaz zvládnuté organizace bojové činnosti a velení RVD.

Pokusil jsem se v článku sladit plánování činnosti vlastních prostředků jaderného napadení, zejména RVD, s novými názory na vedení boje (operace) omezenými prostředky ničení. Zabýval jsem se hlavně třemi důležitými fázemi v plánování — přípravou a zahájením agrese, vedením boje (operace) konvenčními prostředky a přípravou k použití jaderných zbraní a konečně postupným přechodem k jaderným prostředkům taktického a operačně taktického významu. Neuvažoval jsem zasazení strategických sil jaderného napadení.

Nepochybuji o tom, že budou další názory na tyto problémy, neboť jde o otázku velmi složité, umožňující mnoho variant řešení.

Dělostřelectvo

v

protipřípravě bez použití JZ

V článku chci alespoň z části přispět k řešení problémů protipřípravy a k tomu, aby především dělostřelečtí velitelé se jí zabývali v celé její složitosti, poněvadž v podmínkách bez použití prostředků jaderného napadení, nese hlavní tíhu protipřípravy především dělostřelectvo. Proto tuto situaci pokládám za základ dalších úvah.

Protipříprava jako jedno z opatření bránících se vojsk, v níž rozhodující roli má dělostřelectvo snou s letectvem, je více než kterékoli jiné závislé především na činnosti nepřítel. Na jeho možném zámyslu přiblížení se z výchozího postavení na čáru zteče a k tomu přijímaných nezbytných opatření, v nichž na čelním místě je jeho palebná příprava, na tom závisí nejen doba a trvání, ale i konkrétní způsob uskutečnění protipřípravy. Chceme-li proto kterékoli, byť jen dílčí opatření protipřípravy konkretizovat, musíme nezbytně vycházet z předpokladu nejpravděpodobnější a nejočekávanější činnosti nepřítel. Zvláštní důležitost nebude protipříprava především v tom případě, kdy u nepřítel lze očekávat přípravy a provedení **průlomu** obrany. Útok nepřítel z bezprostředního dotyku, ze zaujaté obrany, bude vyžadovat téměř vždy nezbytné přeskupení, které může snížit účinek překvapení. Proto častější případ bude zahájení útoku jednotkami a útvary, rozmístěnými mimo dotyk, které pod příkrytím čelních útvarů překonávají vzdálenost z výchozích prostorů na čáru zteče, aby s využitím výsledků palebné přípravy prolomily obranu protivníka a rozvíjely úspěch do hloubky.

Vševojskový předpoklad, z něhož vycházejí úvahy o organizaci a provedení protipřípravy, je uveden na **obr. 1.**

Nepřítel i vlastní útvary a svazky pod tíhou dřívější bojové činnosti, byly nuceny přejít do obrany. Proti silám 10 a 20 md nepřítel, který k hloubce obrany vyčlenil 112 tb (10 md)¹⁾ a jehož 10 md je zesílena dvěma dělostřeleckými oddíly, jsou zaznamenány vlastní 1 a 11 msd. Každá z nich je posílena jedním kanónovým dělostřeleckým oddílem a obě strany rozvinuly veškeré dělostřelectvo prvosledových pluků, brigád a divizí.

Za těchto předpokladů je vzájemný vztah dělostřelectva²⁾

u nepřítel

minometné baterie	8
houfnicové baterie (organ.)	12
(posil.)	4
kanónové baterie	4
houfnicové baterie 203	2
Celkem	30

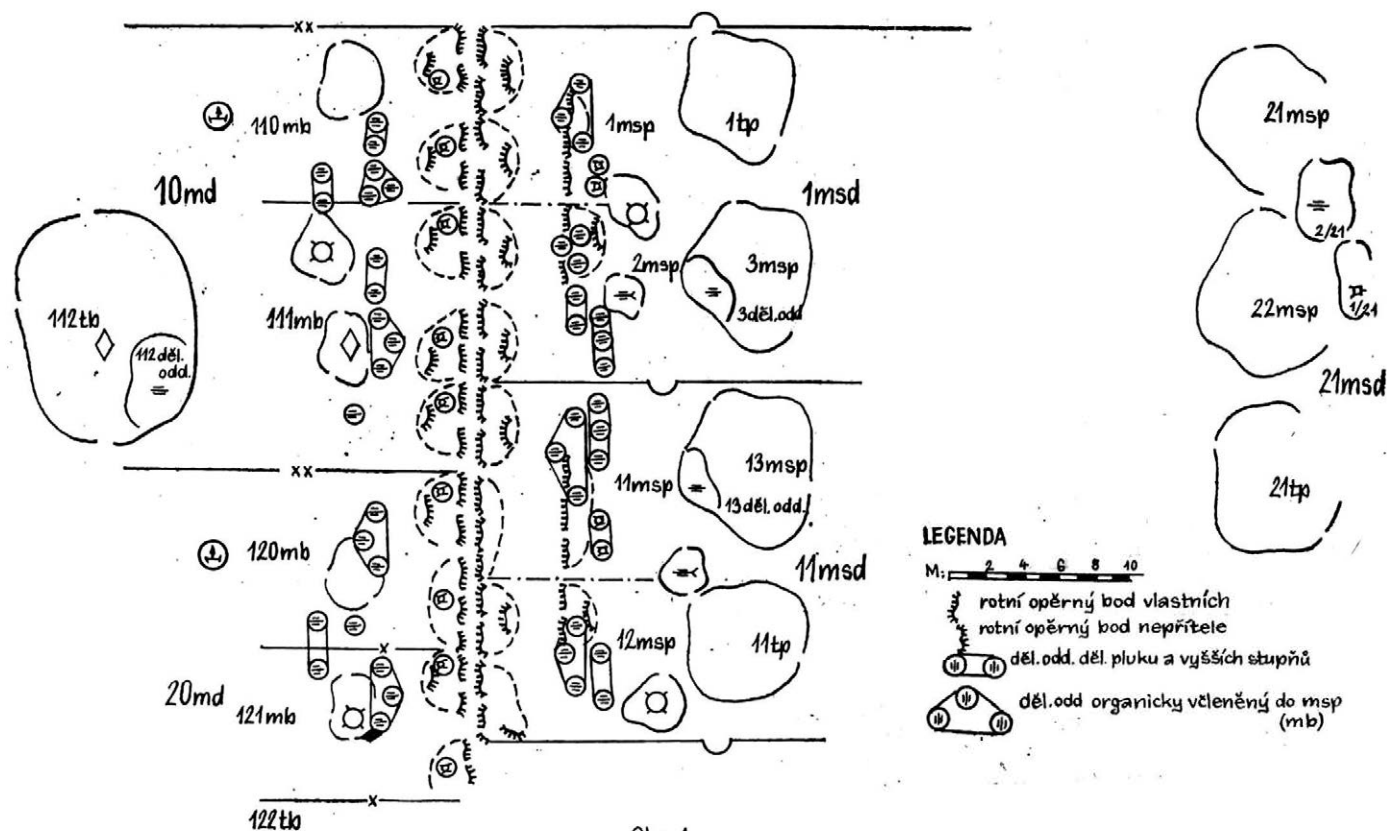
vlastní

minometné baterie	—
houfnicové baterie (organ.)	12
kanón. baterie (posil.)	6
houf. a RM bat. div.	8
Celkem	26

1) Číslování volím tak, aby bylo snáze zapamatovatelné a je zřejmé z obr. 1.

2) V poměrech jsem úmyslně nevyjádřil výpočty v hlavních (dělech), aby se tak propočty nekomplikovaly případnými ztrátami a nestejným počtem děl v bateriích.

SCHÉMA OBRANY A USKUPENÍ DĚLOSTŘELECTVA (varianta)

což při letném porovnání vytváří téměř rovnováhu sil. Uvážíme-li však, vzhledem k technickým možnostem, palebné využití, pak

a) v dostřelu vlastních raketometných a houfnicových baterií 152mm jsou z hlavních cílů nepřítele jeho prostředky hromadného ničení, tj. oddíly TR HJ a dvě baterie houfnic 203mm;

b) v dostřelu vlastních plukovních houfnicových baterií je asi 50 % nepřátelských baterií, organicky včleněných nebo přidělených prvosledovým brigádám, tj. 8 dělostřeleckých baterií, jejichž umlčení bude vyžadovat nejméně tentýž počet vlastních baterií. Lze tedy v nejvýhodnějším případě počítat s možností umlčení ještě dalších 4 minometných baterií nepřítele;

c) nepřátelské kanónové baterie 175mm jsou v dostřelu pouze posilových dělostřeleckých oddílů vlastních divízií, zatímco PL baterie HAWK jsou z daného předpokladu mimo dostřel dělostřelectva a při jejich neumlčení mohly by v případě protipřípravy vážně narušit plnění úkolů vlastním letectvem.

Z této úvahy vyplývají tudíž jednoznačně hlavní cíle, jejichž umlčování, případně ničení (u prostředků ZHN) bude hlavní úkol vlastního dělostřelectva. Jsou to především

- prostředky hromadného ničení nepřítele,
- část dělostřeleckých a minometných baterií.

K optimálnímu plnění těchto úkolů je nezbytná potřebná centralizace velení především na stupni divízií a dále aby hlavními cíli pro dělostřelectvo motostřeleckých pluků byly dělostřelecké a minometné baterie nepřítele, tj. aby na ně byl kladen jednoznačně úkol **protiminometné** a z části **protibaterijní činnosti** (k tomu jim musí být přiděleny i potřebné průzkumné prostředky), zatímco divizní dělostřelectvo povede boj s nepřátelskými bateriemi většího dosahu a bude umlčovat a ničit prostředky jaderného napadení nepřítele.

Tyto palebné úkoly, úzce centralizované na stupni divize a postoupené NRVD armády, vytvoří zpravidla základ paleb a ovlivní účast vlastních dělostřeleckých jednotek v protipřípravě.

Umlčením těchto prostředků nelze však počítat s tím, že by byl zmařen úmysl nepřítele přejít do útoku, zvláště předpokládáme-li, že k tomu účelu vytvoří nepřítele úderné uskupení přisunutím další 30 md. Bude pravděpodobně posílena také dvěma dělostřeleckými oddí-

ly a do průlomu zamýšlí nepřítele zapojit rovněž 112 tb, k níž se připojí i volné síly prvosledových brigád 10 md. Prostory soustředění hlavních sil, předurčených k průlomu, jsou umístěny zásadně mimo dostřel dělostřelectva a u 30 md budou téměř vždy vzdáleny více než 20 km. Konkrétní předpoklad je vyjádřen na obr. 2.

K zabezpečení průlomu v rámci palebné přípravy využije nepřítele veškeré dělostřelectvo, rozvinuté v obraně, v tom i části minometných baterií, působících v pásmu průlomu. Ke zvýšení palebné hodnoty je nutné předpokládat předsunutí a rozvinutí houfnicových baterií útočících brigád prvního sledu a veškerého divizního dělostřelectva zasazené 30 md. Bude předsunuto tak, aby se maximálně využil dostřel těchto jednotek bez nutnosti okamžitého přemisťování, především ne za boje o první obranné postavení protivníka. Při tom nelze vyloučit ani změnu palebných postavení dělostřelectva, zabezpečujícího obranný boj. Proto v této fázi budou kladeny zvýšené požadavky na průzkum všeho druhu, na jehož výsledcích bude záviset účinnost protipřípravy.

Zasazením uvedeného dělostřelectva nepřítele zvýší se tak jeho počty a to:

— houfnicové baterie (organ.)	9
	(posil.) 4
— kanónové baterie	2
— houfnicové baterie 203mm	1

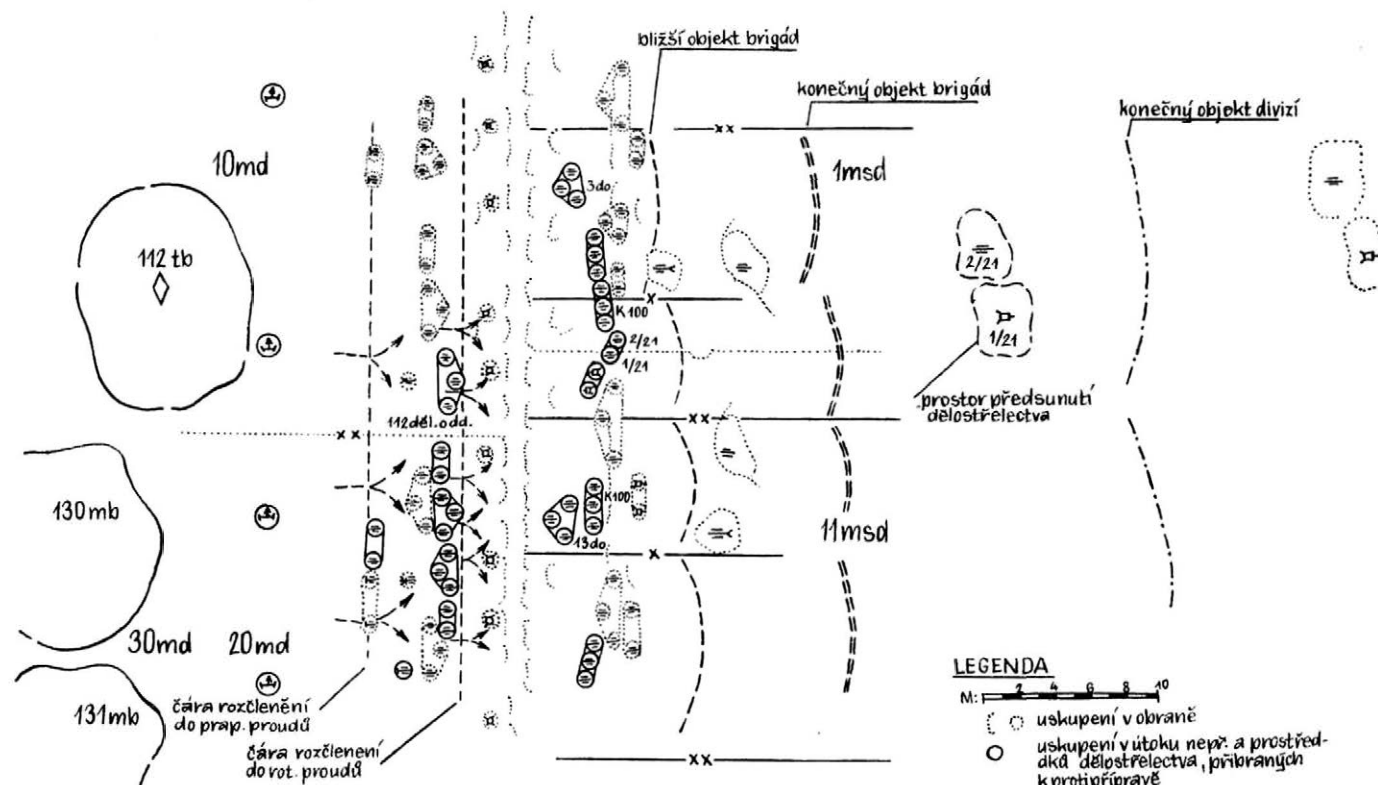
Celkem o 16 baterií

Oproti počtu dělostřeleckých jednotek obránce představuje to téměř 1,8 násobnou převahu dělostřelectva (46:26) nepřítele. I když předsunutím a rozvinutím nepřátelského dělostřelectva bude v dostřelu vlastního mnohem větší počet baterií (8 + 13), přesto za původního uskupení a počtu vlastního dělostřelectva stoupá objem dalších cílů, na něž nelze účinně působit. Naopak, značně roste možnost umlčení vlastního dělostřelectva. K cílům, umlčovaným dělostřelectvem při zabezpečení obranného boje, k nimž v podstatě patří nepřátelské ZHN a části dělostřelectva a minometů, přistupují další, neméně důležité:

- zvyšuje se počet prostředků ZHN a dělostřelectva,
- na bojišti se objevují další rozhodující cíle, např. PL baterie HAWK,
- důležité cíle jsou i přibližující a rozvíjející se tankové a mechanizované jednotky nepřítele.

Pokud proti těmto cílům bude působit jen dělostřelectvo bránících se útvarů

SCHÉMA PŘECHODU DO ÚTOKU A USKUPENÍ SIL PŘIBRANÝCH K PROTIPŘÍPRAVĚ (varianta)

Obr.2

a svazků (viz obr. 1), pak jeho palby budou zaměřeny na umlčování, případně ničení zjištěných prostředků ZHN nepřítel, jeho dělostřelectva a minometů. V průběhu boje přejdou pak v palby na rozvinující se jednotky nepřítel, především na čáře rozvinuté do rotních a četních proudů, posléze pak přehradné palby k zabránění zteče nepřítel.

Časové omezení protipřípravy ovlivňují především tato kritéria:

— okamžik soustředění se nepřátelských hlavních sil k útoku a tomu předcházející přesunutí a rozvinutí dělostřelectva,

— možný okamžik spuštění nepřátelské palebné přípravy, trvající zpravidla 20–30 minut,

— přesun a rozvinování vojsk nepřítel, přechod do praporečnických proudů ve vzdálenosti 8–10 km od předního okraje, což při rychlosti přesunu 15 km/h vytváří možnost zteče nejdříve za 40 minut, z čary rozvinuté do rotních proudů pak za poloviční dobu.

Výčet útvarů a jednotek dělostřelectva, rozmístěných v sestavě bránících se útvarů a svazků, je ke splnění tohoto opatření nedostačující. Nutné zvýšení jeho počtů, je možné za předpokladu, že

— budou přibírány ke střelbě ze ZPP divizní protitankové dělostřelecké oddíly, případně některé tankové jednotky,

— budou přesunuty dělostřelecké oddíly druhosledových pluků divizí prvního sledu,

— bude přesunuta část dělostřelectva divize druhého sledu, především oba oddíly dělostřeleckého pluku.

Tím se zvýší počet vlastního dělostřelectva v pásmu protipřípravy

— u plukovních houfnicových baterií	o 6 baterií
— u houfnicových a RM baterií div.	o 4 baterie
— u kanónových baterií	o 6 baterií

Celkem o 16 baterií

Tím se zvýší celkový počet vlastního dělostřelectva na 42 baterií, což vůči 46 bateriím nepřítel snižuje v daném pásmu jeho převahu z původního poměru 1,8 : 1 v jeho prospěch téměř na rovnováhu sil. Přitom je nutné počítat s přesunutím těchto prostředků, aby se tak maximálně využil jejich dostřel k palbě na cíle, umístěné především v hloubce sestavy nepřítel. Pak je možné toto použít;

— RM a divizní houfnicové baterie povedou palby na soustředěné, přesunující se a případně rozvinující se jednotky nepřítel;

— kanónové PT oddíly budou umlčovat nově zjištěné prostředky ZHN a baterie HAWK, při jejich neodhalení budou působit na přesunující se části nepřítel;

— plukovní houfnicové baterie z přesunutých postavení bude výhodně soustředit na nově zjištěné dělostřelecké baterie nepřítel nebo také na přesunující se jeho části.

Tím bude zabezpečeno palebné působení na

— všechny prostředky ZHN nepřítel a na část PL prostředků HAWK; nových baterií;

— na dva, případně čtyři přesunující se na 18 dělostřeleckých a minometných baterií.

Nelze opomenout ani tu skutečnost, že téměř veškeré dělostřelectvo nepřítel je samohybné. To vyžaduje palebné přepady s maximální kadencí po dobu 5 minut, čímž může být nepřítel kromě částečných ztrát donucen změnit palebné postavení. Skutečnost, že tato změna by byla vynucena u všech prostředků ZHN taktického dosahu a téměř poloviny dělostřeleckých baterií nepřítel, měla by za následek značné oslabení jím plánované palebné přípravy. Také napadení téměř čtyř přesunujících se proudů znamená narušení téměř 1/3 útočících prvosledových jednotek. Přijmeme-li tedy závěr, že každá z vlastních baterií, umlčujících dělostřelecké a minometné baterie nepřítel, provede v průběhu protipřípravy podle možnosti ještě jeden přepad na další dělostřeleckou nebo minometnou baterii nebo na přesunující se jednotky nepřítel, znamená to teoreticky možnost umlčet dalších jeho 18 baterií nebo 6 přesunujících se proudů.

Touto úvahou je zřejmé, že se protipříprava stává systémem na sebe navazujících několika palebných přepadů, vedených především na prostředky ZHN, na PL prostředky, na dělostřelecké a minometné baterie, ale i na přibližující se jednotky nepřítel, předurčené k útoku.

* * *

Kromě rozsahu palebných úkolů je ne méně důležité i **časové vymezení trvání protipřípravy** a jí předcházejících opatření, která jsou závislá především od výsledků vlastního průzkumu. Nejvhodnější je zahájit ji v okamžiku, kdy jsou nezvratně zjištěny přípravy k zahájení pře-

sunu hlavních sil nepřítele z vyčkávacího postavení (pokud je v dostřelu vlastního dělostřelectva, tj. ve vzdálenosti kolem 15 km), nejspíše při dosažení čáry rozvinutí do praporních proudů, což vymezuje časové období asi 60—40 minut před okamžikem možného zahájení zteče nepřítele. První palebný přepad musí vést současně části sil na soustředěné nebo přibližující se proudy nepřítele, hlavní úsilí však musí být soustředěno na umlčování (ničení) jeho prostředků hromadného ničení a dělostřelectva. Protipřiprava vedena všemi dělostřeleckými jednotkami bránících se vlastních jednotek i předsunutých přibraných útvarů a součástí musí být ukončena tak, aby předsunuté dělostřelectvo bylo vyvedeno ze zaujatých palebných postavení ještě do zahájení palebné přípravy nepřítele, tj. do 20—30 minut před očekávaným časem zahájení zteče („Č“).

Z toho tedy vyplývá, že

1. palebný přepad, vedený k umlčení (ničení) prostředků ZHN a PL prostředků, k umlčení části dělostřelectva a minometů a k přepadu přesunujících se jednotek bude proveden v době „Č“ — 60 (příp. 40);

2. palebný přepad, v němž pokračuje ničení ZHN a umlčování dělostřelectva a přicházejících sil

v době „Č“ — 50 (příp. 30)

ukončení protipřipravy

v době „Č“ — 40 (příp. 20)

Po této době organické a přidělené dělostřelectvo bránících se divizí pokračuje v boji s dělostřelectvem a minomety nepřítele, umlčuje přicházející a rozvinující se jeho části a zabezpečuje bojovou činnost vševojskových jednotek. Tím současně umožňuje přesun přibraného dělostřelectva a jeho návrat do sestavy vševojskových jednotek, protitankových a kanónových oddílů do hlavních palebných postavení.

K včasnému zaujetí sestavy dělostřelectva k protipřipravě je nutná řada opatření, která časově značně předbíhají protipřipravu. V rámci bránících se divizí jde především o přesunutí protitankového oddílu a dělostřeleckého oddílu druhosledového pluku, ze vzdálenosti 10—12 km od předsunutých palebných postavení. To při kalkulační rychlosti 20 km/h představuje dobu 30—36 minut k přesunu a spolu s časem, potřebným k rozvinutí a dosažení pohotovosti k palbě (ve dne 30, v noci 60 minut), celkově 60—70 minut ve dne, 90—100 minut v noci.

K zasazení části sil dělostřelectva divize druhého sledu je vhodné předsumout je ze sestavy vševojskových jednotek na vzdálenost 25—30 km od předního okraje tak, aby zůstalo mimo dostřel hlavněvého dělostřelectva nepřítele. K přesunu do dočasných postavení, vzdálených 30—40 km, je za stejných předpokladů třeba 90—120 minut pro rozvinutí ve dne 40, v noci 60 minut, takže celková pohotovost může být dosažena za 130—140 minut ve dne, za 150—180 minut v noci.

Z těchto kalkulací je zřejmé, že rozkaz k zahájení opatření, nutných k protipřipravě (která budou uskutečňována především v noci), musí být v průměru 3 hodiny před jejím zahájením. Z toho vyplývá, že na stupni armády musí být opatření vyřešena téměř 5 hodin před očekávanou dobou zteče nepřítele.

Problém zůstává, z kterých palebných postavení má uskutečnit protipřipravu dělostřelectvo, zabezpečující obranný boj vševojskových jednotek. Podporou boje, tj. dřívější palebnou činností, mohlo by dojít k jeho odhalení nepřítelem, což by mohlo vést ke zmaření protipřipravy. Je proto výhodné, aby toto dělostřelectvo po částech zaujalo záložní palebná postavení, v nichž by však ve většině případů po skončení protipřipravy zůstalo. To tedy ovlivní i nároky na jejich ženijní vybavení. Přesto však je tento jistě oprávněný záměr omezen prostorem. Vydeme-li z předpokladu, že přední okraj prostoru palebných postavení dělostřelectva bude ve vzdálenosti nejméně 3 km od vlastního předního okraje obrany (čímž dělostřelecké jednotky v něm umístěné budou mimo dosah palby nepřátelských minometů) a vzhledem k požadavkům maximálně využít dostřelu, nebude tento prostor hlubší než 5 km, pak při uvažované šířce prostoru 36 km bude mít celkovou plochu 18 km². Je-li 50—60 % terénu nezpůsobilého nebo nevhodného k rozvinutí dělostřelectva (v tom se počítá i terén, obsazený vševojskovými jednotkami a jednotkami druhů vojsk), zbývá na rozmístění kalkulovaných 42 baterií plocha 72—90 km². To tedy vytváří hustotu 1 dělostřelecké baterie na 1,7—2,1 km². Tento fakt nesporně dokazuje, že i samotné rozmístění dělostřeleckých útvarů a jednotek, účastníků se protipřipravou, je problém velice vážný.

Vlastní organizace protipřipravy, plánovaná na hodnotu alespoň dvou svazků nepřítele, nemůže být jen záležitostí oddělení RVD armády. Naopak, na její přípravě se musí podílet všechny nižší stupně, především oddělení ND divizí v obraně. Hlavní pozornost musí být soustředě-

na na průzkum všeho druhu, aby včas zjistil hlavní cíle nepřítele, umlčované během protipřiprav, především pak jeho ZHN, dělostřelecké a minometné baterie. Bezprostředně po jejich odhalení musí být připravována palba. Ne všechny cíle jsou však zjištěny současně a proto i příprava palby a určování cílů, zahrnutých a umlčovaných v době protipřiprav, má určité časové trvání. Plynulé předávání těchto údajů zdola nahoru, až do štábu RVD armády, vytváří pak spolu s výsledky průzkumu vševojskových jednotek a údaji, získanými od ostatních druhů vojsk, nebytné podklady k sestavení konečné struktury protipřiprav.

Nikoli bezvýznamnou je také otázka spotřeby střeliva, kterou však vzhledem k rozsahu příspěvku vědomě nerozvádím.

Závěrem považuji za nutné zdůraznit, že

— protipřiprava i za boje bez použití JZ je jedním z rozhodujících, neobyčejně složitých a na organizaci, přípravu i vlastní provedení náročným opatřením, jehož úspěch je podmíněn mj. vysokou centralizací velení. Proto řídicím stupněm bude zpravidla štáb RVD armády;

— k realizaci všech opatření, která budou uskutečňována především v noci, je potřebná doba zpravidla několik hodin,

z čehož na vlastní intenzivní palebnou činnost připadá přibližně doba asi 20 minut;

— hlavní cíle, na jejichž umlčení (ničení) se bude podílet dělostřelectvo, jsou především ZHN nepřítele a jeho PL prostředky, jejichž umlčením se umožní činnost vlastního letectva v protipřipravě i bezprostředně po ní. Další, neméně důležité cíle, jsou dělostřelecké a minometné baterie a přesunující se a rozvíjející se jednotky nepřítele, na které bude vedena palba na křížovatkách, při výchozech z osad apod.;

— významný je okamžik zahájení protipřiprav a její trvání, které v rozhodující míře jsou ovlivněny výsledky průzkumu. S tím souvisí i široká aktivace vlastních průzkumných prostředků, umožňujících opravování palby a zjištění palebných účinků.

Jsou jistě i další, neméně závažné problémy, které s organizací a uskutečněním protipřiprav velmi úzce souvisí. Věřím, že zamyšlení se nad uvedenou problematikou přispěje k tomu, že jak vševojskoví velitelé, tak především dělostřelečtí velitelé a příslušníci štábů útvarů a svazků si uvědomí svůj podíl i důležitost nejen protipřiprav, ale s tím související podmíněnost výsledků celého obranného boje.

Vliv ZHN na ženijní zabezpečení přesunu

Vojska za přesunu mohou být kdekoli napadena zbraněmi hromadného ničení nepřítel. V důsledku používání zbraní hromadného ničení mohou vzniknout závaly, požáry, nálevky velkých rozměrů s vysokou úrovní radiace, mohou být přerušeny cesty a zničením přehradních hrází může dojít k zátopám. Velké plochy terénu, ovzduší a vodní zdroje mohou být zamořené radioaktivními látkami, chemickými a biologickými bojovými prostředky.

Na ženijní zabezpečení přesunu na vozidlech mají ze zbraní hromadného ničení největší vliv jaderné zbraně a zápalné látky. V článku rozeberu ženijní opatření ochrany před účinky ZHN a ženijní opatření při odstraňování následků jejich použití.

Ženijní opatření ochrany před jadernými výbuchy a zápalnými látkami

Základem ochrany vojsk před jadernými výbuchy je rozptylování, využívání přírodních ochranných a maskovacích vlastností terénu a ochranných staveb s cílem zamezit, aby jedním jaderným výbuchem byly vyřazeny sousední prapory nebo je jich část. Za přesunu na vozidlech jsou vojska vázána na cesty a proto požadavek rozptylování ovlivňuje jak délku mezer mezi prapory (oddíly), tak vzdálenosti mezi sousedními cestami. V současné době se při podrobných rozborech předpokládá jaderný výbuch střední mohutnosti, což vyžaduje vzdálenost mezi sousedními cestami 5 km.

Členitý terén s dostatečným množstvím přírodních masek podstatně zmenšuje plochu ničení vojsk jadernými výbuchy, svou nepřehledností ztěžuje nepříteli průzkum a usnadňuje maskování vlastním vojskům. Takový terén je výhodný k manévru i rozmístování vojsk, pokud se podaří překonat jeho negativní vlastnosti.

Ve členitém terénu bývá totiž dostatek souvislých lesů, ve kterých může dojít k zavalení vojsk. Kromě toho lesní komplexy, zvláště za suchého počasí a při dobré viditelnosti, umožňují rychlé šíření požárů. Také ve velkých osadách s vícepatrovými budovami může snadno dojít k zavalení vojsk a k rychlému šíření požárů. Proto je účelné, aby cesty určené k přesunu, neprocházely souvislými lesy, většími osadami a podobnými místy, ať už ve členitém terénu nebo v rovině.

Rovněž velké zastávky a odpočinky by měly být určovány mimo větší osady a mimo souvislé zalesněné prostory. K rozmístování vojsk je nejvhodnější terén s dostatečným množstvím izolovaných přírodních masek, jako např. menších lesíků, osad, provozoven a sadů, které jsou s mezerami — přírodními protipožárními pásy — rozsety po terénu. Vojska by měla být v prostorech odpočinků rozmístěna tak, aby mohla rychle opustit určené prostory v případě vzniku nehasitelného požáru a tak, aby nezůstala trvale uvězněna případnými závaly. Tomuto zámyslu odpovídá rozmístování jednotek do sadů a malých osad, podél okrajů lesa, podél lesních průseků a lesních cest nedaleko okrajů lesa.

Prostor velké zastávky nebo odpočinku může být značně znehodnocen snadno zápalnými látkami. Spotřeba kyslíku při požáru na větší ploše způsobuje „požární bouři“ při které silné vzdušné proudy směřují do středu plošného požáru a vytvářejí velké vzdušné víry s účinky větrné smrště. Vzdušné víry mohou vynést do velké výše i těžké hořící předměty a zanést je velmi daleko. Zvýšení protipožární ochrany v prostoru velké zastávky nebo odpočinku, by vyžadovalo odstranění snadno zápalné látky a učinit další opatření ke ztišení vznícení a rozcnícení těchto látek po okolí tlakovou vlnou nebo vzdušným vírem. Tyto práce jsou velmi náročné a nejsou ani uskutečnitelné. Proto je nutné,

místa s větším množstvím snadno zápalných látek neobsazovat, čímž ovšem problém snadno zápalných látek v širším měřítku vyřešen není.

Přírodní ochranné vlastnosti terénu je vhodné doplňovat zřizováním ochranných staveb. Rozsah a druh zřizovaných ochranných staveb závisí na možnostech, na činnosti a době setrvávání vojsk v zaujatém prostoru. Proto vojska uskutečňují takové úpravy, které budou moci časově využít. V prostoru odpočinku setrvávají vojska během dne nebo v noci. S ohledem na předpokládanou činnost vojsk a jejich odpočinek není ruční zřizování ochranných staveb ve velkém měřítku vhodné; předpokládáme, že jednoduché okopy si bude hloubit jen strážní zajištění. Jednotky ženijních strojů jsou v podobné situaci jako ostatní vojska. Kontrolují stav ženijní a ostatní techniky a její technické ošetření, odstraňují závady na technice, doplňují pohonné hmoty, vydávají stravu a odpočívají. Má-li být použita ženijní technika ke zřizování ochranných staveb, pak by to neměla být technika přesunovaná po cestách, ale přepravovaná vzduchem. Tato lehká ženijní technika může být použita k úpravě nejdůležitějších míst velení, před jejich zaujetím. Může hloubit ochranné okopy pro štábní autobusy anebo stavební jamy pro samovyprošťovací úkryty, přepravované rovněž vzdušnou cestou.

Ženijní opatření při odstraňování následků po použití jaderných a zápalných látek

Do ženijní oblasti odstraňování následků po použití jaderných zbraní a zápalných látek patří úprava cest a obnova objektů na nich, hašení požárů, zřizování průchodů v závalech, vyprošťování zavalených osob a techniky, dezaktivace pitné vody, překonávání zatopeného terénu a překonávání nálevek vzniklých po výbuších jaderných min, položených diverzními skupinami nepříteli na směru přesunu našich vojsk. Způsob plnění některých z uvedených úkolů byl již na různých místech rozebírán a proto se zaměřím na méně publikované problémy hašení požárů, zřizování průchodů v závalech, překonávání zatopeného terénu a překonávání nálevek vzniklých po výbuších jaderných min.

Hašení nebo lokalizace požárů v poli uskutečňují ženijní jednotky a protipožární skupiny cvičené u každé rotě, baterie a u jednotek zabezpečujících místa velení. V případě potřeby zúčastňují se hašení všechna vojska přítomná v prostoru požáru. Prozatím se počítá s používáním ha-

sících prostředků, což není vyhovující řešení. Ze současných prostředků se k hašení požárů v poli nejlépe hodí chemické hasící přístroje, jimiž by bylo vhodné postupně vybavit ženijní jednotky, protipožární skupiny a jednotky zabezpečující místa velení.

Způsob hašení či lokalizace požáru za přesunu, za velké zastávky nebo v prostoru odpočinku, jsou závislé na konkrétní situaci. Požáry v prostoru odpočinku se hasí nebo lokalizují a není-li možné jedno ani druhé, uskuteční vojska manévry do záložního prostoru odpočinku. Šíří-li se požár směrem kterým by mohl ohrozit vojska za přesunu nebo v prostoru odpočinku, bude účelné vyslat k lokalizaci požáru část ženijních jednotek a případně část protipožárních skupin. Tyto jednotky mohou být přesunuty na vozidlech nebo přepraveny vrtulníky. V této situaci může být v terénu preventivně vytvořen nehořlavý pás vzdušnou cestou. Nehořlavý pás může vzniknout rozprašením chemických látek, které se ve velkém žáru mění v těžké plyny. Tyto plyny vytlačují kyslík a tím hasí požár.

Prochází-li cesty určené k přesunu zavalenými menšími osadami, musíme vždy uvážit, která jednotka a jakou techniku může závaly včas odstranit před příchodem vojsk nebo zda je vhodné využít objízdky. Větším osadám s vícepatrovými budovami se vyhýbáme.

Zřídí průchod v lesním závalu, vzniklém po jaderném výbuchu, je velmi nesnadný úkol. Pásmo požárů má často větší rozměr než pásmo závalů. Uvolnění cesty v takovém prostředí by vyžadovalo udušit požár těžkými plyny vytlačujícími kyslík a pak vytvořit průchody rychlořeznou technikou nebo trhavinami.

Ženijní jednotky pracující v průchodu a vojska přesunující se průchodem, musejí být opatřeny kyslíkovými dýchacími přístroji. Kromě toho výbušné motory bojové, dopravní a ženijní techniky musely by být upraveny k práci v prostoru bez kyslíku. V současných podmínkách může být řízen průchod zpravidla jen v okrajové části lesního závalu (v pásmu částečných závalů) a to za předpokladu, že k jadernému výbuchu došlo za vlhkého počasí a za špatné viditelnosti. V jiných podmínkách je nutné obejít. Cesty je možné uvolnit později, po vyhasnutí požáru.

Terén v povodí vodního toku může být zatopený v důsledku zničení přehradní hráze. Voda pronikající otvorem v přehradní hrázi vytváří průlomovou vlnu, která ničí mosty, budovy a jiná zařízení stojící jí v cestě. Pod přehradní hrází, po

Tabulka 1

Ráže jaderné miny v kt	Rozměry nálevky v m		Úroveň radiace na okraji v r/h			
	průměr	hloubka	hodin po výbuchu			
			1	10	50	100
0,02	8—25	1,6—6,5	80—650	5—40	1—6	do 1,5
0,5	24—64	5—17	1150—16250	75—1050	10—150	3—40
1	30—80	6—21	2100—32800	140—2130	19—300	5—80

klesnutí průlomové vlny, zůstávají na terénu nánosy bahna, šterku a písku a velké množství nejrůznějších zachycených předmětů, jako jsou části konstrukcí budov, nebo vyvrácené stromy. U řečiště, přímo pod přehradní hrází, jsou cesty úplně zničené, podemleté a konstrukce vozovky je zpravidla odplavená.

Průlomová vlna téměř znemožňuje jakoukoliv přepravu po celou dobu svého působení. Plavidlová a přívozová přepraviště je možné zřítit v době, ve které rychlost proudu klesne na 2 až 3 m/vt., neplavou-li již po hladině nejrůznější předměty. Zřizovat plovoucí a nízkovodní mosty je vhodné až po úplném poklesu hladiny a po ustálení vodního stavu v řece.

Terén pod nánosy bahna, šterku a písku bude zpravidla neúrodný a proto je nutné pohyb usměrnit na silnice. Rovněž prostory přepravišť jsou vázány na přístupové silnice, z nichž je třeba na obou stranách řečiště odstranit nánosy a uvázle předměty. K odstranění nánosů se používá ženijní technika, případně bojová nebo dopravní technika, opatřená buldozerovou radlicí. Na přístupových silnicích organizujeme pořádkovou službu jako v těžko průchodném terénu.

Nepřítel může klást na směr přesunu našich vojsk jaderné miny. K tomu může používat diverzní skupiny vybavené jadernými minami malé ráže. Po výbuchu jaderné miny vzniká nálevka, v jejím okolí silné radioaktivní zamoření terénu, ve směru větru radioaktivní stopa, v lese nebo v osadě zával a při výbuchu povrchově uložené jaderné miny může vzniknout i požár. Rozměry nálevky a úroveň radioaktivního zamoření terénu závisí na ráži jaderné miny, na hloubce jejího uložení a na druhu zeminy. Některé údaje o následcích výbuchu jaderných min malých ráží uvádí tabulka 1.

První ženijní opatření k překonání ná-

levky je vyhledat a využít objížďky. Až později, v závislosti na poklesu radiace, mohou následovat další opatření, např. přemostění nálevky. Při úpravě nálevky po výbuších jaderných min a také při úpravě cest v zamořeném terénu je nutné dbát na to, aby ozáření pracovníků nepřekročilo stanovené normy a případně je střídat. K práci v terénu zamořeném radioaktivními látkami je výhodná přizpůsobená ženijní technika a zvláště tanky vybavené radlicí. V budoucnu se k práci v zamořeném terénu bude používat technika ovládaná na dálku.

K ochraně vojsk před účinky zbraní hromadného ničení je důležité správně využívat přírodní ochranné a maskovací vlastnosti terénu a to jak za přesunu, tak i v prostorech odpočinku. Cesty k přesunu a prostory odpočinku volíme tak, aby jednotkám nehrozilo zavalení a aby jim bylo umožněno uniknout nehasitelným požárům. Velkou pozorovost vyžadují protipožární opatření.

Při oboustranném používání zbraní hromadného ničení je terén značně devastován. Vysoké tempo přesunu vojsk je ohrožováno nejrůznějšími zátarasy, v nichž nejzávažnější jsou radioaktivně zamořené nálevky po pozemních jaderných výbuších a po výbuších jaderných min, požáry, závaly a terén zatopený v důsledku zničení přehradních hrází.

Práce související s úpravou cest, rozrušených výbuchem jaderných min a s překonáváním nálevky, vzniklých po výbuchu jaderných min, je možné zahájit až po poklesu vysoké úrovně radiace na přijatelnou míru. Průlomová vlna může být někdy překonána obejitím protiproudě zničené přehradní hráze. Není-li to možné, musíme s přepravou vojsk zpravidla vyčkat až hladina vody v řece klesne na normální stav.

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Rozvoj výsadkových a vznik aeromobilních svazků

Historické zkušenosti ukazují, že důležitou podmínkou dosažení vítězství v operaci a boji je harmonické sladení možností hlavních druhů zbraní a mobilnosti vojsk v souladu s jejich organizačními formami a způsoby činnosti technických prostředků boje. Čím více roste ničivá síla a dosah hlavních druhů zbraní, tím vyšší mobilnost vyžadujeme od vojsk, aby včas mohla využít výsledků jejich činnosti. Přitom je důležité aby vybavení, organizace a způsoby činnosti vševojskových svazků a útvarů umožnily předejít protivníka v manévru a zničit jeho vojska dokud neobnoví jejich bojeschopnosti, nebo zabránit zasažení čerstvých sil.

V posledních letech hlavní mocnosti věnují zvýšenou pozornost rozvoji rozhodujícího prostředku boje — raketovým jaderným zbraním. Zvýšila se mobilnost vojsk, většinou s využitím existujících prostředků dopravy a vedení boje, dále ukončením motomechanizace s hlavním důrazem na masové využití kolových a pásových vozidel. Na základě toho se zvýšila pohyblivost a manévrovost svazů a svazků, která však ještě neodpovídá požavkům na využití výsledků jaderných úderů a vedení frontových a armádních útočných operací v podmínkách hromadného použití jaderných zbraní.

Ve vojenské teorii a praxi budeme řešit neodkladný úkol — určit efektivní cestu k zásadnímu zvýšení mobilnosti pozemních vojsk, najít k tomu účelu nové prostředky, organizační struktury a způsoby činnosti. Vojska musí mít dostatek sil a přitom mobilnost, která bude nezávislá na podmínkách terénu. Tuto možnost zabezpečuje letectvo.

Letouny mají velkou rychlost. Vojska, která je používají, dosahují velké rychlosti a manévrovosti. Mohou překonávat velké vzdálenosti, rychle se pohybovat ve zničených prostorech, závalech, požárech, zatopených prostorech a pásmech radioaktivního zamoření a provádět překvapivé údery. Vzdušná mobilita, jinak zvaná aeromobilita — je důležitým prostředkem dopravy pozemních vojsk, bojového a materiálního zabezpečení, efektivního řešení otázek velení a spojení.

Upraveno ze sovětského tisku

Zvýšila se také úderná a palebná síla vojsk,

Praxe dokazuje, že vrtulníky vyzbrojené různými zbraněmi stávají se u pozemních vojsk nepostradatelným prostředkem k řešení palebných úkolů. Ve složité pozemní situaci, při rychlém spádu bojové činnosti jsou schopny přemísťovat se spolu s vojsky a plnit údery podle požadavků vševojskového velitele. Údery mohou plnit i v přímé blízkosti vlastních vojsk. S využitím lehkých vrtulníků můžeme vytvořit nový pohyblivý prostředek vedení boje, který má značné výhody oproti pozemním vozidlům při zabezpečování úderných možností vševojskových svazků v podmínkách jaderné války.

Sovětská armáda udělala v oblasti aerizace již mnoho, zvláště za poslední 2 až 3 roky. Rozšířila materiální bázi jak ve výrobě letounů, tak ve vývoji nových typů, potřebných v budoucí válce. Položila základ pro širokou organizační strukturu aeromobilních vojsk. Řeší experimenty nových organizačních forem vojsk, způsobů bojové činnosti s hromadným použitím letounů k řešení různých úkolů v operaci a vševojskovém boji. Dosud však nevyřešila všechny problémy v těchto otázkách. Především v teoretickém plánu bude nutné objasnit všechny cílevědomé cesty aerizace a sladit tento proces vzhledem k potřebám pozemních vojsk a možnostem perspektivního rozvoje letounů. K řešení tohoto vědeckotechnického problému dává praxe dostatek podkladových materiálů.

Sovětský průmysl je schopen vyrábět letouny různého určení o nosnosti několika desítek kilogramů do 50–80 tun i více. V souladu s potřebami vojsk část letounů se využívá jako dopravní a pomocné prostředky a druhá část jako pohyblivé vojskové prostředky vedení boje. Toto použití letounů je běžné na vojenských cvičeních a manévrech a také v bojové praxi některých armád.

Efektivnost využití letounů závisí nejen na jejich nosnosti a přizpůsobení pro různé účely. Je důležité, aby organizační formy odpovídaly konkrétním podmínkám jejich použití. Zkušenosti dnešní doby a výsledky teoretických bádání dávají předpoklad, že k uskutečnění aerizace jsou dvě hlavní cesty.

První je charakteristická zvýšením letecké dopravní kapacity pozemních, tj. mostotřeleckých a tankových svazků, útvarů a jednotek, s cílem přizpůsobit je k přepravě vzduchem. Tato cesta předvídá také částečné využití těchto letounů v pozemním boji k řešení palebných a pomocných úkolů. Zvýšení přepravní kapacity vojsk je možné docílit přizpůsobením techniky

i výzbroje pro přepravu v letounech a vyvinutím nových typů letounů k zabezpečení přepravy těžké techniky a výzbroje. Zde se setkáváme s těžkostmi, podmíněnými zvláštnostmi určení a vybavení pozemních svazků. Protože jejich hlavní určení je uskutečňovat silné údery na zemi, v jejich výzbroji je velký počet těžké techniky, který vyžaduje k přepravě velký počet letounů o velké nosnosti. Např. mostotřelecká divize dnešní organizace bude potřebovat na přepravu 260 těžkých a 860 středních letounů nebo vrtulníků. Na otázku, zda je to možné uskutečnit, odpovídají zahraniční zkušenosti. Těmito otázkám věnují v zahraničí zvýšenou pozornost a není to náhodou. Přepravy v operaci „BIG LIFT“ a také speciální mobilní síly NATO v praxi prokázaly jasně svoji efektivnost. V současné době, kdy se projevují tendence postupného vyvážení pozemních vojsk USA z Evropy, připisují Američané tomuto způsobu přeprav velký význam.

Druhá cesta aerizace je charakteristická rozvojem aerizovaných, tj. speciálně přizpůsobených výsadkových a aeromobilních svazků k přepravě vzduchem. Jsou vyzbrojované a organizované tak, aby se mohly co nejrychleji přepravovat v letounech a uskutečňovat bleskové útoky ze vzduchu. S použitím poměrně malého počtu letounů mohou být rychleji než vševojskové svazky zasazeny do sražení ze vzdálených prostorů a potom pronikat do velké hloubky sestavy protivníka bez ohledu na schůdnost terénu.

V souvislosti s požadavky, které vyplývají z charakteru a podmínek vedení budoucích operací, výsadkové svazky se rozvíjejí jako strategické a aeromobilní svazky jako prostředek operačního vedení.

Výsadkové svazky jsou určeny k vedení bojové činnosti v hloubce týlu protivníka, přepravují se vzduchem v organizačně přizpůsobených letounech — v letounech VDL typu An-12. Zvláště tyto letouny jsou základem našich názorů na použití výsadkových divizí a jsou rovněž technickým prostředkem k jejich vysazení, jejich výzbroje a organizace.

V nejbližších letech bude VDL pozůstat převážně ze středních letounů, zabezpečujících vysazování výsadků do hloubky 800 — 1000 km a více. Je důležité, aby v těchto letounech bylo možné přepravovat i nové druhy jaderné výzbroje, PL výzbroje a bojová vozidla.

Možnosti výsadkových svazků ještě více vzrostou konstrukcí letounu An-22. V těchto letounech se mohou přepravit do určených prostorů na kterémkoli kontinentě, a s využitím úderů strategických

prostředků dokončit zničení nepřítele, nebo nedopustit obnovení jeho vojenského potenciálu.

Aeromobilní svazky jsou principiálně novým prostředkem k plnění úkolů ve frontových a armádních operacích. Jejich vzorem byla zkušební vrtulníková brigáda, použitá na cvičení „DNĚPR“. Termín „aeromobilní“ nejlépe odpovídá těmto svazkům a útvarům — jejich schopnosti organickými prostředky plnit bojové úkoly ze vzduchu v průběhu plnění úkolů. Název „vrtulníkové“, který charakterizuje nové svazky z hlediska prostředků jejich přepravy, je méně výstižný. Proč? Za prvé nové svazky se vši pravděpodobností budou zabezpečovány i jinými letouny. Za druhé tohoto termínu už používáme při přepravách útvarů a zbraní vrtulníky.

Velkou chybou by bylo pokládat nové svazky za druh výsadkových uskupení, tj, přiklonit se ke starému způsobu použití — výsadek se vysadí a vede boj a letouny se co možná nejrychleji vracejí za čáru dotyku. Důležitým rozdílným rysem je právě organická příslušnost letounů k výsadku, které kromě přepravy mohou být použity k plnění vševojskových úkolů ve všech obdobích bojové činnosti, v tom i k činnosti na bojišti.

Aeromobilní svazky budou mít řadu zvláštností, které umožňují použít úplně nových způsobů bojové činnosti. Nejdůležitějšími mohou být

- vysoká mobilita a nezávislost na podmínkách terénu,

- schopnost střídat rychlý pohyb vzduchem s činností na zemi,

- schopnost organickými prostředky provádět zteče ze vzduchu,

- během celé své činnosti rychle se rozptylovat s cílem snížit ztráty a rychle soustředit síly k vytvoření potřebné převahy.

V čem je podstata kvality těchto nových svazků a útvarů?

Především díky vysokému stupni mobility a nezávislosti na terénu aeromobilní svazky a útvary mohou být zasazeny do sražení podle vývoje situace. Jsou nejlépe schopny zabezpečit rozvinutí rychlého útoku ve frontových armádních operacích v podmínkách velkého zničení, požárů, závalů, potop a prostorů radioaktivního zamoření. Tyto svazky mají zvláštní schopnost překonávat vodní překážky a jiné přírodní překážky operačního významu a vést bojovou činnost v těžce dostupném terénu.

Zvláštní význam má schopnost vojsk střídat rychlý pohyb ve vzduchu s činností

na zemi a organickými prostředky útočit ze vzduchu během celého trvání plnění bojových úkolů. Je to úplně nový jev v oblasti operačního umění a taktiky. Vzniká jako odvetná reakce na rozvoj jaderných zbraní, ovšem v závislosti na možnostech existujících letounů. Je předchůdcem nových způsobů bojové činnosti, které je uvedou do souladu s novými prostředky boje.

Organické letouny se silnými komplexy různé palubní výzbroje umožňují vytvářet hromadné palby v krátké době, plnit celou řadu palebných úderů ze vzduchu na různé cíle, udržovat značné vzdálenosti od sebe a stálý palebný doprovod vojsk nezávisle na podmínkách terénu a na změnách situace.

Schopnost vojsk k rychlému rozptýlení a soustředění, odpovídající podmínkám jaderné války, je velmi hodnotná. S takovýmí vlastnostmi aeromobilní svazky a jejich útvary mohou efektivně působit na širokém úseku a rychle vytvářet převahu na potřebných místech.

Z toho vyplývá, že organizace aeromobilních svazků je nejdůležitějším výsledkem aerizace, která nejen podstatně zvýšila mobilitu pozemních vojsk v podmínkách budoucí války, ale i značně zvýšila jejich palebnou a údernou sílu. Na stupni front a armáda vznikl prostředek umožňující ve složité pozemní situaci včas využívat výsledků jaderných úderů, docílit vysoké tempo útoku, rychle překonávat obranu nepřítele včetně jaderných zátarasů a úspěšně vést bojovou činnost v těžko dostupných prostorech.

Netvrdíme, že s použitím těchto svazků nenastanou složité problémy. Bude jich mnoho, např. překonávání PL paleb a zabezpečení všech druhů. Celou řadu úkolů bude třeba řešit jinak, než u jiných vševojskových svazků. Také místo nových svazků u pozemních vojsk může mít několik zvláštností.

První výsledky teoretického výzkumu a zkušenosti z manévru „DNĚPR“ potvrdily, že aeromobilní svazky se značně liší od všech vševojskových uskupení, zejména pokud jde o zásobování, organizaci a taktiku činnosti. To znamená, že vznikl nový druh vojska se specifickými operačně taktickými vlastnostmi a možnostmi. Je schopen plnit řadu úkolů, které jsou vlastní jen pro tato uskupení a vedle jejich plnění může být použit i k plnění tradičních úkolů v různých druzích bojové činnosti.

Vzhledem k ekonomickým a bojovým faktorům je účelné mít aeromobilní svazky v podřízenosti frontu. Podle stupně rozvoje a vytvoření materiálně technické

základny jejich důležitost a místo v sestavě pozemních vojsk bude vzrůstat. Vznikne možnost organizovat tyto svazky v armádách. Není ani vyloučeno, že aeromobilní jednotky budou začleněny do organizační struktury vševojskových svazků.

V současné době, kdy většina letounů je v podřízenosti letectva, je řešení této otázky ztíženo. Vyžaduje to organizační změny, vzhledem ke zvláštnosti aerizace a také další perspektivě rozvoje letounů podle konkrétních podmínek jejich použití. To je jeden z neaktuálnějších takticko-technických problémů. V současné době je zdánlivě velmi složitý a jsou na něm zainteresované všechny druhy ozbrojených sil, zejména pozemní vojsko a letectvo.

Tento problém musíme řešit cílevědomě a vzhledem k zájmům především těchto druhů vojsk.

Těžké a střední letouny je třeba mít především ve stavu VDL jako prostředek hlavního velitelství. Je možné je používat ve prospěch všech druhů vojsk k řešení nejrušnějších dopravních úkolů podle jejich důležitosti.

Vrtulníky a lehké letouny je účelné již dnes přeradit ke všem druhům ozbrojených sil. Velký počet těchto letounů by měly mít pozemní vojska. Organizačně by mohly být rozděleny na dvě skupiny.

První skupina — letadla jako pomocný prostředek k zabezpečení mobility vojsk, ke zvýšení palebné síly vševojskových svazků a svazů a také jako prostředek k zabezpečení bojové činnosti.

Letouny tohoto druhu je účelné mít na stupni od okruhů (frontů) do vševojskových svazků. U frontových svazků je třeba mít hlavní síly těžkých a středních vrtulníků. To umožňuje jejich hromadné použití a také manévry na nejdůležitějším směru. Část těžkých a středních vrtulníků je třeba mít ve stavu letectva a využívat je jako zálohu HV a pro potřebu letectva. Ve vševojskových (tankových) armádách je třeba mít vrtulníky jen v omezeném počtu hlavně k zabezpečení bojové činnosti a k plnění jiných pomocných úkolů. Těžké a střední vrtulníky si mohou armády vyžádat od frontu. Do vševojskových svazků (sborů a divizí) je účelné začlenit jednotypové součásti, vybavené lehkými a malými vojskovými letouny, především bojovými vrtulníky.

Druhá skupina letounů pozemních vojsk podle svého určení je hlavním prostředkem zabezpečení mobility, plnění palebných a jiných úkolů v sestavě vševojskových aeromobilních svazků, schopných přepravovat se vzduchem.

Zásobování aeromobilních svazků, kromě dopravních a pomocných letounů, vyža-

duje bojové vrtulníky dvou typů. Především je potřebný bojový vrtulník charakteru vojskového bitevního letounu nebo vzdušného bojového letounu pěchoty. Vojskový bojový letoun je předurčen k využití v součástech jako pohyblivý prostředek vedení boje, obdobně jako bojový transportér nebo bojové vozidlo pěchoty v pozemních jednotkách.

K vytvoření vzdušného palebného systému jsou třeba speciální bojové vrtulníky, nebo jak se v zahraničí nazývají vrtulníky palebné podpory. Musí to být letouny nové, ne kopie bojových letounů protivníka, ale účelné a perspektivní.

Velký význam má vytvoření „vojskového letounu“, který by byl schopen přepravovat vojska, měl účinnou obranu a silné palubní zbraně. Nutnost takového letounu vyvolávají tendence rozvoje a použití mechanických prostředků dopravy a vedení boje.

Vojsková uskupení a způsoby bojové činnosti odpovídající možnostmi novým druhům zbraní, mohou se vytvářet jen tehdy, když mechanické prostředky zabezpečí dopravu vojsk nejen do prostorů bojové činnosti, ale i bezprostředně na bojiště tj. stanou se bojovým prostředkem vojskového určení.

Vojskové bojové letouny, schopné zabezpečit součásti na bojišti s možností střídat rychlé přesuny vzduchem s činností na zemi, zatím nemají v zahraničí. V USA zřízené aeromobilní svazky ještě nemají tyto prostředky, které jsou nepostradatelné pro efektivní činnost v jaderné válce. Domníváme se, že na Západě se snaží vyvinout vojskové bojové letadlo. Tak v jedné stati „WEHRKUNDE“ (NSR) se mluví o tom, že pozemní bojové vozidlo nemůže urychlit přepravu vojsk na bojišti; to může zabezpečit jen dopravní prostředek létající ve vzduchu.

Sovětský průmysl je schopen už v nejbližší době vyrábět vzdušné vojskové bojové prostředky. Pro první typy těchto bojových prostředků je účelné využít lehce obrněné vrtulníky vybavené silnými komplexy palubních zbraní. Bojová činnost těchto vrtulníků bude probíhat podle podmínek vševojskového boje.

Vojskové vzdušné palebné systémy slouží k podpoře aeromobilních jednotek a k řešení samostatných palebných úkolů. Veškerá jejich nosnost musí být využita k vybavení silnou výzbrojí, radiotechnickými přístroji a také ke zvýšení doletu a částečného pancéřování. Podotýkáme, že VPS jsou zapotřebí nejen pro aeromobilní svazky. Jsou stále více potřebné pro pozemní svazky jako prostředek palebné-

ho zabezpečení taktických přeprav vzduchem a jako prostředek plnění samostatných palebných úkolů. Bojový vrtulník jako prostředek VPS ve srovnání s pozemními systémy je pohyblivější, není závislý na terénu, je schopen provést překvapivý palebný úder a rychle se přemístit na nový směr (do nového prostoru). V důsledku těchto možností je VPS nejpohyblivějším palebným prostředkem, který umožňuje vytvářet vysokou hustotu palby u všech vševojskových svazků.

Z pozemních typů zbraní u aeromobilních svazků mohou být využity palebné prostředky výsadkových vojsk. Je možné úspěšně je přepravovat středními a také lehkými vrtulníky, bez těžkosti je nakládat a rychle zaujmát bojovou pohotovost.

Důležitost pro zvýšení efektivity organizace aeromobilních svazků má vysoká mobilnost na všech stupních, pružnost vedení na základě jednotného chápání úkolu a odpovědnost při jejich plnění. K tomu bude třeba vzdušné bojové prostředky včlenit do nižšího organizačního stupně tj. využívat jako organické prostředky aeromobilního oddělení, které může mít střeleckou skupinu a osádky letounů.

Konečné závěry pro vybavení a organizaci struktury aeromobilních svazků jsou zatím předčasné. Jde o důležité novinky ve vojenství, které objektivně ovlivní mnohé části vojenského umění, budování ozbrojených sil a ekonomiky státu. Proto je třeba řešit úkol promyšleně, bez spěchu, v souladu s teoretickým výzkumem a zkušebními cvičeními. Ministr obrany SSSR maršál A. A. GREČKO správně říká, že přechod na novou organizaci musí

být uskutečněn s velkým přehledem a jen po její důsledné prověrce na mnohých cvičeních a v různých podmínkách situace.

To svědčí o tom, že k zabezpečení včasného řešení hlavních úkolů pro ozbrojené síly je třeba u vyšších štábů (správ) vytvořit speciální orgán (oddělení, skupinu) aerizace, který by se znalostí podstaty problému na základě promyšlených plánů důsledně řídil rozpracování a realizaci tohoto problému. Ve své práci se musí řídit podrobným programem rozpočítaným na 10 — 15 let. Takto bude zaručena perspektiva, plánovitost a zdar řešení tohoto úkolu.

Nejde o orgán v analogii s armádou USA, který se zabývá jen otázkami využití a rozvoje armádního letectva. Problémy aerizace se týkají ozbrojených sil vcelku a řeší se na základě dvou způsobů potřeby různých druhů ozbrojených sil cestou jejich odpovídající reorganizace a technického přizpůsobení a také různého využití letounů. Proto tyto orgány aerizace je třeba organizovat ze specialistů různé odbornosti pod vedením představitelů příslušného druhu ozbrojených sil.

Domníváme se, že praktickým řešením problematiky aerizace je v zásadě běžící rekonstrukce ozbrojených sil. Dojde ke kvalitativní změně v materiální bázi války.

Síla zákonitosti, podmíněná dialektikou rozvoje prostředků a způsobů ozbrojeného zápasu — kvalitativně novou materiální bází války, musí odpovídat i nové teorii vedení operací. Rozpracování této teorie je ještě velkým problémem.

Jedním ze základních způsobů ničení nepřítele na válečném v jaderné válce je současné zničení jeho vojenského a ekonomického potenciálu jadernými zbraněmi s následujícím rozhodným útokem pozemních vojsk s cílem dokončit zničení nepřítele, ovládnout hlavní prostory nepřátelského území a zbavit ho schopnosti organizovaného odporu.

Mají naše pozemní vojska všechny nezbytné prostředky k nejrychlejšímu využití výsledků jaderných úderů, jsou schopny rychle se přesunovat a manérovat v podmínkách náhle se měnící a dynamické situace jaderné války? Pozemní vojska v důsledku jejich vybavení soudobou technikou mají kvalitativně nové složení. Ovšem v současné době existuje určitý rozpor mezi možnostmi jaderných zbraní ničit objekty různého významu v celé hloubce válečného a mezi možnostmi po-

zemních vojsk včas využít výsledků těchto úderů. To je charakteristické jak pro strategické, tak i pro operační měřítko bojové činnosti.

Naše zcela motorizované vševojskové a tankové armády mohou útočit tempem 57—70 km denně, a to v podmínkách, kdy hloubka ničení jadernými zbraněmi frontu dosahuje 300 km i více. Je zřejmé, že výsledků úderů nejdříve mohou využít výsadková vojska. Množství takových výsadků je však velmi omezené, protože organizace a všestranné zabezpečení jejich činnosti je velmi složité.

Proto vzniká nutnost vyvíjet zásadně nové bojové prostředky, schopné odstranit vzniklé rozpory mezi růstem vzdálenosti ničení a silou jaderných prostředků a mezi nedostatečně vysokou pohyblivostí pozemních vojsk.

Na cvičení DNĚPR byla již zřejmá ten-

dence řešení tohoto rozporu. Získali jsme zkušenosti z hromadného použití vrtulníků k přepravě vojsk, výzbroje a prostředků palebné podpory. Na pořad dne se tak dostává problém vybudovat aeromobilní vojska jako nový druh pozemních vojsk našich ozbrojených sil. Vybudování takového vojska umožní realizovat myšlenku o útoku ze vzduchu, umožní zvýšit manévrový a dynamický charakter soudobého vševojskového boje a operace a současně aktivně působit na nepřítele do celé hloubky válčiště. Aeromobilní vojsko by mohlo být organizováno v divizích v sestavě vševojskových a tankových armád, nebo v armádách a samostatných divizích v sestavě frontů, nebo v armádách podřízených hlavnímu velení.

Jaké úkoly mohou plnit tato vojska?

Aeromobilní divize v sestavě vševojskové nebo tankové armády může např. vést úspěšnou bojovou činnost ke zničení prostředků jaderného napadení v celé hloubce operační sestavy polní armády nepřítele, dokončit zničení divizí druhého sledu polní armády nebo armádního sboru a izolovat první sled od přicházejících záloh z hloubky, tzn. současně s motostřeleckými a tankovými divizemi ničit obnovené uskupení nepřítele po jaderném napadení v hloubce obrany a zbavit je tak možnosti přispět k narůstání úsilí. Při činnosti v taktické a operační hloubce mohou aeromobilní vojska ničit místa velení divizí, sborů, polní armády nepřítele a zcela dezorganizovat jejich týl.

Rozvíjí-li vševojsková armáda útok, aeromobilní divizi může celkem úspěšně použít k obsazení předmostí na vodních překážkách, velkých komunikačních uzlů a jiných důležitých prostorů v hloubce nepřátelského území, dále k překonávání pásem jaderných zátarasů, pásem radioaktivního zamoření, prostorů zničení, zátop, požárů atd.; to ve své podstatě přispěje k pronikavému zvýšení tempa útoku.

Jedním z nejdůležitějších úkolů aeromobilní divize může být zničení nepřátelské zálohy na přesunu, zvláště tanková uskupení, a zmařit jejich použití v protíděrech.

Ve Velké vlastenecké válce způsobilo těžké ztráty tankovým vojskům nepřítele naše bitevní letectvo. V soudobých podmínkách bojové letouny pěchoty, vyzbrojené protitankovými řízenými střelami, můžeme použít k tomuto úkolu s rozhodně větším účinkem. Není vyloučeno, že aeromobilní útvary se stanou jedním ze základních prostředků boje s tankovými uskupeními nepřítele jak v útoku, tak i v obraně.

Větší perspektivy použití budou mít pravděpodobně aeromobilní armády. Po rychlém překonání rozsáhlých prostorů radioaktivního zamoření velkých lesních masivů, rozbahněných a zatopených pásem mohou v zápětí po jaderných úderech frontu a po úderech strategických sil během krátké doby přenést bojovou činnost do hloubky nepřátelského území a působit ve značně hlubokém odtržení od vševojskových a tankových svazů, které útočí po zemi.

V těsné součinnosti s velkými vzdušnými výsadbami aeromobilní svazky mohou za několik hodin po jaderných úderech ovládnout nejdůležitější objekty operačního a operačně strategického významu, které jsou v hloubce 500–700 km od čáry do-tyku.

Na některých válčištích — kde jsou velké hornaté a pouštní prostory, tajové prostory, stepi s nedostatkem vody — aeromobilní vojska budou mít ještě větší možnost použití. Např. na Dálném východě — na válčišti s ohromnými vzdálenostmi o několika tisících kilometrech, bez rozvinuté komunikační sítě, která umožňuje uskutečnit široký manévr vševojskovými a tankovými armádami — budou aeromobilní vojska nenahraditelná jak pro útočnou, tak i pro obrannou činnost, dále k rychlému přenesení úsilí z jedné operační směru na druhé. V horských prostorech, bez ohledu na komunikace, aeromobilní vojska můžeme úspěšně použít k obsazení průsmyků, přechodů, k hlubokým obchvatům vojsk v obraně a k úderům do jejich boků a týlu, tzn. plnit ty úkoly, které jsme dříve ukládali horským střeleckým svazkům a útvarům.

Aeromobilní vojska, která působí na bojových letounech, můžeme účinně používat v operacích bezjaderného období války. Přitom způsoby jejich činnosti budou jiné. Přispěl k tomu, že operace pozemních vojsk budou mít větší rozmach, budou dynamické a budou mít rychlý průběh a manévrový charakter.

Abyste aeromobilní vojska mohla splnit všechny uvedené úkoly, musí mít ve výzbroji technicky spolehlivé a dobře vyzbrojené bojové letouny. Požadavky na ně jsou mnohostranné, proto uvedeme jen dva z nich: vysoká explozační spolehlivost k zabezpečení bojového použití těchto letounů bez ošetřování ve stálých zařízeních na dlouhou dobu a odolnost v průběhu bojové činnosti.

První požadavek je velmi důležitý zejména proto, že ve frontové útočné operaci, která podle dnešních představ bude trvat 14 dní, aeromobilní vojska budou nepřetržitě bojovat v týlu nepřítele v odtržení od týlových základů. Čas, místo, ani

podmínky pro jejich ošetřování ve stálých zařízeních, nebudou.

Svůj význam má i požadavek zvýšení odolnosti bojových letounů. Poměrně malá zranitelnost dopravních vrtulníků, které používají Američané ve Vietnamu, vzhledem ke speciálním podmínkám a zvláště, nostem ve složení bojujících stran, nemůže být přesvědčivým důkazem jejich bojeschopnosti. Konečnou odpověď na tuto otázku můžeme dát až po vzniku vývojového typu a po srovnání jeho bojových vlastností s možnostmi různých prostředků ničení.

Pancéřování letounů (je zcela možné a zdůrazňované jako jeden ze základních požadavků) do jisté míry zabezpečuje odolnost proti pěchotním zbraním a velkorázním kulometům. Největším nebezpečím pro vojenské bojové letouny budou bezesporu PL prostředky. Je také zřejmé, že určitý počet letounů bude zničen. Ovšem s využitím manévru ve výšce letu a po frontě letouny se mohou přiblížit k zemi a vyjít z prostoru přímého zjištění radiolokačních prostředků. To ztíží nepříteli použít PL rakety.

Někteří čtenáři se mohou zeptat, jak bojovat s raketami typu „Red eye“. Je jasné, že budou-li vojska vyzbrojena těmito raketami a budou je používat aniž bychom s nimi bojovali, ztráty mohou být

velké. Bude-li ovšem nepřítel „přibít“ k zemi hromadnou palbou z bojových letounů, pak účinnost těchto PL prostředků může prudce klesnout. Posádka vojenského letounu chráněna pancířem bude tak ve výhodnější situaci ve srovnání s nekrytě rozmístěnou živou silou nepřítel.

Činnost vojenských bojových letounů bude nejučinnější při jejich hromadném použití. Mohutná výzbroj, která je schopna ničit pozemní cíle na velkou vzdálenost, dále dostatečně vysoká rychlost a manévrovost, to jsou vlastnosti, které jim umožňují aktivně bojovat s PL prostředky nepřítel.

Nemalý význam ke zvýšení odolnosti má použití různých způsobů činnosti vojenských letounů. Mohou např. vést úspěšně palbu na pozemní cíle včetně PL prostředků a přitom působit nad vlastním územím nebo nad terénem neobsazeným nepřitelem (prostory s vysokou úrovní radiace, lesní masívy, rozbahněné úseky atd.). V takovém případě se podstatně sníží počet prostředků, které proti nim mohou působit, a letouny za letu nad těmito prostory mohou zasadit ničivé údery do boků a týlu nepřátelského uskupení.

Vznik aeromobilních vojsk, která působí na vojenských bojových letounech je jednou z reálných cest při zvyšování pohyblivosti pozemních vojsk.

Výrazem společných třídních zájmů s ostatními socialistickými zeměmi je naše členství ve Varšavské smlouvě, které má rozhodující význam pro bezpečnost Československa a dává jistotu jeho dalšímu socialistickému rozvoji. Budeme proto nadále upevňovat bojovou družbu s ostatními armádami Varšavské smlouvy, budeme se ještě usilovněji učit leninským principům výchovy a výcviku od naší osvoboditelky a učitelky, slavné Sovětské armády.

(Z projevu ministra národní obrany na XIV. sjezdu KSČ)

Ženijní zabezpečení překonávání pásma jaderných min

Jak ukazují zkušenosti ze cvičení a výsledky výzkumu, má ženijní zabezpečení při překonávání pásma jaderných min rozhodující úlohu, neboť podle názoru protivníka bude účinnost jaderných zátarasů vyměřena na dobu, kterou útočící vojska potřebují k jejich překonání. Jejich účinnost může být samozřejmě hodnocena také podle ztrát, které protivník utrpí výbuchem jaderných min, ale podle našeho názoru to není rozhodující faktor.

Hlavní úkol těchto zátarasů spočívá v tom, zdržet silná útočící vojska na delší dobu, působit na ně všemi zbraněmi a získat čas k přeskupení a rozvinutí. Celková doba, potřebná k překonání aktivovaného pásma jaderných min, pozůstává z doby nutné

- k poklesu úrovně radioaktivity na hranici přípustnou k překonání pásma,
- k průzkumu a přípravě pochodových os,
- k překonání zamořeného pásma.

Tyto faktory času závisejí opět na hustotě položení jaderných min, na jejich ekvivalentu, na terénu, směru a rychlosti větru, na možnosti odstranit uzávěry na stanovené pochodové ose, na ochranném vybavení vojsk a na dalších faktorech.

Abychom získali představu o faktorech času, zvolíme na mapě prostoru, ve kterém protivník předvídá pásmo jaderných min, tři charakteristická pásma terénu (rovinatý, středně členitý, zalesněný) v šířce 20 km (což odpovídá asi útočnému pásmu tankové divize). Pro každé toto pásmo předpokládáme hustotu 0,35, 0,5, 0,75 a 1 jadernou minu na 1 km pásu. Při všech variantách bylo z celkového počtu min zvoleno po jedné třetině jaderných náloží 47 kt, 28—30 kt a do 11 kt. Směr větru byl zvolen tak, že vane na směr útočících vojsk pod úhlem 45°. Místa položení min vyplývají pak podle odpovídajících výpočtů se zřetelem na maximální zničující účinek.

Tato struktura pásma jaderných min je poněkud rozdílná od dosud publikovaných v odborném tisku. Především bylo uváděno, že hustota jaderných min ve středně členitém terénu nebude větší než 0,5 na 1 km pásma a že přitom 80—90 % všech min bude mít ekvivalent 10 kt a menší.

Jsme toho názoru, že protivník při zřizování pásma jaderných min nebude se omezovat jen na hustotu 0,5 min na 1 km, poněvadž v tomto směru má větší možnosti. Tak např. může být vytvořen v pás-

mu obrany armádního sboru USA za 10 až 12 hodin do předem připravených minových šachet pás jaderných min s hustotou od 0,8 až 1 mina i více na 1 km. Domníváme se, že by se také nemělo počítat s tím, že velká část min nebude silnější než 10 kt. Je pravděpodobnější, že v pásu jaderných min může být velký počet min 30–40 kt.

Budou-li takové pásy jaderných min aktivovány, mohou zamořit 18–40 km² v rovinatém terénu, tj. 17–58 % celkové plochy pásu. Ve středně členitém terénu bylo by tímto způsobem zamořeno 19 až 57 km² (15–37 % celkové plochy pásu) a v zalesněném horském terénu 20 až 70 km² (tj. 17–39 % celkové plochy). Zóna „B“ aktivace byla by 12–35 km, zóna „A“ 30–70 km hluboká. Rozsah zasažení činí průměrně v každém z původně předpokládaných 5–6 pochodových směrů v rovinatém terénu při hustotě 1 mina asi 3,9 km, ve středně členitém terénu činí šířka 2,6 až 5,4 km, v zalesněném horském terénu 3,6 a 6,1 km. Se zvýšením hustoty min v pásu jaderných min a v silně členitém terénu zvětšuje se také rozsah zasažení na pochodových osách.

Charakter obnovovacích prací (silnic a mostních objektů) je na pochodových osách podle reliéfu terénu rozdílný. V rovinatém terénu budou se muset vyhledávat především objížďky, na nichž bylo zničeno nebo poškozeno co nejméně mostních objektů. Teprve při hustotě 0,75 až 1 mina/1 km pásu musela by být ve 3 ze 6 směrů volena osa zasaženým terénem. Ve středně členitém terénu se zvětšuje rozsah nutných obnovovacích prací; v horském zalesněném terénu nebude možné používat objížďky, pochodové osy budou muset vést přímo zamořeními prostory.

Z výpočtů vyplývá, že práce k obnově komunikací a mostů na každé z uvedených pochodových os vyžádají si podle hustoty min v rovinatém terénu průměrně 1,3–6 hodin, ve středně členitém terénu 3–11 hodin a v zalesněném horském terénu 9–24 hodin. Poněvadž objížďky by byly ve skutečnosti také v silně zamořeném terénu, musely by jednotky určené k úpravě pochodových os i hlavní síly divizí prvního sledu čekat, až stupeň zamoření klesne natolik, že by jednotky byly vystaveny maximálně 50 r.

Ke zjištění času, který vojska potřebují k překonání aktivovaného pásu jaderných min, byl zpracován zvláštní algoritmus a program, který byl předán na počítač Minsk s těmito vstupními údaji: místo,

síla a hloubka detonace, směr a rychlost větru, rozsah a místo ženijních prací na každé pochodové ose. Z počítače byly zjištěny tyto údaje: doba začátku prací na každé pochodové ose s ohledem na odpovídající snižování stupně zamoření, doba ukončení nejdůležitějších zemních prací na každé pochodové ose s ohledem na dobu trvání průchodu tímto směrem.

Z výpočtů vyplývá zajímavá zvláštnost: Čas poklesu stupně zamoření a čas, potřebný k překonání pásu jaderných min v různých směrech v rozsahu útočného pásma divize podstatně se od sebe liší. Ve středně členitém terénu při hustotě 0,5 min/1 km činí čas k překonání pásu na pochodové ose č. 1 asi 6 hodin, na pochodových osách č. 3 a 4 asi 9–10 hodin a na pochodových osách č. 2 a 5 více než 10 hodin. A proto není v určitých případech nutné upravovat všechny pochodové osy, ale použít jen ty, jejichž úprava si vyžádá co nejméně času.

Celková doba, kterou potřebují vojska k překonání aktivovaného pásu jaderných min, je uvedena v **tabulce 1**.

Tabulka byla sestavena na základě výpočtů, vyplývajících z těchto předpokladů:

— jednotky, upravující pochodovou osu, použily vozidla s koeficientem zeslabení 10; při použití vozidel s nižší ochrannou vlastností, vyžádá si překonání více času;

— údaje, uvedené v tabulce jsou počítány pro pásma terénu s velkými lesními plochami, s rozsáhlou a dobře vybudovanou komunikační sítí, v jiných podmínkách mohou být odlišné;

— údaje vesměs umožňují poměrně dobře určit čas nutný k překonání pásu jaderných min.

Jaderné zátarasy jsou tedy vhodné k zadržení postupu útočících vojsk protivníka. Proto je nutné zjišťovat místa uložení jaderných min a zneškodňovat jejich místa roznětu.

První etapa ženijního zabezpečení překonávání pásma jaderných min spočívá v právě uvedené činnosti, druhá etapa pak v případě úplného nebo částečného odpadnutí jaderného zátarasu v průzkumu a úpravě pochodových os pro hlavní síly. Z toho důvodu je nutné přidělovat ženijní jednotky tak, aby některé se mohly zabývat především průzkumem a zneškodňováním jaderných min a jiné aby byly připraveny k průzkumu a úpravě pochodových os hlavních sil.

Všechny druhy průzkumu, včetně ženijního, mají sloužit k získání údajů o pásu jaderných min. Poněvadž nejdůležitějš-

Tabulka 1

Hustota min na 1 km	Průměrný čas k úpravě pochodových os	Čas potřebný k překonání pásma	Průměrná doba poklesu	Celkový čas k překonání pásma
	hod.			
V rovinatém terénu				
0,35	1,15	2,08	2,19	5,42
0,5	1,15	2,33	5,12	9,00
0,75	4,30	2,40	11,39	18,49
1,0	5,40	2,50	17,20	25,50
Ve středně členitém terénu				
0,35	1,40	2,03	2,06	5,54
0,5	3,24	2,10	7,02	12,36
0,75	6,36	2,53	24,31	34,00
1,0	11,20	2,57	33,32	47,48
V horském zalesněném terénu				
0,35	8,36	2,26	167	178
0,5	12,30	2,42	314	329
0,75	16,20	3,35	374	394
1,0	23,36	4,29	543	571

ší objekty v tomto pásmu budou velmi pečlivě zjištěny, bude samostatná činnost ženijních průzkumných jednotek velmi ztížena. Proto je účelné přičlenit ženijní průzkumné jednotky ke skupinám hloubkového průzkumu a vševojskového průzkumu. Úkolem ženijního průzkumu je zjišťovat podle demaskujících příznaků místa uložení jaderných min, stanoviště jejich roznětu, charakter minových polí chránících jaderné zátarasu a konečně překážky, možné objíždky a charakter ženijního vybavení zajišťovacích stanovišť. Podaří-li se průzkumným jednotkám zjistit pásmo jaderných min, pak ženijní průzkum upřesňuje stav jaderných min a podílí se pak na jejich zneškodnění. Kromě toho podporuje ženijní průzkum průzkumné jednotky při překonávání zátarasu. K tomu je nutné do každé průzkumné skupiny (popř. oddílu) zařadit 2–3 ženijní průzkumníky s potřebnými prostředky (přístroje ke zjišťování min, trhaviny apod.). Celková potřeba ženijních jednotek k průzkumu jaderných zátarasů činí pro jednu divizi 1. sledu 2–3 čtyři a pro armádu — má-li tři

divize v 1. sledu — celkem 2–3 ženijní průzkumné roty. Tyto výpočty se vztahují na hustotu 1 miny/1 km a neberou v úvahu ženijní průzkumné jednotky, připravené k průzkumu pochodových os po odpálení jaderných zátarasů.

Předsunuté odhady, ze kterých se tvoří skupiny ke zjišťování a ničení jaderných min a míst roznětu, mají za úkol zmocnit se těchto objektů a zneškodnit je. Při většině cvičeních byla skupina ke zjišťování a ničení jaderných min rozdělena na dvě podskupiny (podskupina zjišťování, podskupina zneškodňování) za účelem výhodnějšího rozdělení úkolů a velení. První podskupina byla silnější. Ničila přímé zajišťovací síly a prostředky, zmocnila se minového pole a zajišťovala činnost druhé podskupiny, složené z ženistů-specialistů a dozimetristů. Její úkol spočíval v přímém průzkumu, dezadustaci a zničení miny.

K překonání zátarasů a překážek, které chrání minové pole, měla by být podskupina vybavena 1–2 odminovači a 1–2 tanky s buldozerovou radlicí. Podskupina

ke zneškodňování měla by mít k dispozici ženisty, vyzbrojené minohledači, žebříky, trhavinami apod., aby mohla rychle zjistit přesnou plochu miny a zabránit jejímu výbuchu. Přístroje ke zjišťování polohy jaderných min však nejsou dostatečně účinné, poněvadž umožňují zjišťovat polohu miny jen do hloubky 3 m. V důsledku nedokonalých průzkumných prostředků nebyla v r. 1966 při jednom cvičení zjištěna jaderná mina, zatím co ke zjištění jiné miny tímto způsobem bylo třeba asi 1,5 hodiny. Při cvičeních v r. 1967 bylo třeba k průzkumu a zničení jedné jaderné miny asi 1 hodina. Taková potřeba času neodpovídá moderním požadavkům, protože protivník může zjišťované jaderné miny v této době odpálit. K přímému průzkumu a dezadustaci nesmí být zapotřebí více času než 20–25 minut, protože většina jaderných min má zařízení k odpálení se zpožděním do 30 minut. Proto je nutné vyvíjet přístroje ke zjišťování min v hloubce 8–10 m a v okruhu několika desítek metrů. Snad bude možné zjišťovat pomocí přístrojů jaderné miny i z vrtulníku.

K zabránění výbuchu zjištěné jaderné miny, musí ženisté zneškodnit především přívody ke stanovišti roznětu. Často se sice doporučuje zničit jaderné miny trhavinami, ale nemusí to být v každém případě nejvhodnější. Jaderné miny typu XM 55, XM 129 a 129 mohou při trhání vybuchnout neúplně (a přitom uvolnit 30 % nominální energie), zatím co jaderné miny M59 vybuchují úplně. V tomto směru jsou nebezpečné jen miny XM 125 a M 50. Mina XM 125 je však vybavena náplní 200 kg, která při trhání zcela exploduje.

Bezpečnostní vzdálenost pro vojska v obrněných transportérech a tancích může být při trhání miny XM 127 1,5–2 km, při trhání miny typu M 59 činí 2–5 km. Umístit jednotky do stanovené vzdálenosti je časově dosti zdoluhavé. Kromě toho ničení min a zamoření terénu podstatně ovlivní přesun hlavních sil. Není také vyloučeno, že by těmito výbuchy mohly být zasaženy i jednotky přesunutých odřadů. Proto je účelné miny XM 127 a M 59 zneškodňovat dezadustací jejich zapalovačů. To je u min těchto typů zvlášť jednoduché, poněvadž jsou uloženy v otevřených šachtách. Jakmile hlavní síly armády překonají pás těchto min, mohou být miny pak předány ženijním nebo jiným speciálním jednotkám frontu k rozložení.

Skupina ničení jaderných min potřebuje při hustotě 0,75 — 1 mina na 1 km v divizi 2–3 a v armádě 6–9 ženijních rot, tanky s buldozerovou radlicí, potřebné množství přístrojů ke zjišťování min a o-

statních prostředků. Při překonávání pásma jaderných min mělo by se vždy brát v úvahu, že je protivník může aktivovat buď částečně nebo úplně. Bude proto nutné prozkoumat terén, uvolnit komunikace a upravit pochodové osy pro hlavní síly armády. Počet pochodových os závisí na rozsahu nutných úprav silnic a mostů, na stupni zamoření a způsobu členění vojsk. Hlavní síly divizí by se měly přesunovat v praporech prouděch. Takové členění umožňuje rychlé rozvinutí divize do bojové sestavy a zmocnit se přesunutých obranných postavení protivníka. K tomu účelu by bylo účelné připravit 4–6 pochodových os.

V odborném tisku se často vyskytují názory, že by divize v těchto podmínkách měla připravit 6–12 pochodových os a přesunovat se v rotních prouděch. Je otázka, do jaké míry by byl účelný přesun divize v hloubce od 20–50 km v rotních prouděch a zda je možné zajistit odpovídající počet ženijních sil a prostředků. Zasadí-li se k přípravě každé pochodové osy jedna jediná silniční stavební četa, potřebovala by divize 4–6 silničních rot. Má však k dispozici 2–3, z nichž jedna je organická a 1–2 přidělené.

Ze zkušeností získaných při výcviku vyplývá, že rozsah ničení na několika pochodových osách může být tak značný, že bude nutné omezit se na 3–4 pochodové osy pro divizi (a někdy ještě méně). Během jedné válečné hry, uskutečněné v roce 1967, bylo plánováno pro tankovou armádu, která zasadila do 1. sledu tři divize, připravit 12 pochodových os. V útočných pásmech dvou divizí bylo zjištěno a zneškodněno asi 40 min, takže vznikly 2 pruhy v šířce asi 10–12 km, v nichž byly připraveny 2 pochodové osy. V útočném pásmu třetí divize nebylo na základě rozsáhlého zničení a vysokého stupně radiace možné překonat pásmo jaderných min. Divize musela být zasazena v sousedním úseku.

K přemístění raketové brigády, protiletadlových jednotek, záloh příp. 2. sledu, míst velení a ostatních útvarů armády, musí být připraveny 2–3 armádní pochodové osy. K přemístění armády z jednoho směru na druhý měly by se předem připravit (30–60 km před hranicí k protivníkovi) 3–4 rokádní komunikace.

K účelné volbě pochodových os pro hlavní síly potřebujeme údaje ženijního a radiálního průzkumu. K tomu účelu by měly mít divize i armáda zálohu sil a prostředků. Je totiž nebezpečí, že společně s PO a vzdušnými výsadky utrpí ztráty aktivovanými jadernými minami i zasazené

průzkumné síly a nebudou s to získat včas potřebné údaje. Každá předpokládaná pochodová osa měla by být prozkoumána dodatečně průzkumnou skupinou, pozůstávající z 1 důstojníka vševojskového štábu, 1 žen. důstojníka, 2—3 žen. průzkumníků a 1—2 chemických průzkumníků. Poněvadž průzkum bude probíhat v terénu s rozsáhlým zničením a vysokým stupněm zamoření, měly by průzkumné skupiny používat vrtulníky.

Podle údajů průzkumu, získaných od všech průzkumných prostředků, měla by být všechna místa, na nichž byly zjištěny, dezadustovány nebo odpáleny jaderné miny, jakož i všechna zamořená pásma a prostory požárů, zanesena do mapy. Podle toho se pak určují pochodové osy, je možné určit zahájení prací k jejich úpravě i začátek přemístění hlavních sil. Aby rozsah prací byl co možná nejmenší a čekací doba hlavních sil co nejkratší, měly by se pochodové osy volit pokud možno tak, aby obcházely zničená pásma s využitím směru s nejslabším stupněm zamoření.

K úpravě každé pochodové osy mohou být použity 1—2 tankové čety, až do 1 ženijní čety na OT, 3—4 tanky s radlicí, 1—2 odmořovací soupravy 2—3 mostní tanky, trhaviny, prostředky k vyznačení pochodových os apod. Na směry s nejnižším stupněm radiace mohou být použity silniční stavební roty v síle čety až roty.

V pásmu o vysokém stupni zamoření byli by vojáci právě před skončením prací na komunikacích vystaveni jednorázové přípustné dávce ozáření. V těchto případech měli by být vystřídáni připravenou zálohou, přemístěnou vrtulníky. K tomu účelu potřebovala by armáda 10—12 vrtulníků Mi-4 (z počtu připravených k průzkumu pochodových os). Jednotky předpokládané k úpravě pochodových os mohou zahájit práci jakmile obdržely údaje průzkumu a stupeň zamoření patřičně poklesl (viz tabulka).

Hlavní síly divizí 1. sledu by měly být umístěny před útokem vně obvodu, aktivovaného výbuchem pásu jaderných min — ne méně než 60—80 km před předním okrajem protivníka. K odpálení pásu jaderných min by měly postupovat tak, aby jej dosáhly v okamžiku, kdy určené jednotky skončily úpravu pochodových os. Tímto způsobem mohou hlavní síly aktivované jaderný zátaras překonávat téměř normální pochodovou rychlostí, nebudou zdrženy ani pracemi na úpravě cest, ani vystaveny dodatečnému zatížení ze záření (to by byl případ, kdyby musely čekat dokud stavební úpravy nebudou skončeny).

Z výpočtů vyplývá, že k ženijnímu zabezpečení překonávání pásu jaderných min armádou (s třemi divizemi v 1. sledu) jsou žádoucí tyto prostředky: až do 6 tankových čet, 16—20 ženijních rot, 8—10 silničních stavebních rot, 3—4 mostní stavební roty, 80 tanků s radlicí, 80—110 odmořovacích souprav, až do 40 mostních tanků, 12—15 vrtulníků. S ohledem na ženijní útvary, které má armáda, bude muset být s největší pravděpodobností posílena 3 ženijními prapory.

V armádě budou ženijním zabezpečením překonávání pásu jaderných min vázány značné síly. Ženijní a silniční stavební jednotky nejsou však dostatečně chráněny před pronikavou radiací, což může vést k tomu, že ke splnění jejich úkolů budou potřebovat příliš mnoho času. V této souvislosti by bylo podle našeho názoru žádoucí vytvořit ženijní jednotky zálohy HV, které by sloužily kvalitativnímu zesílení vojsk při překonávání minových zátarasů. To je podle našeho názoru stejně důležité, jako bylo ve Velké vlastenecké válce tvoření pluků s tankovými odmořovací a ženijních útočných brigád, které byly zasazovány k posílení armád a divizí při průlomu. Bylo by výhodné vytvořit ze 3—4 ženijních praporů ženijní pluk zálohy HV. S jedním takovým praporem mohla by být posílena divize 1. sledu a jedním takovým plukem armáda. Poněvadž při překonávání pásu jaderných min může být vytvořeno v divizi 15—20 jednotek ke zjišťování a ničení jaderných min (při nejmenší skupina ženijních specialistů pro jednotku) a musí být upraveny 4 pochodové osy, bylo by účelnější, aby ženijní prapor měl 2 roty (po četách) k dezadustaci a ničení jaderných min a jednu silniční stavební rotu (o 4 četách). Četa roty k dezadustaci a ničení jaderných min mohla by mít 2 podskupiny, vyzbrojené prostředky k průzkumu a zneškodňování min a ženijní bojová vozidla. U čety silniční stavební roty by byly velmi účelné 2 ženijní tanky, 2—3 mostní tanky (s náhradními nosiči mostů) a 1 ženijní bojové vozidlo.

Odmořovací jednotky musí mít, kromě současných prostředků, nové dokonalejší, mají-li úspěšně plnit úkoly při zajištění překonávání pásu jaderných min. Jde např. o výkonné přístroje ke zjišťování min, ženijní tanky a ženijní bojová vozidla. Ženijní tank by měl mít kompletní prostředky, které by umožňovaly činnost osádky v silně zamořeném terénu, aniž by opustila tank. K tomuto komplexu prostředků by mohlo náležet:

- přívěsná ženijní radlice k odstraňování zátarasů a hrpmadění půdy,
- pily k rozřezávání velkých stromových zátarasů
- mechanická ruka
- zařízení k pokládání výbušných náloží,
- zeslabovací koeficient by měl být v zájmu osádek 20—30.

Ženijní bojové vozidlo by mělo sloužit především k činnosti jednotek při zjišťo-

vání a ničení jaderných min. Mělo by být opatřeno jeřábem k vyzdvihování min ze šachet. Konečně by bylo žádoucí ještě jedno zařízení k odsávání zeminy z minových šachet (studní). Koeficient zeslabení ženijních bojových vozidel měl by být jako u tanku.

Současně je nutné zvýšit ochranné vlastnosti mostních tanků, nosičů pro železniční mosty, jakož i ostatní ženijní techniky, aby činnost ženijních jednotek při překonávání jaderných zátarasů byla ještě účinnější.

Obrana naší svobody a socialistických vymožeností je trvalým úkolem celé společnosti, nejen ozbrojených sil, ale i všech státních, společenských organizací a institucí, které zabezpečují úkoly obrany země komplexně v jednotném branném systému státu. Tyto úkoly se hodně zanedbaly. Vedení strany proto přijalo opatření, aby se prohloubila branná výchova obyvatelstva, zvláště mládeže, aby se upevňovala jednota armády a lidu, aby obrana našeho socialistického státu byla ctí a vlasteneckou povinností každého občana.

(Ze „Zpráv o činnosti strany a vývoji společnosti od XIII. sjezdu KSČ a další úkoly strany“)

Vybrané pojmy

oblastí velení

KLASIFIKACE VOJENSKÝCH INFORMACÍ

Mnohotvárnost vojenských informací si vyžádala jejich třídění (klasifikaci). Zvláště v posledních letech dochází ke klasifikaci vojenských informací zejména z hlediska jejich obsahu. Úkolem této klasifikace je vytvořit uspořádaný systém pojmů vojenské informace a umožnit objasnění sémantické stránky informace. Klasifikace má proběhnout podle jednotných kritérií a dělení musí být všestranné a vyčerpávající. Cílem klasifikace je rozřadit vojenské informace tak, aby umožňovala

- obsahovou analýzu informací,
- analýzu informačních toků,
- vytváření vojenských informačních modelů,
- racionalizaci informačních procesů.

Hledisek, podle kterých lze klasifikovat obsah vojenské informace je velké množství. Vždy se vychází z účelu a cíle, kterému má klasifikace sloužit.

Pro potřebu analýzy informací sloužících k velitelské činnosti je možné a vhodné klasifikovat používané vojenské informace podle těchto hledisek

- a) Podle úrovně vojenských soustav na
 - strategické operačně-taktické.
- b) Podle struktury na
 - základní, sdružené, informační soubor, informační masív.
- c) Podle vzniku na
 - prvotní, odvozené.
- d) Podle funkce v procesu velení na
 - sdělovací, řídicí.
- e) Podle aktuálnosti na
 - předběžné, aktuální.
- f) Podle stability platnosti na
 - stálé, proměnné.
- g) Podle zdroje na
 - vnitřní, vnější.
- h) Podle odborného obsahu,
kde může být použito různých kritérií např.: podle konkrétní činnosti vojsk, podle druhu bojového zabezpečení, podle již uvedené úrovně apod.
- i) Podle vztahu k uvažované soustavě na
 - vstupní, výstupní, průběžné.
- j) podle stupně formalizace na
 - formalizované, neformalizované.

Uskutečnění racionalizace informačního toku si pravděpodobně vynutí přijmout ještě některá další speciální hlediska nebo

podrobnější členění informací, které si bude vyžadovat řešený informační problém.

Kromě uvedených hledisek klasifikace kvalitativního obsahu vojenských informací je možné a často nutné posuzovat i jejich pragmatickou stránku (která je částí kvalitativní stránky informace), jež vyjadřuje závislost kvality obsahu informace na tom, jak významnou úlohu hrají při konkrétním velitelském rozhodování.

Pragmaticky hodnotné informace mají vyhovovat následujícím základním kritériím, které představují konkrétní pragmatická klasifikační hlediska:

— výstižnost, jednoznačnost, prokazatelnost, pohotovost, objektivnost;

— úplnost, včasnost, stručnost, přehlednost, srozumitelnost.

Vojenské informace mají vyhovovat co největšímu počtu pragmatických kritérií, protože úměrně s růstem splněných kritérií roste i jejich pragmatická hodnota.

INFORMACE OPERAČNĚ-TAKTICKÁ

představuje určitou část vojenské informace. Je to každá informace jež se týká operačně-taktických systémů a jež se vztahuje na přípravu a vedení operace a boje. Je obsažena v různých hlášeních, rozkazech, nařízeních, pracovních mapách a jiných dokumentech, které zachycují situace vlastních vojsk a nepřítelů, jejichž znalost je nezbytná pro velení vojskem v boji a operaci. Předává se mezi velitelskými pracovišti a její členění je nejčastěji prováděno podle smyslového obsahu na tyto ustálené základní třídy:

— o vlastních vojscích, o nepříteli, o jaderných úderech, o radiaci, chemické a biologické situaci, o terénu, o železničních úpravách, o povětrnostní situaci, o ekonomické a politické situaci v prostoru činnosti.

Pro podrobnější analytickou činnost informačních procesů se uvedené základní třídy dále dělí na podtřídy nižších řádů. Např. základní třída „Nepřítel“ se může dále dělit na podtřídy informací o stavu např. vojsk (počty, ztráty apod.), o činnosti nepř. vojsk (směry působení, charakter činnosti apod.)...aj.

INFORMACE ZÁKLADNÍ je základní informační tvar, ve kterém je informační symbol [znak] přiřazen určitému prvku (jevu) vojenské reality. Je to informace, která je vyjádřena písmenem, značkou, číslem, symbolem apod. a osamocena nemá jednoznačný smysl, protože může být přiřazena rozdílným jevům, např. BzK, tr, četa, 600 m, 30 km/h, atd.

Základní informace jsou stavebními prvky složitějších informačních tvarů a jakákoliv analýza, vedená s úmyslem racionalizace informačních procesů, by měla vycházet a zachytit i tuto rozlišovací úroveň nultého řádu.

INFORMACE SDRUŽENÁ je informační tvar, který je tvořen množinou jednoznačně uspořádaných základních informací tak, že vyjadřuje určitý jev (děj) vojenské reality. Představuje v klasifikaci informací podle struktury — třídu prvního řádu. Charakteristickým znakem je její uspořádanost vnitřní skladby základních informací. Uspořádanost tvoří podmínku umožňující identifikaci a jednotné zpracování informací pomocí mechanizační a automatizační techniky. Sružená informace je analogická vektoru a je jí možno vyjádřit $y = \{a, b, c, \dots, n\}$, kde $a, b, c, \dots, n$ představují základní informace.

INFORMAČNÍ SOUBOR je informační tvar, který je tvořen množinou sružených informací vyznačujících se stejnou vnitřní strukturou. Popisuje vlastnosti vojenské reality pomocí v něm obsažených sružených informací. Představuje v klasifikaci informací podle struktury třídu druhého řádu, založenou na uspořádanosti základních a sružených informací. Svou analogií a strukturou se podobá matici a při práci s informacemi lze používat maticového počtu zkráceně vyjádřeného

$$A = q_i$$

A informační soubor

q vektory sružených informací, kde $i = 1, 2, 3, \dots, n$

INFORMAČNÍ MASÍV je univerzální informační tvar vojenské informace, která zahrnuje všechny definované sružené informace a informační soubory ve zkoumaném vojenském systému. Prostřednictvím informačních souborů zahrnuje všechny užívané sružené a základní informace. Svými vlastnostmi je analogický s vlastnostmi univerzální třídy, která zahrnuje všechny prvky daného vojenského systému, jež je předmětem racionalizačního zkoumání. Určení a stanovení charakteru informačních masívů je důležité při koordinaci a spojování řídicích systémů (velitelských míst) v nový racionalizovaný systém. Pomocí porovnávání a analýzy informačních masívů na jednotlivých místech velení získávají se podklady pro integraci vojenských informačních systémů.

INFORMACE PRVOTNÍ se nazývá ta, která vzniká u čidla informace jako bezprostřední odraz kvantitativní i kvalitativní stránky vojenské objektivní reality. Prvotní informace se na předmětech činnosti (procesu) získávají přímo (pomocí smyslů) nebo zprostředkovaně pomocí přístrojů (měření, radiolokátor apod.). Vyskytují se v podobě základních informací — nejsou odvoditelné z jiných informací a nelze je vytvářet, ale pouze zjišťovat. Prvotní informace tvoří podstatu celého informačního systému, protože vznikají, existují a zanikají objektivně s vývojem vojenské reality, kterou zobrazují. Jsou zdrojem odvozených informací a proto jsou relativně nejobektivnější. Zlepšování technik zjišťování, zachycování a rychlého předávání prvotních informací je podmínkou zefektivňování velení.

INFORMACE ODVOZENÁ odráží stav vojenské objektivní reality a vzniká logickým nebo numerickým zpracováním (transformací) prvotních informací k tomu účelu funkčně určených. Vyskytuje se ve formě základní nebo sdružené informace. Je kvalitativně odlišná od prvotní, neboť nevzniká objektivně i když objektivní realitu odráží — je ovlivněna subjektivním přístupem zpracovatelů. Představuje výsledky numerického i logického zpracování prvotních informací (porovnání, výběr, zpracování). Nejčastější formou odvozených informací jsou popisy, hlášení, souhrny, rozkazy.

Tvoření této kategorie informací zabírá podstatnou část pracovní náplně velitelů a štábů všech stupňů a úrovní jejich zpracování přímo ovlivňuje kvalitu rozhodování.

INFORMACE SDĚLOVACÍ je informace situační o minulém, současném a možném budoucím stavu vojenské reality (procesu) a je příčinou reakce nebo podkladem pro rozhodnutí. Je charakterizována tím, že si ji vyměňují jednotlivci nebo vojenské systémy mezi sebou v podobě sdělení (slovem, textem, obrazem).

Sdělovací informace hraje významnou roli v procesu předávání vědomostí a zkušeností při učení, výcviku a výchově. Uplatňuje se a plní svou funkci ve všech formách řízení, protože popisuje (odráží) stavy řízeného objektu a tak umožňuje plynulé efektivní regulování nebo řízení velení. Tvoří zpětnou vazbu, která se realizuje ve formě signálů, radiogramů, fonogramů, grafů a různých hlášení, potřebných k vy-

dávání pokynů nebo vypracování rozhodnutí. Jsou to i všechna sdělení mezi spolupracujícími jednotkami (veliteli a štáby), která dávají přehled o situaci a stavech vlastních jednotek i nepříteli.

Sdělovací informace jsou zdrojem učení i podkladem k rozhodování. Proto jejich získávání v potřebném čase, formě, množství a kvalitě (viz pragmatická klasifikační hlediska) musí být řešeno při každé organizaci výcvikové i bojové činnosti.

INFORMACE ŘÍDÍCÍ je ta, kterou nadřízený orgán (velitel) určuje podřízeným složkám (jednotkám) cíle a úkoly, které mají plnit. Postupuje od řídicího systému k systémům řízeným a obsahuje: pokyny, směrnice, plány, nařízení, příkazy, zákazy, rozkazy, povely atd. Řídící informace užívané v armádě, mají ve většině případů předepsanou formu i obsah vojenskými řády a předpisy. Velitelé a náčelníci musí podle těchto pravidel umět zpracovávat a včas vydávat rozkazy a nařízení. To lze uskutečňovat za předpokladu znalosti funkcí a závislosti řídicích a sdělovacích informací v procesu velení.

INFORMACE PŘEDBĚŽNÁ je informace získaná v minulém procesu poznání vojenské reality a jejího zákonitého vývoje, která je uložena v paměti subjektu (např. velitele) nebo v paměti technického typu (zápisník, magnetická páska) za účelem jejího využití v procesu zpracování informací a k přípravě rozhodnutí v přítomnosti nebo budoucnosti. Představuje znalosti, vědomosti, zkušenosti a dovednosti, získává se učním praxí, slouží k získávání a zvyšování odborné kvalifikace a po dokonalém zvládnutí nabývá charakteru informace stálé. Vojenské předběžné informace jsou poskytovány vojenskými školami, institucemi, odbornou praxí s využíváním základních i odborných učebních fondů a literárních pramenů. Předběžné informace plní důležitou úlohu v přípravě velitelů a přímo ovlivňují jejich kvalitu. Je proto vždy nutno stanovit potřebný rozsah znalostí, které souvisí s výkonem určité funkce a budou potřebné jak pro bezprostřední praxi, tak i vzhledem k předpokládanému výhledu rozvoje velení.

INFORMACE AKTUÁLNÍ je jednak informace o stavu nebo činnosti vojenské reality (získává se těsně před nebo v průběhu rozhodování), jednak informace o průběhu chování daného systému (po-

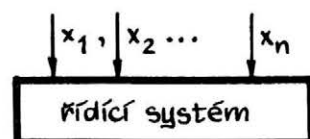
$$\boxed{\text{Informace předběžná}} + \boxed{\text{informace aktuální}} = \boxed{\text{Rozhodnutí}}$$

pisuje průběh realizace úkolu). Obsahuje zcela konkrétní údaje o sledovaném objektu nebo ději. Aktuální informace jsou nutné k doplnění předběžných informací, odrážejí průběh řízeného procesu nebo velitelské činnosti. Aby mohlo být zajištěno plynulé velení, musí být respektován v řídicích složkách rozhodovací algoritmus, který vyžaduje předběžné a zejména aktuální informace.

INFORMACE STÁLÁ je informace, která v předem stanoveném časovém intervalu nemění svoji obsahovou hodnotu. Do této kategorie se zahrnují informace dlouhodobě neměnné (např. takticko-technická data, názvy útvarů, pojmenování terénních útvarů apod.), ale i informace, u kterých za určitý časový interval může dojít ke změně jejich hodnoty (např. normy z bojových řádů a předpisů — tempa, šířky, hloubky atd.). Délku intervalu a stupeň pravděpodobnosti stálosti určuje individuálně řídicí složka na základě konkrétních znalostí řídicího i řízeného systému. Současným požadavkem je získat přehled o stálých informacích na jednotlivých stupních velení, zařadit je do mechanických pamětí (kartoték metodik) a využívat jich jako norem (klíčů) při transformování vstupních informací na výstupní reakce (rozhodnutí).

INFORMACE PROMĚNNÁ je taková, která během procesu velení častěji mění svou hodnotu. Je převážně kvantitativního charakteru (vyjadřuje parametry procesu číselně), a mění svou hodnotu nepravidelně (např. hodnoty ozáření, počet a druh cílů, spotřeba PHM, počty provozuschopné techniky apod.). Složitost velení vyžaduje zpracovat seznamy proměnných informací, které je třeba sledovat v určitých časových souvislostech při plnění úkolů a shromažďovat tak podklady pro tvorbu souborů aktuálních vojenských informací.

INFORMACE VNĚJŠÍ je taková, která do daného řídicího (velitelského) systému přichází z okolí (od nadřízených, podřízených, sousedů apod.). Informace vnější jsou charakteristické tím, že vstupují do řídicího systému jako prvotní nebo odvozené, jako předběžné nebo aktuální, jako sdělovací nebo řídicí. Vstupují do systému přes tzv. vstupy $x_1, x_2, \dots, x_n$ viz náčrt 1.

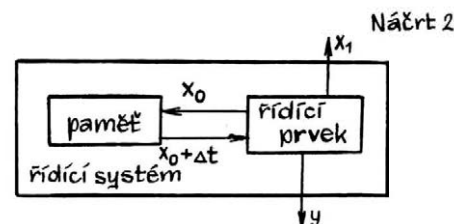

Náčrt 1

Vyžadují vždy správné zachycení a vyhodnocení, protože jsou hlavními faktory rozhodnutí.

Informace vnější se může vzhledem k času, využitelnosti a zachycení na některý paměťový prostředek, stát informací vnitřní.

INFORMACE VNITŘNÍ je taková, která je uložena uvnitř řídicího systému a je využívána po určitém časovém úseku Δt podle vzniklých potřeb. Vnitřní informace x_0 zahrnují metodické postupy, pravidla činnosti, způsoby a programy pracovních postupů apod., viz náčrt 2.

Náčrt 2

Používají se při tvorbě rozhodnutí, při zpracování prvotních, aktuálních a vnějších informací. Řídicí systém je vyjímá z paměti (zápis, postup, program) a řídí se jimi při reagování (y) na vstupní podněty (x_1) .

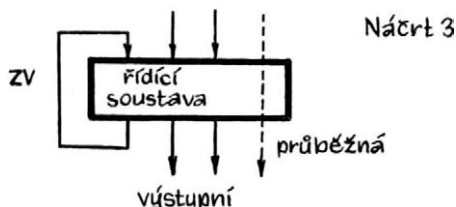
Oblast velitelské činnosti vyžaduje od velitelů a řídicích orgánů, úměrně ke stupni řízení, vytvářet a doplňovat [učebním, praxí, velitelsko-štabní přípravou] sumu účelně uspořádaných vnitřních informací.

INFORMACE VSTUPNÍ je informace, která vchází do uvažované soustavy z okolí přes tzv. vstupy a přináší sdělení o chování soustav vyšších a nižších řádů i o stavu ostatního okolí. Vstupní informace jsou zprávy a sdělení nadřízených, podřízených a spolupracujících. Mají charakter informací sdělovacích a řídicích. Obsahově i formálně ucelené vstupní informace se nazývají vstupní soubory [pracovní mapy, bojové dokumenty, výkazy]. Za vstupní informace lze považovat i všechny druhy zpětné vazby. Úkolem každého řídicího systému je vybrat z množství různorodých vstupních informací ty, které jsou pro daný stupeň a specifický druh řízení nezbytné, které jsou doplňující nebo nadbytečné a podle toho provádět tak jejich účelnou redukci a výběr.

INFORMACE VÝSTUPNÍ je informace, která z uvažované soustavy odchází k ji-

ným složkám nebo do okolí přes tzv. výstupy ve formě reakcí na vstupní podněty. Výstupní informace představují např. dokumentace vyřešeného vědeckého úkolu, rozkazy a povely velitelů při řízení jednotky, činnost dozorčích orgánů při vyhlášení poplachu apod. Na proběhnutých činnostech je třeba se poučovat tím, že se vyhodnocuje správnost a účelovost výstupních reakcí, neustále se zdokonalují a tím se postupně i zkvalitňuje řízení.

INFORMACE PRŮBĚŽNÁ prochází soustavou beze změny a žádným způsobem se v ní netransformuje, jako taková je zvláštním typem vstupní a výstupní informace. Soustava ji zprostředkuje přenos i když pro ni není určena, přitom její obsah může být využit nebo zaznamenán do některého typu paměti např. telefonní hovor, průběžný spis, tranzit radiogramu apod., viz náčrt 3.

Třídění informací na vstupní, výstupní a průběžné umožňuje analýzu vazeb systému a určení množství informací, nadbytečnosti nebo duplicity, potřebných vazeb apod.

INFORMACE NEFORMALIZOVANÁ je informace, která nemá stanoveného nositele ani způsob jak má být vyjádřena. Rozvoj velení a zařazování mechanizační a automatizační techniky do řízení si vyžaduje neustálé hledání cest k typizaci a přesouvání neformalizovaných informatických tvarů do oblastí formalizovaných.

INFORMACE FORMALIZOVANÁ má předem stanovené nositele (média), které určují jak musí být informace vyjádřena, aby byl realizovatelný její přenos a zpracování pomocí mechanizační a automatizační techniky. Do formalizovaných informací zařazujeme obsahově i formálně rozpracované informace, které lze značnou rychlostí přenášet a strojově zaznamenávat i rozpracovávat. Rozvojem racionalizace informačních procesů bude jejich množství narůstat. V praxi se budou stále více objevovat ve sférách, kde jsou údaje zachyceny konkrétními kvalitativními hodnotami (rychlost, šířka, stav, souřadnice) nebo v oblastech, kde údaje jsou transformovány do norem, klíčů a číselníků, sestrojených ke strojovému zpracování (značky terénních předmětů a bojových prostředků, signální a hovorové tabulky atd.).

Spojenectví a spolupráce se socialistickými zeměmi a především se Sovětským svazem poskytuje našemu lidu nejen jistotu před hrozbou agrese a vydírání ze strany imperialismu. Zabezpečuje našim národům státní a národní jistotu a svrchovanost a vytváří všestranné předpoklady pro jejich politický, hospodářský a kulturní rozvoj.

(Z „Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ“)

ZKUŠENOSTI

PRAXE

Automatizace velení

Nejvýznamnější opatření v oblasti mechanizace a automatizace velení v ČSLA tj. systematické ověřování prostředků automatizace a zpracování informací v polních štábech, bylo zahájeno v roce 1970 na cvičení NEUTRON. Tento první experiment v aplikaci mechanizační a automatizační techniky do cvičících polních a teritoriálních štábů v ČSLA zahájil sérii konfrontací výsledků vědeckovýzkumné práce a praxe velení. Začlenění této nové automatizační techniky do práce štábů vyžaduje vysokou adaptivnost, nepřetržitou spoluúčast na dotváření odpovídajících forem a metod práce a trvalé obsahové ovlivňování dalšího rozvoje vytvářeného programového díla v naší armádě.

Při přípravě tohoto cvičení byly plně uplatněny zkušenosti a poznatky získané na cvičení ODRA—NYSA 69 v Polské lidové republice.

Experimentální ověření využitelnosti a efektivity samočinných počítačů při cvičení NEUTRON v práci polního a teritoriálního velení bylo od samého počátku pojato a připravováno jako východisko a součást dlouhodobějšího záměru rozvoje velení v ČSLA v letech 1971—75.

Použití automatizačních prostředků

Z prostředků automatizace byly použity samočinné počítače MINSK 22 a samočinný počítač ZPA 600. K předávání informací byla použita přenosová zařízení malých a středních přenosových rychlostí. Pro operaní štáby frontu a armády (vševojskové a letecké) a částečně pro teritoriální orgány byl na tomto cvičení použit stacionární počítač ZPA 600 částečně pro tyto štáby a především pak pro teritoriální orgány stacionární samočinný počítač MINSK 22.

Za zadaných učebních otázek byla sledována vhodnost a použitelnost zasazení automatizační techniky a přenosových zařízení k práci v polních a teritoriálních štábech.

Na uvedených typech samočinných počítačů byly zpracovány výpočty pro tato velitelská stanoviště:

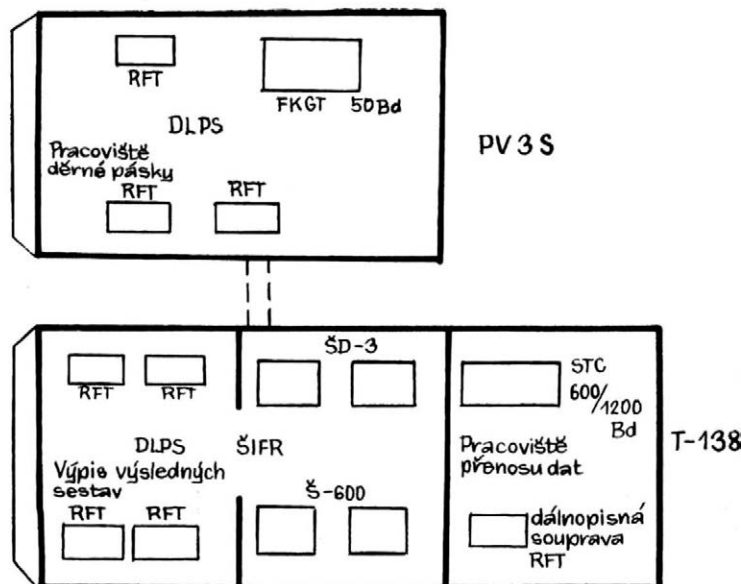
- velitelská stanoviště frontu
- týlové velitelské stanoviště frontu
- velitelské stanoviště armády
- týlové velitelské stanoviště armády
- velitelské stanoviště letecké armády
- velitelské stanoviště armády PVOS
- štáb teritoria okruhu
- štáb krajské vojenské správy.

Skupiny automatizace byly dočasně organickou součástí příslušných štábů a byly podřízeny náčelníku štábu. V průběhu vedení boje se přemísťovaly společně s cvičícími štáby.

Při organizaci spojení se vycházelo ze zásady, že každý velitelský stupeň, který používá samočinný počítač, musí mít přímé spojení s výpočtovým střediskem. K zabezpečení oklikového spojení byla střediska navzájem propojena přenosovým zařízením. K přenosu dat byla použita přenosová zařízení o rychlosti přenosu 50, 200, 600 a 1200 Bd se zabezpečením.

Vybavení jednotlivých velitelských stanovišť

K zabezpečení činnosti skupin automatizace na jednotlivých velitelských stanovištích byly umístěny přístroje do vozidel PV 3S a návěsu na vozidlo T-138. Celkem byly 3 způsoby zástavby těchto přístrojů.

Obr.1

Pro VS frontu (viz obr. 1):

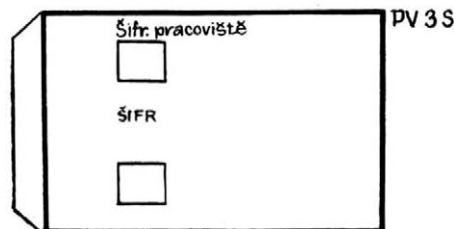
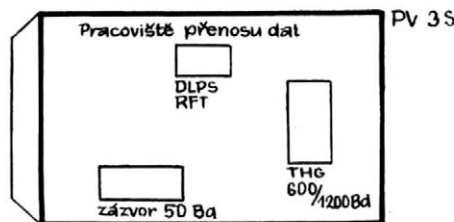
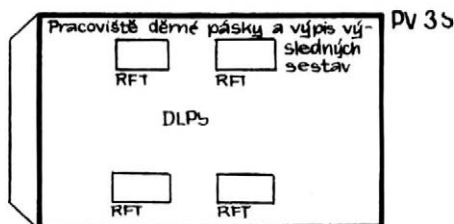
K pořizování vstupních údajů 3 dálnopisy RFT,
k přenosu dat zařízení 600/1200 Bd 1 kus,
k manipulaci a spojení rychl. 50 Bd 1 dálnopis RFT,
pro výpisy výsledných sestav 4 dálnopisy RFT.

Pro TVS a VS armády (viz obr. 2):

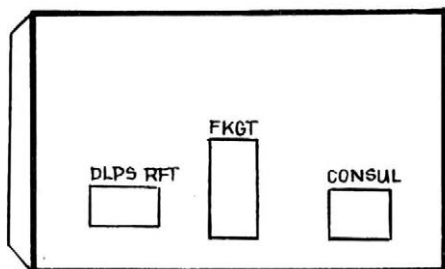
K pořizování vstupních údajů 2 dálnopisy RFT,
k přenosu dat zařízení 600/1200 Bd 1 kus,
k manipulaci a spojení rychl. 50 Bd 1 dálnopis RFT,
k pořizování výsledných sestav 2 dálnopisy RFT.

Pro VS letecké armády (viz obr. 3):

K pořizování vstupních údajů a výsledných sestav 1 Consul 1 Consul,
k zabezpečení bezchybného přenosu dat zařízení FKGT-5-50 1 kus,
k manipulaci a spojení 1 dálnopis RFT.

Obr.2

PV 3S

Obr. 3

Uvedená technika k pořizování vstupních údajů, k přenosu, šifrování a výpisu výsledných sestav byla přezkoušena na metodickém nácviku (2 dny), na štábním cvičení frontu (3 dny) a na vlastním cvičení (12 dní).

V průběhu všech akcí se ukázalo, že **technika k pořizování prvotních údajů**, reprezentovaná dálnoisy RFT a automatickými vysílači D-322, je méně vhodná, vzhledem k značným chybám, malé rychlosti 50 Bd a hlučnosti. Manipulace s děrnou páskou na této technice je zatížena tím, že při opravách děrné pásky není možné krokování, předěrování, přeskok pásky apod. Daleko výhodnější k pořizování prvotních údajů by byly organizační automaty typu Consul.

Zařízení k přenosu dat o malých a středních rychlostech pracovala spolehlivě a zabezpečovala rychlý přenos informací.

K výpisu výsledných sestav byly použity výhradně dálnopisy RFT se snímačem R-322. Potvrdilo se, že tyto přístroje, i když pro výpis výsledných sestav postačují, jsou pomalé (50 Bd); výpisy výsledných sestav značně prodlužovaly celý cyklus zpracování (10 — 15 min.). K výpisu výsledných sestav je nejvýhodnější široká řádková rychlostiskárna, která umožňuje tisk i na formát A3. Použití této řádkové rychlostiskárny vyžaduje přímé propojení k samostatnému počítači.

Průběh zpracování a přenosu dat

Při zpracování a přenosu dat pro samostatné počítače byl na cvičení tento postup (**příloha 1**):

- určení analytici na příslušných velitelských stanovištích získávali potřebné údaje z mapy cvičícího štábu neb z dokumentů a údaje zakódovali podle číselníků projektů a zkontrolovali správnosti údajů. Po vyplnění formulářů předali údaje k naděrování (1., 2.);

- po naděrování byla zpráva předána na zařízení pro šifrování a odtud na přenosové zařízení s určením pro příslušné výpočtové středisko (3., 4.);

- ve výpočtovém středisku byla zpráva odšifrována pomocí samočinného počítače nebo zařízením FS 1500 rychlostí 600 Bd a zpracován výpočet. Po výpočtu byla opět zašifrována a odeslána na příslušné velitelské stanoviště (5);

- na velitelském stanovišti po převzetí zašifrované děrné pásky z výpočtového střediska byla páska dešifrována a natištěny výsledné sestavy, které analytik po kontrole doručoval na příslušné pracoviště štábu (6., 7., 8., a 9.).

Přenos dat pomocí přenosového zařízení, šifrování a tisk výsledných sestav byly uskutečňovány ve speciálních návěsích na vozidle T 138 nebo ve vozidlech P-V-3S. Pracoviště děrné pásky ve vozidle PV3S bylo umístěno v těsné blízkosti návěsu a styk s pracovištěm šifrové služby, umístěným v návěsu na vozidle T-138, byl uskutečňován pomocí rukávniku.

Na schématu přenosu a zpracování dat — **příloha 2** — je patrné zrychlení celého koloběhu zpracování informací, oproti r. 1969 v tom, že práce s šifrováním a dešifrováním na VS se uskutečňovaly rychlostí 600 Bd strojovým zpracováním a ve výpočtových střediscích pomocí SP. Tímto zrychlením došlo ke zkrácení celého pracovního cyklu oproti roku 1969 o 10 — 15 minut.

Zhodnocení úloh

Při cvičení bylo použito 37 úloh. Podle typů úloh lze zpracované projektové dílo rozdělit takto:

- úlohy operačně taktické (13 úloh), zaměřené především na řešení kalkulační a optimalizační problematiky operační, raketového vojska a dělostřelectva, protivzdušné obrany a chemické problematiky,

- úlohy týlového a materiálního technického zabezpečení (9 úloh), zaměřené k optimalizaci zásobování, rozdělení materiálu a výpočtu možností zdravotnického zabezpečení,

- úlohy letectva a protivzdušné obrany státu (15 úloh), z nichž převládají úlohy zaměřené na optimalizaci využití protiletadlových raket a rešeršní programy o situaci letectva a PVOS.

Podle typu převládají úlohy operačně taktické s možností využití především v polním systému velení. Řešení všech úloh bylo zaměřeno především na zrychle-

PRŮBĚH ZPRACOVÁNÍ A PŘENOSU DAT

Příloha 1

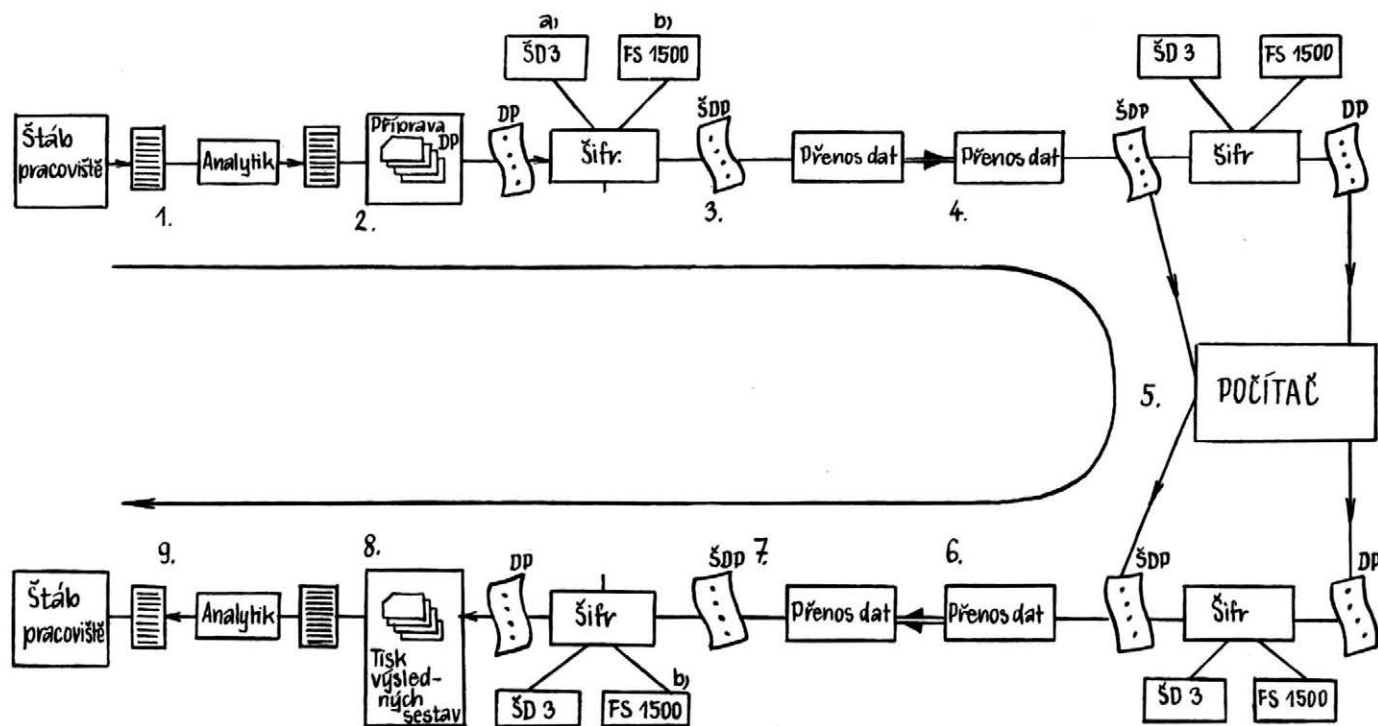
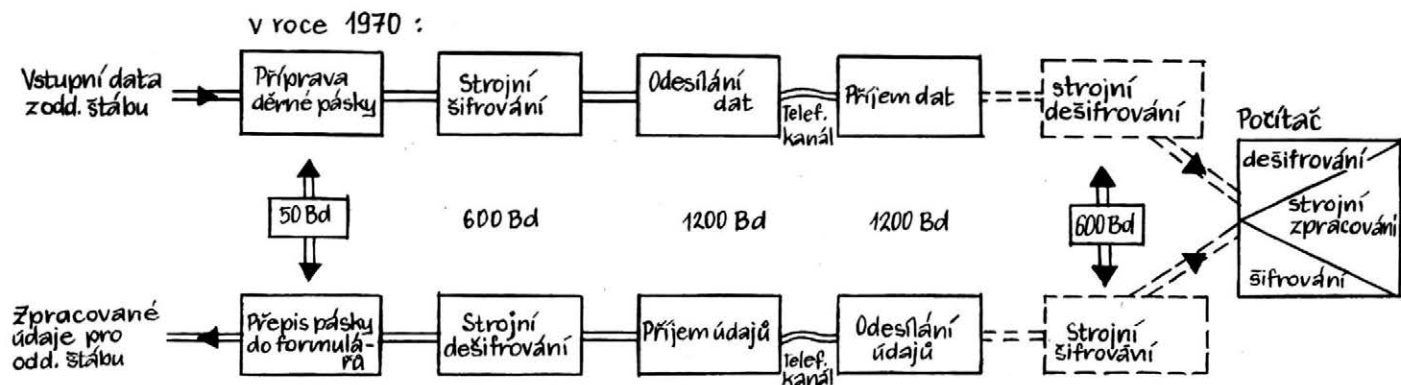
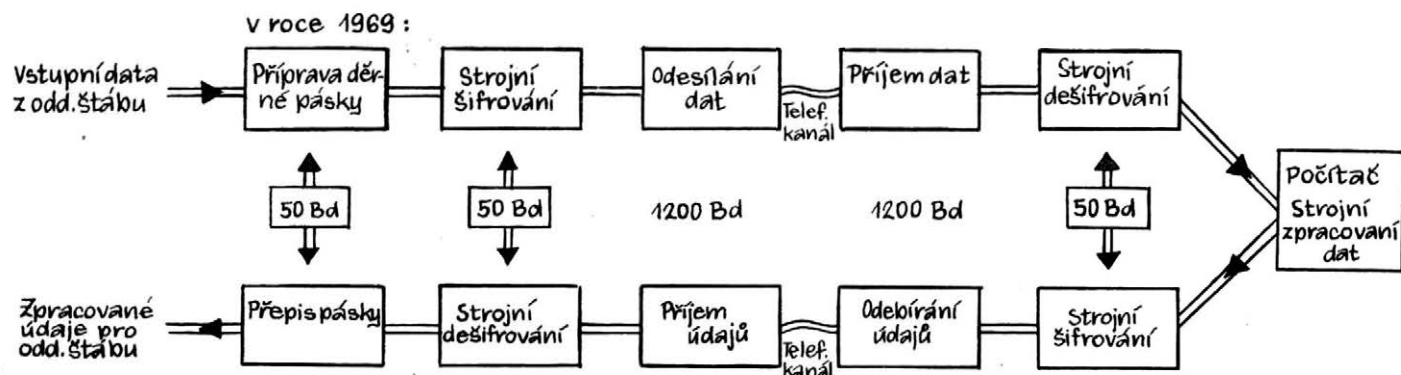

SCHÉMA PŘENOSU A ZPRACOVÁNÍ DAT

Příloha 2

ní a usnadnění práce štábu a to především v etapách plánování a etapě vedení operace s vymezením rozhodovací a řídicí procesy.

Z hlediska nároků a potřeb na strojový čas byla většina projektů zpracována s optimálním programovacím režimem, aby tak byla usnadněna a zrychlena práce ve výpočetních střediscích a zajištěna včasnost dodání výsledných sestav štábům.

O rozsáhlosti připraveného projektovaného díla svědčí, že pro 37 úloh bylo zpracováno do programů cca 120.000 strojových instrukcí, což z kvalitativního hlediska představuje práci 30 – 35 zkušených programátorů za 1 rok.

Připravené projektové dílo, představující v souhrnu 37 projektů, bylo v jednotlivých programech – variantách během cvičení zpracováno 499 X.

V jednotlivých obdobích vedení bojové činnosti byly požadavky rozloženy takto:

— v přípravném období bylo zpracováno 228 variant, tj. 46 %,

— při vedení operace bylo zpracováno 271 variant, tj. 54 %.

Rozdělení počtu zpracovaných variant úloh dle velitelských stanovišť:

— VS frontu: 123 úloh — 25 %

— TVS frontu: 35 úloh — 6 %

— VS armády: 42 úloh — 8 %

— TVS armády: 18 úloh — 4 %

— VS letecké armády: 91 úloh — 18 %

— VS armády PVOS: 119 úloh — 24 %

— velitelství teritoria okruhu: 60 úloh — 12 %

— krajská vojenská zpráva: 11 úloh — 3 %.

Nejčastěji byly řešeny úlohy

čís. 14 — 39X — Vyhodnocení rozsahu ničení na kategorizované objekty

čís. 4 — 33X — Situace vlastních vojsk

čís. 6 — 23X — Výpočet palebných možností RVD a A.

Na jednotlivých místech velení byly nejvíce požadovány tyto úlohy:

VS JZF — úloha čís. 6 — 17X — Výpočet palebných možností RVD F a A

TVS JZF — úloha čís. 19 — 19X — Zpracování údajů technického zabezpečení frontu

VS 7A — úloha čís. 4 — 18X — Situace vlastních vojsk

velitelství teritoria okruhu } — úloha čís. 14 — 36X — Vyhodnocení rozsahu ničení na kategorizované objekty

krajská vojenská správa } — úloha čís. 16 — 6X — Doplňování vojsk.

Dosažené výsledky svědčí nejen o kvalitě připravených programů, ale také o účinnosti práce skupin automatizace na jednotlivých místech velení.

Společnými silami všech účastníků se podařilo splnit mimořádně těžký úkol.

Celkové zhodnocení programového díla ukazuje, že připravené projektové dílo k využití na polních štábech a teritoriálním velení je po zpracování a úpravách dle připomínek cvičících štábů perspektivní, výsledky odpovídají požadavkům formalizovaných štábních dokumentů a lze je experimentálně využít při řešení polního automatizovaného systému velení.

Rychlé a spolehlivé splnění realizovaného výpočtového cviklu ve výpočtových střediscích záviselo na bezchybných vstupních údajích přenášených z velitelských stanovišť a na dokonalé a sladěné činnosti všech pracovníků skupin ve výpočtových střediscích. Pracovníci ve výpočtových střediscích získali během cvičení potřebné zkušenosti a praxi, která odpovídá požadavkům služby v poli.

Ve výpočtových střediscích byl tento rozsah využití strojového času:

— MINSK 22 — počítač

čís. 1 — 52,5 hodin

čís. 2 — 103,2 hodin

čís. 3 — 12 hodin

— ZPA 600 120 hodin

Během cvičení bylo nutné vést potřebnou dokumentaci jednak z hlediska provozu a jednak z hlediska statistického vyhodnocování. Při statistickém vyhodnocování se osvědčil projekt, který byl pro toto cvičení zpracován a který umožnil v krátké době po cvičení odhalit „úzká místa“ [při cvičení NEUTRON to bylo děrování vstupních údajů a tisk výsledných sestav].

Průběh cvičení

Vývoj situace na cvičení NEUTRON potvrdil, že s dobrou vycvičenými obsluhami technických prostředků a při sladěné práci ve výpočtových střediscích lze dosahovat poměrně krátké cykly přenosu a zpracování informací. Cyklus zpracování dat v laboratoři poklesl z počátečních 65 minut na průměrný čas 25 minut. Celý cyklus od zadání po návrat výpočtu uživateli se ustálil ke konci cvičení na 60 – 90 minut. Tyto časy jsou již

na hranicích technických možností použité techniky. Zlepšenou organizací práce byly manipulační časy zkráceny na nezbytné minimum. Tyto skutečnosti svědčí o trvalém zájmu všech cvičících, který věnovali při ověřování jejich programového díla, o jejich snaze dosáhnout co nejlepší výsledky. Programové dílo bylo zpracováno v těsné součinnosti s uživateli a za jejich aktivní spolupráce.

Přínos pro cvičící štáby

Štáby byly prakticky seznámeny s možnostmi automatizace zpracování některých jejich informačních procesů. Podle složitosti a rozsáhlosti výpočtových operací zaujaly stanovisko k výsledkům práce skupin automatizace. V zásadě lze říci, že byl zájem o každý program, který prokazatelně ulehčil a zrychlil práci.

Štáby přijaly skupiny automatizace jako běžný prvek jejich struktury.

Potřeby přenosových zařízení se promítly do organizace práce spojovacích uzlů a vyvolaly nutnost reagovat na problémy přenosu dat organizačně, technicky i kadrově.

Přípravou cvičení NEUTRON u projektantů bylo dosaženo

— začlenění vytvořeného programového díla do širšího, dlouhodobějšího a ucelenějšího, výzkumně projekčního programu a jeho první ověření u štábů,

— dokonalé sladění nově vytvořených kolektivů a jejich postupná orientace na nový, dlouhodobý a ucelený výzkumný program, zaměřený k postupné praktické realizaci ve štábech polních vojsk,

— upřesnění výzkumné práce a zajištění, aby vytvářený projekční produkt byl soustavně využíván při řešení aktuálních a praktických potřeb polního velení.

Praktické uskutečnění tohoto zaměření si vynutilo i konkrétní, praktickou činnost kooperujících orgánů a zařízení.

Cvičení bylo dobrou příležitostí ke vzájemnému poznání problémů jednotlivých kooperujících složek a přispělo tak ke komplexnějšímu pohledu na problémy velení.

Během cvičení se objevily takové technicko-provozní a metodicko-projekční problémy, které by nebylo možné získat bez praktického provozu.

— * —

Při cvičení NEUTRON se potvrdilo, že zpracování projektů vyžaduje alespoň na stupni VS frontu a TVS frontu mobilní samočinný počítač. Velký rozsah informací, zpracovaných nejen štábem frontu, ale i všemi správami týlových služeb a ostatními správami představuje rozsah požadavků daleko překračující kapacitu jednoho počítače.

Zařazení učebních otázek v oblasti mechanizace a automatizace velení na cvičení NEUTRON znamenalo významný krok vpřed v této oblasti. Poprvé v tak širokém měřítku se přešlo od teoretického odzkoušování úloh ve výpočtových střediscích k praktické aplikaci na cvičící štáby frontu a armád a teritoriální orgány. Zásazením spojovacích prostředků, šifrovacích zařízení a samočinných počítačů v komplexu a v reálném čase byly získány velmi cenné poznatky pro všechny účastníky.

Mocenské orgány Státní bezpečnosti, justice i armády byly ochromeny, nebyly řízeny vedoucími orgány strany a státu, takže nebyly schopny čelit prudkému nástupu kontrarevolučního podzemí ani diverzi vnějších nepřátel. Bojeschopnost i morální a politický stav Čs. lidové armády citelně poklesly, takže oprávněně vznikala otázka, kde je naše armáda bez jasných pokynů vedení strany a vlády způsobilá zajišťovat ochranu našich západních hranic, jež jsou současně hranicí i celé světové socialistické soustavy.

(Z „Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ“)

Výpočet dávek ozáření na MINSK-22

Význam automatizace velení vojskům je všeobecně již znám. Je jasné, že proces automatizace velení neprobíhá tak rychle, jak bychom si přáli. Musíme proto využít všech dosažitelných technických prostředků, abychom co nejvíce zkrátili práci štábu při přípravě podkladů pro vedení boje v podmínkách použití jaderných úderů. Jedním z prostředků, který může podstatně šetřit čas v práci štábu, je samočinný počítač. Proto minulého roku jsme se zaměřili na možnost využití samočinného počítače MINSK-22 pro potřeby štábu, zejména při předpovědi radiační situace po hromadném nebo skupinovém úderu.

Za podmínek boje s použitím jaderných zbraní může dojít v každé bojové situaci k hromadnému nebo skupinovému jadernému úderu. Proto velitel svazku (svazu) musí vyhodnotit stupeň zamoření terénu a živé síly a přijmout konkrétní reálná opatření. Dosavadní způsob předpovědi radiační situace není však plně dostatečný, zejména z těchto důvodů:

- ruční výpočet předpovědi radiační situace při hromadném nebo skupinovém úderu není prakticky proveditelný;

- ručním způsobem není řešitelná změna radiační situace zamořeného prostoru se změnou času, nebo dávka ozáření se změnou doby pobytu vojsk v zamořeném prostoru;

- na zpracování podkladů pro rozhodnutí velitele se podílí několik důstojníků oddělení operační a bojové přípravy a chemického oddělení, což je plně zaměstnává v období přípravy opatření proti účinkům ZHN;

- výpočty jsou zdlouhavé a nedávají veliteli možnost rozhodnout se v co nejkratším čase.

Při zpracování úkolu: „Výpočet dávek ozáření živé síly v prostorech rozmístění a za přesunu s použitím SP MINSK-22“ jsme vycházeli z těchto předpokladů:

- jako základní, kde bude řešena vzniklá situace, jsme vzali stupeň svazek;

- vstupní a výstupní údaje musí být tak jednoduché, aby příslušné formuláře mohl vyplňovat kádrový důstojník oddělení operační a bojové přípravy nebo chemického oddělení svazku;

- předpokládali jsme, že nebude nutné řešit najednou více než 25 jaderných úderů libovolné ráže a výšky výbuchu;

- počet zaváděných jednotek (útvarů, svazků) může být libovolný;

- směr a rychlost větru jsme brali v takové době, jak přichází na štáb z vyšších stupňů velení ve formě meteorologické zprávy;

- matematické vztahy pro výpočet úrovně a dávek ozáření jsme převzali ze sovětského předpisu „Bojevyje svojstva jadernovo oružija“, který k nám přišel v r. 1968;

- zavádění vstupních údajů i vlastní výpočet musí být rychlý, aby velitel dostal podklady pro své rozhodnutí v co nejkratší době;

- velikost zamořeného prostoru pro výpočet předpokládáme 300×300 km, z toho při útočné operaci 200 km od vlastní linie směrem k nepříteli a 100 km směrem k vlastnímu týlu, při obranné operaci 100 km před vlastní linií k nepříteli a 200 km směrem k vlastnímu týlu. Nezávisle na tomto můžeme vyhodnotit každý prostor (tedy i pro svazky 2. sledu ve větší hloubce než je uvedena)

Tabulka 1

Den a hod.	0—5 km		0—9 km		0—12 km		0—16 km		nad 16 km	
	směr	rychl.	směr	rychl.	směr	rychl.	směr	rychl.	směr	rychl.
nekoduje se	225°	10	230°	15	190°	20	215°	15	225°	10

při zavedení směru a rychlosti větru, udané pro zkoumaný prostor. Pro řešení dávky ozáření živé síly jsme vzali opět prostor 300×300 km;

— při určení dávek ozáření živé síly v různých úkrytech nebo vozidlech jsme brali předepsaný koeficient zeslabení zamoření;

— obdržené dávky menší než 0,5 r/h. jsme brali jako nulové;

— u všech výbuchů jsme brali okruh 100 m jako okruh úplného zničení a vyjadřujeme jej tiskem „JEDNOTKA V EPI-CENTRU“;

— při výpočtech počítáme se skutečným astronomickým časem, převedeným podprogramem počítače na čas k 1. 1. každého kalendářního roku 00.00 hod.;

— místa výbuchů a prostory rozmístění udáváme v kilometrových souřadnicích podle mapy (v metrech) nebo zeměpisné sítě (ve stupních, minutách, vteřinách);

— mohutnost a výška výbuchu se udávají v kt a v metrech;

— názvy útvarů (jednotek, svazků) se udávají otevřeně s použitím předepsaných zkratk;

— k využití SP, instalovaného na stupni svazu, lze využít spřažené dálnopisy svazků.

1. Algoritmus úlohy

1. Vstupní údaje

Vstupní údaje se udávají v kódu MINSK — desítkovém a jsou brány z podkladů, které jsou na stupni svazku k dispozici.

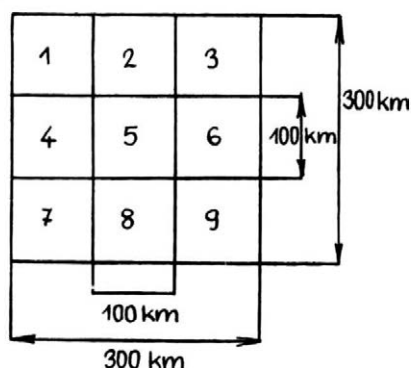
a) údaje o směru a rychlosti větru

— viz tabulka 1.

Směr větru je brán ze zprávy, kterou dostává svazek od svazu nebo svaz od vlastní meteorologické služby. Je to směr středního větru v dané výšce atmosféry udaný ve stupních. Rychlost větru z téže zprávy je dána v km/hod.

Celkem můžeme jako vstup udat devět zón v prostorech o rozměrech 100×100 km — viz náčrt 1.

Náčrt 1

Způsob zavedení jedné zóny meteorozprávy:

(+ 225 . + 10 . + 230 . + 15 . + 180 . + 20 . + 15 . + 225 . + 10 .)

Je-li udáno více meteorozpráv než jedna, pak pořadí psaní meteorozpráv udává její číslo ve výše uvedeném schématu, proto vlastní meteorozprávy nemusí číslovat.

b) údaje o výbuších

Můžeme zavádět až 25 výbuchů. U každého výbuchu je třeba uvést

- číslo výbuchu a číslo zóny meteorozprávy, ve které k výbuchu došlo,
- doba výbuchu v pořadí: měsíc, den, hodina, minuta,
- souřadnice X výbuchu,
- souřadnice Y výbuchu,
- kilotonáž a výška v metrech.

Způsob zavedení jaderného výbuchu — viz tabulka 2.

U x-ové souřadnice je za posledním číslem uváděn příznak 1;0 který udává, že koordináty jsou brány z kilometrové sítě mapy, nebo v geodetických souřadnicích. V případě, že příznak není uveden, vytiskne tiskárna „CHYBA V PŘÍZNAKU SOURADNIC“.

Tabulka 2

Číslo výbuchu a číslo zóny meteoropravy	Čas výbuchu	X (B) (m)	Y (L) (m)	Účinek (kt)	Výška (m)
/+ 100 000 0001	+ 01012 2315	+ 55620001	+ 2700000	+ 0500	0100./

Tabulka 3

Číslo meteoropravy a číslo jednotky	Označení jednotky	Doba zahájení pobytu v prostoru (měs., den, hod., min.)	Doba ukončení v prostoru (měs., den, hod., min.)	Souřadnice středu jednotky		Rozměr tolerance	
				X (B) (m)	Y (L) (m)	X (km)	Y (km)
100001243 +	00006052 +	010141332 +	010281025 +	55622301 +	2746252 +	0000 +	0000 +

c) údaje o jednotkách, útvech a svazcích

Můžeme udávat libovolné množství jednotek (útvary, svazků) otevřeným názvem a za použití předpisových zkratk. U každé jednotky (útvary, svazku) je třeba uvést

- číslo jednotky (útvary, svazku) a číslo zóny meteoropravy, ve které se jednotka (útvary, svazek) nachází,
- v osmičkovém kódu uvedené zkratka jednotky (útvary, svazku) což je dáno klíčem kódu v tabulce MINSK - 22 pro převod písmen,
- doba příchodu jednotky do prostoru rozmístění v pořadí měsíc, den, hodina, minuta,
- doba odchodu jednotky z prostoru (může být totožná s dobou, ke které chce velitel znát dávku ozáření (ve stejném pořadí jako u předešlého bodu)-
- souřadnice X, středu jednotky (útvary, svazku) s výše popsaným příznakem,
- souřadnice Y, středu jednotky (útvary, svazku),
- jde-li o větší prostor než je 12×12 km pak můžeme udat ΔX , ΔY v km a program vypočítá dávky ozáření pro všechny body zadaného prostoru, které jsou vzdáleny od sebe 2×2 km.

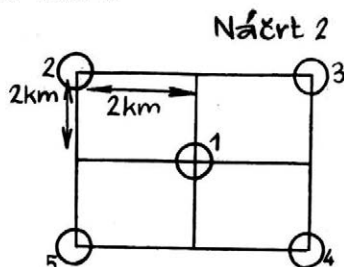
Způsob zavedení vstupních údajů o jednotce — viz tabulka 3

Jednotky, útvary, svazky jsme rozdělili do tří skupin, abychom mohli zjistit ozáření v prostoru rozmístění:

— 1. skupinu tvoří jednotky rota — prapor. V tištěném výsledku je zjištěná dávka ozáření uvedena jedním bodem (ve středu jednotky). Pro uvedení jednotky používáme předepsaných zkratk, tr, tpr, msr, mspr, žpr, pzpr, spojpr apod. Podstatné je, aby zkratka jednotky i za předpokladu, že jde o dělostřeleckou baterii nebo oddíl, končila písmenem — r — jako u všech jednotek;

— 2. skupinu tvoří útvary (pluk a brigáda). V tištěném výsledku je zjištěná dávka ozáření uvedena 5ti body (po 2 km)

— viz náčrt 2.

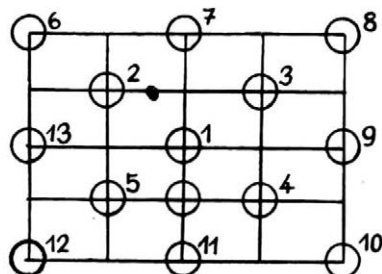

Všechny útvary musí být zakončeny písmenem [p, b]. Předpokládáme-li, že útvar v prostoru rozmístění zahrnuje plochu 25 km², je pokrytí 5ti body dostatečné, abychom zjistili dávku ozáření u kterékoli jednotky útvaru;

— 3. skupinu tvoří svazky (td, msd, dd apod.). V tištěném výsledku je zjištěná dávka uvedena 13ti body (po 2 km)

— viz náčrt 3.

Náčrt 3

Tisk 13ti bodů je dostatečný pro pokrytí většiny útvarů svazku v prostoru rozmístění. Okrajové útvary je nutné udat jako samostatný útvar, nebo jako samostatné body.

Předpokládali jsme, že nebudeme řešit jednotky menší než rota nebo větší než svazek. V obou případech program vytiskne „PROGRAM NEŘEŠÍ DANOU JEDNOTKU“, pokud není v dalším slově údaj ΔX , ΔY , nebo není-li přisouzena dané jednotce zkratka ukončená písmenem -r-.

Chceme-li zjistit dávku ozáření v bodovém prostoru, je nutné určit toto místo jako jednotku (1. skupina) s označením, vlastní zkratka prostoru, zakončená koncovým rozlišovacím kódem -r-. Např. chceme-li zjistit dávku ozáření na VS 12, msd, zavedeme označení tohoto bodu do samočinného počítače zkratkou 12 VS

msd, čímž počítač vypočítá dávku ozáření právě v průsečíku udaných souřadnic.

2. Vlastní výpočet probíhá na počítači na základě zpracovaného programu. Program pro řešení této úlohy odpovídá — viz **blokové schéma**.

3. Výstupní údaje — jsou vypsány do tabulky na širokořádkové rychlotiskárně. Podle volené kódu obdržíme pro zadané souřadnice jeden, pět, nebo třináct řádků údajů. Výstup má formu — viz **tabulka 4**.

Výsledky, které obdrží velitel, musí před přijetím rozhodnutí posoudit z těchto hledisek:

- jaké je možné ozáření vojsk vzhledem k plnění bojového úkolu,
- jakou dávku ozáření mohou jednotky ještě obdržet, vzhledem k dávce ozáření, kterou již obdržely při předcházející činnosti.

Možnosti použití programu:

1. Při plánování shozu vlastních jaderných úderů, kdy je třeba zjistit jaký prostor bude těmito údery zasažen a jakou dávku ozáření v tomto prostoru vojska dostanou.

2. Při analýze možné činnosti protivníka, kdy můžeme na základě jeho předpokládané bojové činnosti zkoumat důsledky na vlastní bojovou sestavu.

3. Při analýze konkrétní situace, kdy již k zjištění parametrů jednotlivých výbuchů došlo a je třeba určit hladinu dávky ozáření vojsk v prostoru jejich činnosti.

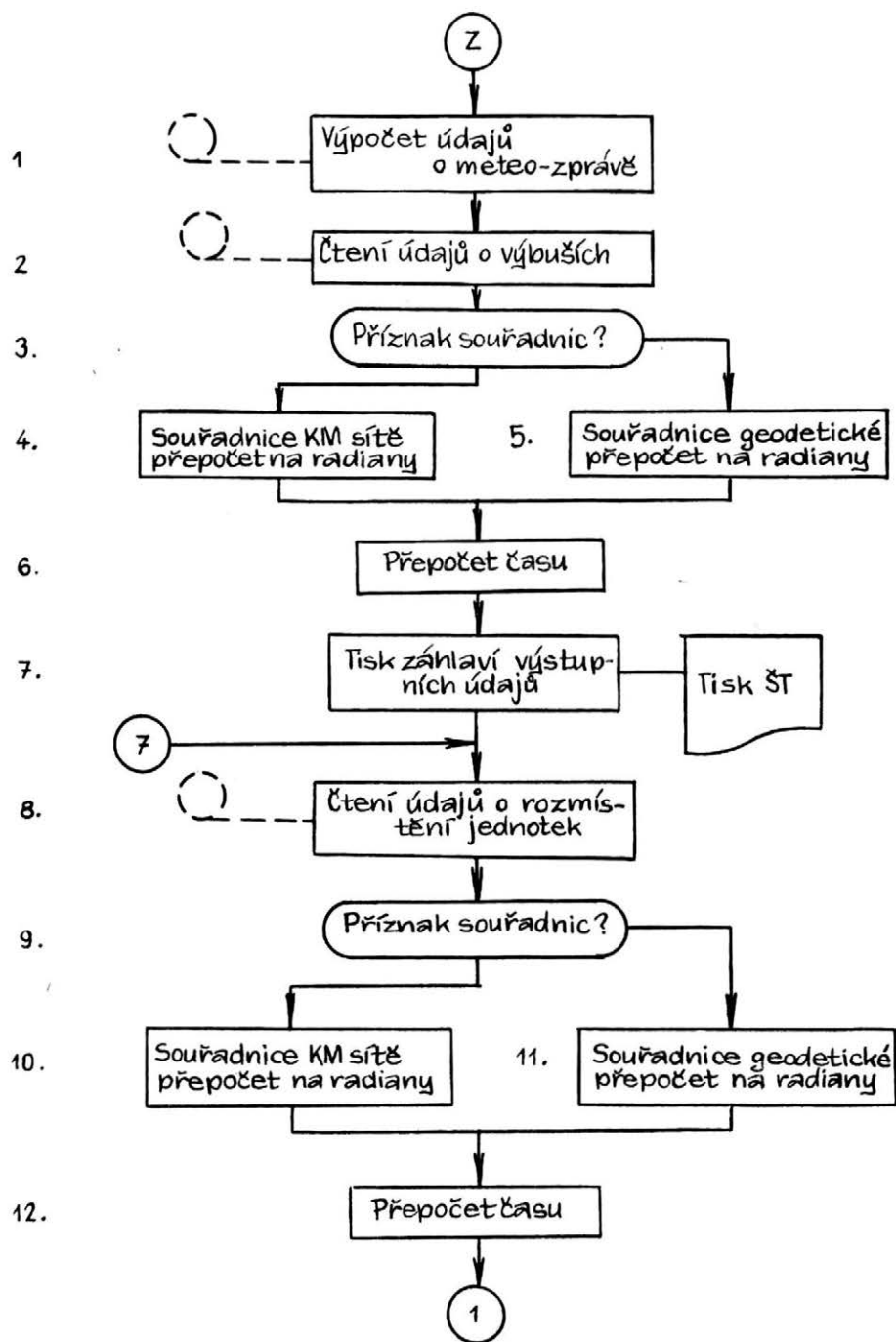
Program umožňuje vypočítat dávky ozáření jednotek v jednotlivých alternativách, lišících se od sebe v době pobytu jednotek v zamořeném prostoru o 0,5 hodiny nebo o 1 a více hodin. Výpočet těchto alternativ je možný, protože vlastní strojový čas pro výpočet je malý (do 20 minut) podle počtu výbuchů a útvarů. Program jsme vyzkoušeli při výuce mechanizace a automatizace velení, při válečné hře ve VAAZ. Program je uložen

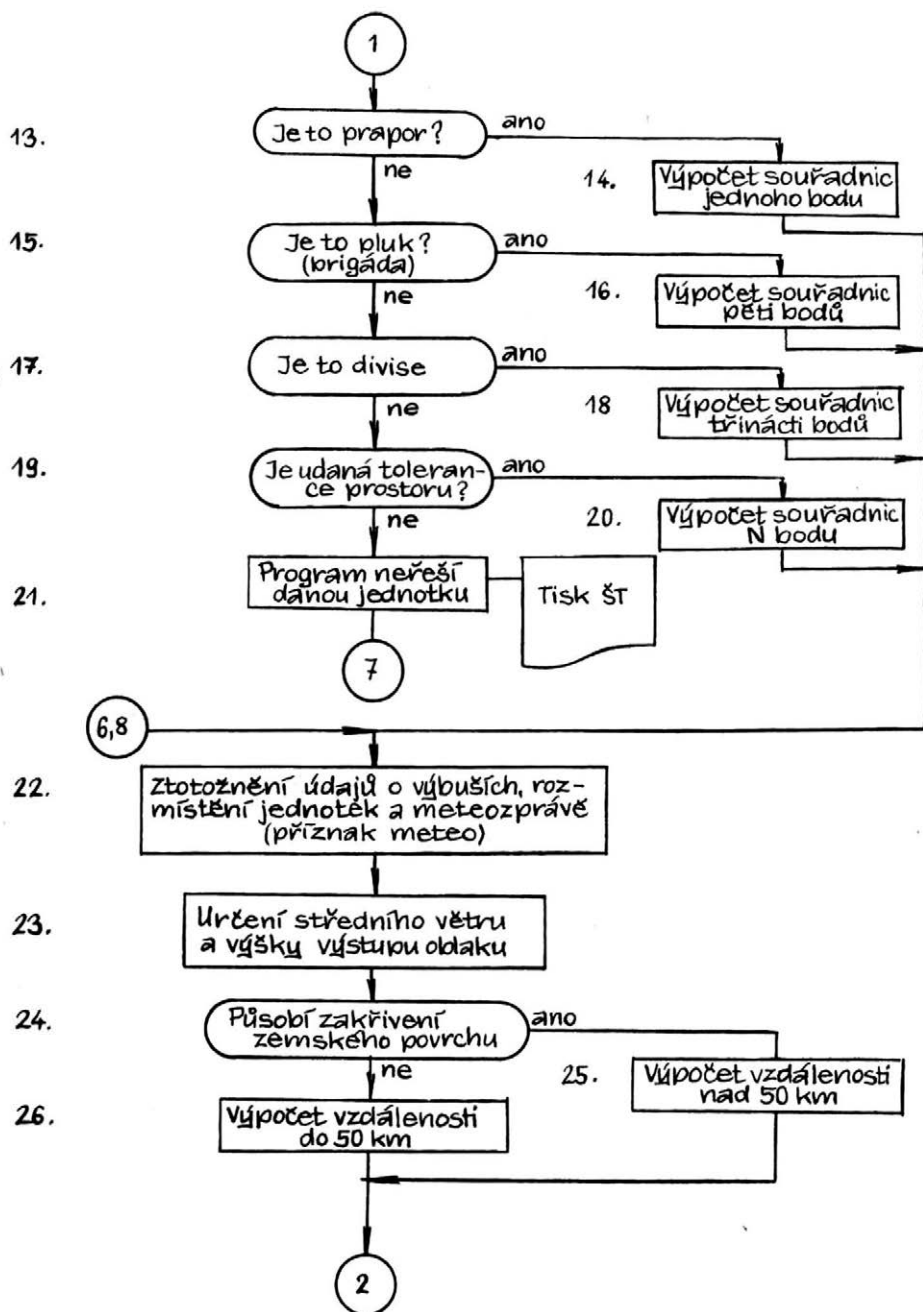
Tabulka 4

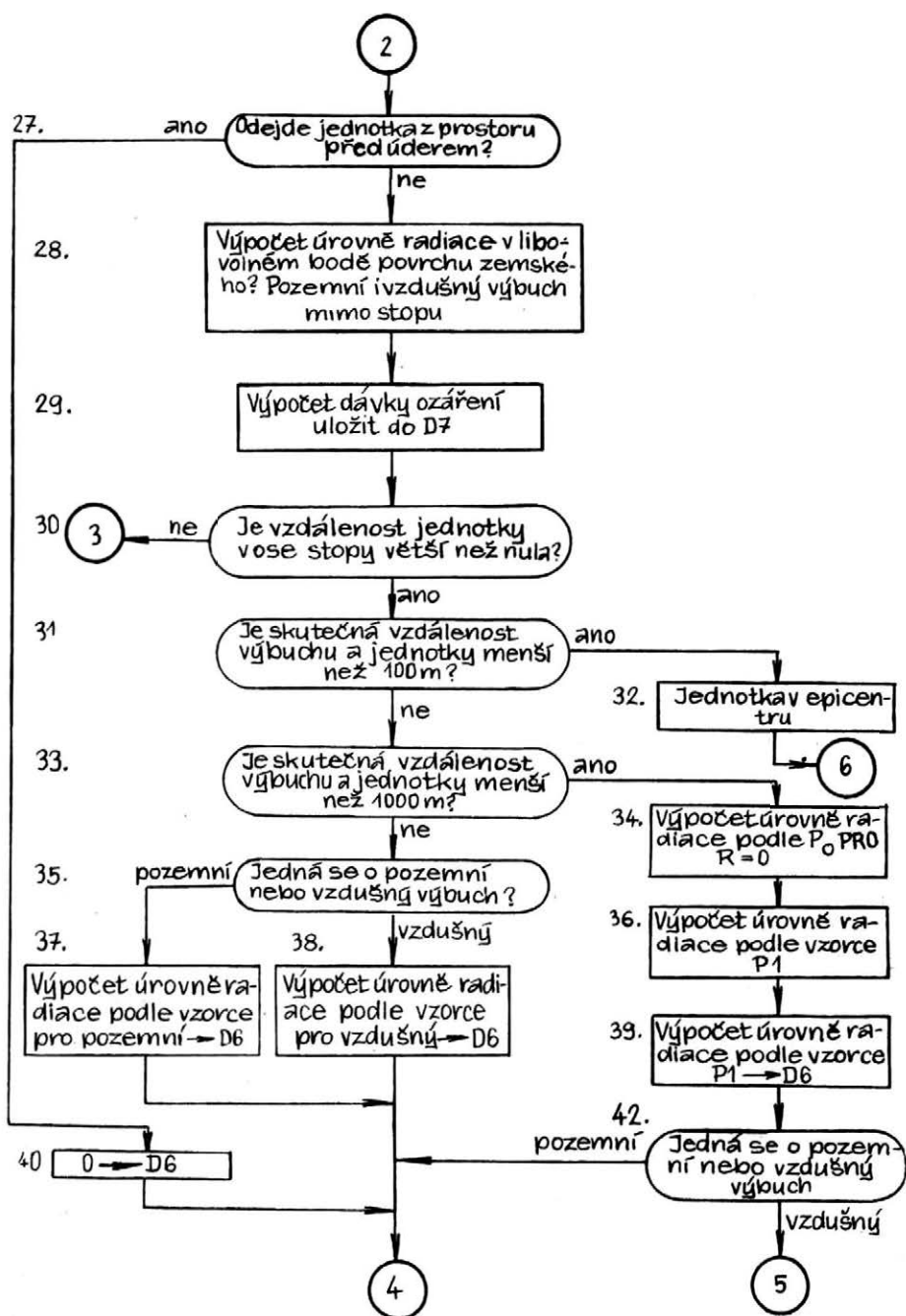
Dávka ozáření živé síly v prostorech rozmístění

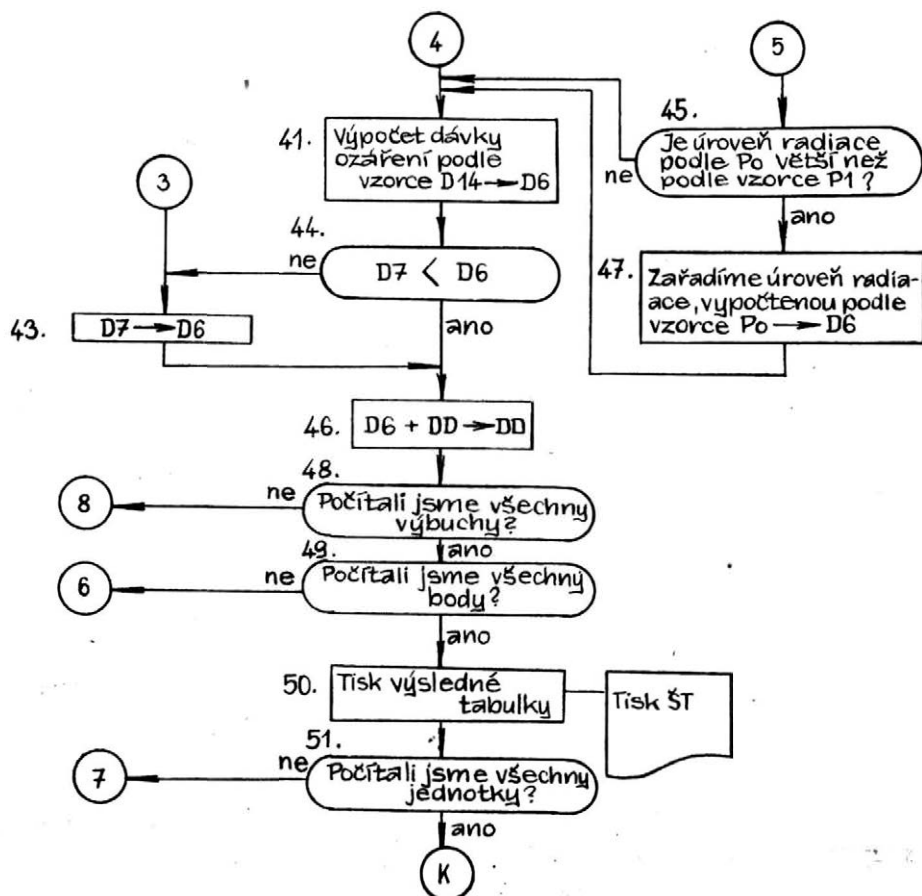
Číslo útvaru, svazek	Velikost dávky ozáření živé síly v rentgenech							
	terén	zákop okop	nakrytý zákop	odmořený zákop	neodmořený zákop	auto	OT	tank

HRUBÉ BLOKOVÉ SCHÉMA PROBLÉMU

i s podrobným popisem na K 404 VAAZ.

Je vhodné, aby velitel kromě výše uvedené tabulky obdržel i procentuální přehled o ztrátách a dávkách ozáření živé síly. Zde chceme čtenáře odkázat na vědecký úkol pplk. ing. Jar. Nováka a pplk. ing. Holfeuera z VAAZ, kteří uvedení způsob výstupu ve své práci fešili.

Závěrem chceme upozornit, že projekt je pouze prvním krokem k širokému zavádění mechanizace a automatizace do velení. V práci štábů je mnoho oblastí, které můžeme zprogramovat. Jako např. přesuny vojsk, výpočet poměru sil, násilný přechod vodní překážky z chodu, použití taktického vzdušného výsadku apod.

Ne vždy a ne všude je však třeba programovat. V mnoha oblastech práce štábů lze lépe a rychleji použít malé mechanizační techniky, než práce samočin-

ných počítačů. Bude věcí dalšího vědeckého zkoumání, abychom našli vhodný poměr mezi mechanizací velení, automatizací velení a ručním způsobem některých štábních prací. Pouze vědecká analýza celé metodiky práce štábu nám může na tyto otázky dát jasnou odpověď.

Prozatím však vidíme, že dosavadní způsoby práce jsou pomalé, neodpovídají moderním podmínkám soudobého boje a operace, vedou ke značnému vypětí lidských sil, mnohdy ne dostatečně ohodnocenému a výsledky této práce nejsou vždy plně adekvátní vyčerpanosti štábních pracovníků a požadavkům vedení boje v trdně rozděleném světě, kdy válka bude charakterizována úporností a rozhodností. Abychom splnili ve velení požadavky, které na velení vojskům klade soudobá zbraňová technika musíme se naučit plně využívat všech mechanizačních a automatizačních prostředků.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-майор фердинанд Ганзал	
Некоторые проблемы науки в ЧНА	3
Автор обсуждает некоторые основные проблемы на стоящей научно-исследовательской работы в ЧНА и в соответствии с тем также основные задачи Научного Совета МНО, имеющего важное значение в системе управления наукой в ЧНА и направления научно-исследовательской работы на эффективное усовершенствование качества обороны страны.	
Кандидат общественных наук, подполковник Ладислав Копецки	
XXIV. съезд КПСС и интернациональная защита социализма	9
Автор анализирует внешнюю политику Советского Союза в качестве выдающегося фактора обеспечения обороны и безопасности социализма. Во второй части статьи он объясняет роль Варшавского Договора – основы интернациональной защиты социализма.	
Кандидат военных наук, доцент генерал-майор Вацлав Матичка	
20 лет Военной Академии имени Антонина Запотоцкого	17
Статья содержит историю возникновения, жизни и деятельности Военной Академии имени Антонина Запотоцкого в ходе истекших 20 лет. Показывает приложенные личным составом ВА им. АЗ усилия в ходе строительства нового учебного заведения и особенно высоко оценивает значительную помощь советского правительства и командования Советской Армии при его основании. В дальнейшем оценивает оказываемую постоянную заботу Коммунистической Партии Чехословакии и критически анализирует осуществление важных постановлений ЦК – КПЧ в области школьной политики и коммунистического воспитания на ВА им. АЗ.	
Кандидат военных наук, доцент полковник Франтишек Цврчек	
Влияние ночи на разведывательную деятельность	24
Статья занимается общим влиянием ночи на боевые действия и выводит из этого результаты для ведения разведки. Автор стремится выводить некоторые принципы, которыми желательно руководствоваться в деле управления и ведения разведки не только ночью, но и днем при подготовке к боевым действиям ночью.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Полковник Йиржи Нечас, кандидат общественных наук, подполковник Алойс Михняк	
Начальный период войны	31
Авторы в первой части показывают историческое развитие понятия «начальный период войны». В дальнейшем они подробно анализируют содержание стратегической периодизации войны, включающей характеристику основной задачи, определение необходимых для разгрома противника сил и характеристику боевых действий в ходе первого так называемого безядерного периода, второго – решающего ядерного периода и третьего – заключительного периода.	
Подполковник Франтишек Янечек	
Актуальные проблемы гражданской обороны	39
Пользуясь случаем 20-ой годовщины основания гражданской обороны ЧССР автор объясняет настоящие взгляды относительно роли и места гражданской обороны в рамках оборонительной системы ЧССР. В дальнейшем он показывает некоторые недостатки имеющие место при выполнении задач гражданской обороны и в заключении приводит новую концепцию защиты населения и народного хозяйства в области гражданской обороны.	
Кандидат военных наук, подполковник Яромир Ланк	
Ракетные войска и артиллерия в первом ядерном ударе в новых условиях . .	47
Автор анализирует особенности в принципах планирования и деятельности ракетных войск и артиллерии фронта при нанесении первого ядерного удара в ходе агрессии,	

развязанной противником только при помощи обычных средств в отличие от варианта войны, развязанной в условиях применения с самого начала всех средств ядерного нападения включительно средств стратегического назначения.

Подполковник Ярослав Юга

Артиллерия в ходе проведения контрподготовки без применения ядерного оружия

55

Автор обсуждает огневые возможности артиллерии двух наших соединений в рамках контрподготовки без применения ядерного оружия по противнику в составе четырех соединений. В заключении он предлагает структуру огневого воздействия артиллерии.

Подполковник Отакар Кратохвил

Влияние оружия массового поражения на инженерное обеспечение перемещения

62

Автор обсуждает некоторые инженерные мероприятия по защите от ядерных взрывов учитывая при этом защитные свойства местности. В дальнейшем он решит инженерные мероприятия в ходе устранения последствий применения ядерного оружия и зажигательных веществ. В заключении подчеркивает необходимость использования естественных защитных и маскировочных свойств местности во всех видах боевых действий войск.

ИНФОРМАЦИЯ

Развитие десантных и возникновение аэромобильных соединений

65

В статье обсуждаются возможные способы повышения мобильности наземных войск учитывая также и новые средства, организационные структуры и способы ведения боевых действий. Центром внимания является развитие специально приспособленных аэромобильных соединений для воздушного транспорта. В дальнейшем статья занимается необходимостью создания аэромобильных войск и их возможными боевыми задачами.

Инженерное обеспечение преодоления полосы ядерных мин

72

Статья содержит некоторый опыт инженерного обеспечения преодоления ядерных заграждений. В ней анализируются факторы времени, местности и метеорологических условий, оказывающих влияние на время необходимое для преодоления активизированной полосы ядерных мин на основе опыта в установлении ядерных мин на учениях 1966/67 гг. В заключении в ней предлагаются некоторые требования к усовершенствованию инженерно-боевого транспортного средства.

Избранные понятия из области управления

78

Продолжение серии, объясняющей избранные понятия из области управления.

ОПЫТ - ПРАКТИКА

Подполковник Мирослав Шкоп

Автоматизация управления

84

Автор показывает некоторый опыт применения вычислительной техники и передачи данных в ходе учения НЕЙТРОН и сопоставляет результаты с опытом учения ОДЕР-НЕЙСЕ. Формой описания информирует читателя о примененных средствах, методике обработки и количестве отдельных проектов. В заключении автор кратко оценивает ход учения и его вклад в работу играющих штабов.

Подполковник Ян Конечны, подполковник Илья Дворжак

Вычисление доз облучения при помощи МИНСК-22

91

В статье показывается возможность ускорения работы штаба путем применения автоматических вычислительных машин и приводится возможность использования МИНСК-22 в целях вычисления доз облучения живой силы в районах размещения. Основой статьи является опыт военной игры, проводимой в Военной Академии имени Антонина Запотоцкого.